

Ústav štátu a práva SAV

Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovenská republika

Lukáš Lapšanský - Jozef Vozár - Ľubomír Zlocha

(eds.)

TENDENCIE VÝVOJA POZITÍVNEHO PRÁVA VO VYBRANÝCH ODVETVIACH PRÁVNEHO PORIADKU

Zborník z domácej vedeckej konferencie
organizovanej dňa 14.12.2020 Ústavom štátu a práva SAV v Bratislave
v konferenčných priestoroch SAV na Klemensovej ul. v Bratislave
pod záštitou riaditeľa Ústavu štátu a práva SAV
doc. JUDr. Jozefa Vozára, CSc.

2020

Ústav štátu a práva SAV

Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovenská republika

Lukáš Lapšanský - Jozef Vozár - Ľubomír Zlocha

(eds.)

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF POSITIVE LAW IN SELECTED SECTORS OF LEGAL ORDER

Collection of Papers from National Conference
Organised by the Institute of State and Law SAS in Bratislava on the 14th of December 2020
in the Conference Rooms of the SAS on the Klemensova Street in Bratislava
under the Auspices of the Director of State and Law SAS
doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc.

2020

Táto publikácia bola napísaná v rámci projektu APVV-15-0456 - Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku.

**AGENTÚRA
NA PODPORU
VÝSKUMU A VÝVOJA**

Recenzenti:

doc. JUDr. Lucia Žitňanská, PhD.

doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.

CIP

TENDENCIE VÝVOJA POZITÍVNEHO PRÁVA VO VYBRANÝCH ODVETVIACH PRÁVNEHO PORIADKU : zborník z domácej vedeckej konferencie organizovanej Ústavom štátu a práva SAV v Bratislave, dňa 14. decembra 2020 v konferenčných priestoroch SAV na Klemensovej ul. Bratislave pod záštitou riaditeľa Ústavu štátu a práva SAV doc. JUDr. Jozefa Vozára, CSc. [elektronická publikácia]. / zostavovatelia: Lukáš Lapšanský - Jozef Vozár - Ľubomír Zlocha – Bratislava : Ústav štátu a práva SAV, 2020 – [CD ROM] 109 s.

(Sympóziá, kolokviá, konferencie)

ISBN 978-80-973039-9-0 (e-pub.)

právo

zborníky

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reprodukovať, ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku publikácie zodpovedajú autori jednotlivých príspevkov. Rukopis neprešiel redakčnou a jazykovou úpravou.

Stručný predhovor

Vážení čitatelia,

zborník z domácej vedeckej konferencie predstavuje výstup projektu APVV „*Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku*“.

Prevažná časť príspevkov predstavuje čiastkové výsledky práce jednotlivých autorov - členov riešiteľského kolektívu. V niektorých prípadoch príspevky v rôznej miere nadväzujú či preberajú časti publikovaných výstupov alebo sumarizujú zhromaždené výsledky vedeckého skúmania autorov.

Kolektív autorov

ISBN 978-80-973039-9-0 (e-pub.)

© 2020 Ústav štátu a práva SAV v Bratislave

OBSAH

VOZÁR, J.	<i>Quo Vadis právo proti nekalej súťaži</i>	6
KRÁLIČKOVÁ, B.	<i>Súťažné právo v období zmien trhového prostredia</i>	21
JANÁČ, V.	<i>Akcionárske dohody ako regulačné nástroje záväzkového práva v uzatvorených obchodných spoločnostiach</i>	35
GAJDOŠÍKOVÁ, E.	<i>Analýza vývojových trendov v práve sociálneho zabezpečenia</i>	49
KROPAJ, M.	<i>Poohliadnutie sa a hľadanie dopredu v práve duševného vlastníctva</i>	63
ZLOCHA, E.	<i>Generálna klauzula a východiská právnej regulácie nekalej súťaže</i>	81
LAPŠANSKÝ, L.	<i>Stav pozitívneho práva v oblasti ochrany hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci</i>	95

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

CSP	zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov
OBZ alebo ObchZ	zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
OZ alebo ObčZ	zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
Súdny dvor alebo ESD	Súdny dvor Európskej únie, resp. Súdny dvor Európskych spoločností
Ústava	Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov
ZEÚ	Zmluva o Európskej únii
ZFEÚ/ZfEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie
ZOHS/Zohs	zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Quo vadis právo proti nekalej súťaži

Vozár, J.*

VOZÁR, J. Quo vadis právo proti nekalej súťaži.

Quo vadis law against unfair competition. In this article we focus on the development of the law against unfair competition since the revision of the Paris Union Convention through the adoption of the first Act no. 111/1927 Coll. on protection against unfair competition and the discontinuity of competition law in the period of socialism. The current law against unfair competition follows the tradition of the First Republic legislation and incorporates modern trends in the development of this law, including Europeanization and broader protection of consumer interests. The article also includes de lege ferenda proposals.

Key words: *historical development, general clause, Europeanization of competition law, consumer protection*

Úvod

Právo proti nekalej súťaži, tak ako ho poznáme v dnešnej právnej podobe v rámci kontinentálneho práva, historicky vznikalo najmä v rámci súkromného práva. A nešlo pritom ani tak o samostatné právne odvetvie, ani o subsystem niektorého z iných právnych odvetví (napr. obchodného práva), ako skôr o osobitné právne odvetvie prierezového charakteru.¹ Myšlienka prijatia zákona proti nekalej súťaži sa prvýkrát objavila vo Francúzsku okolo roku 1850.² Zákon napokon neprijali a francúzske súdy vyvinuli obsažný a účinný systém ochrany pred nekalou súťažou, odvodený od článkov 1 382 a 1 383 francúzskeho Občianskeho zákonníka, aj bez osobitnej právnej úpravy.³

---

* Doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc. Riaditeľ Ústavu štátu a práva Slovenskej akadémie vied. Článok bol napísaný v rámci projektu APVV-15-0456 Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku.

¹ ELIÁŠ, K. Nekalá soutěž a její regulace. In *Právnik*, 1990, č. 10, s. 911.

² *Ochrana proti nekalé soutěži. Analýza současné situace ve světě predložená Mezinárodním úřadem WIPO.* Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 1995, s. 14.

³ LAPŠANSKÝ, L. Náčrt právneho režimu nekalej súťaže vo Francúzsku. In *Právny obzor*, 2010, č. 6, s. 571 – 590.

Druhý spôsob riešenia problematiky ochrany pred nekalou súťažou bolo vypracovanie osobitného zákona. Za vzorový možno označiť nemecký zákon č. 499/1909,⁴ ktorý platil v Nemecku takmer 100 rokov.⁵ Prívlastok vzorový sme použili preto, lebo podľa dobovej literatúry sa týmto zákonom inšpirovali zákonodarcovia v Rakúsku, Maďarsku, Poľsku, ako aj v Československu.⁶

Veľký vplyv na kreovanie jednotlivých národných právnych úprav v tejto oblasti mala revízia Parížskeho únijového dohovoru o ochrane priemyselného vlastníctva (ďalej len „Dohovor“).⁷ Už na prelome 19. a 20. storočia, teda v pomerne skorom období vývoja národných úprav hospodárskeho, resp. obchodnoprávneho charakteru, sa aj na medzinárodnej úrovni nastolila požiadavka určiť legislatívnou formou „pravidlá hry“ vzťahujúce sa na súťažné aktivity. Táto požiadavka našla svoje vyjadrenie v článku 10bis Dohovoru, ktorý bol do neho inkorporovaný po jeho bruselskej revízii v roku 1900.⁸ Normy súťažného práva mali za úlohu chrániť pred spoločensky nežiaducimi deformáciami súťažných vzťahov. Poskytovali ochranu súkromných záujmov vo vzájomných vzťahoch medzi súťažiteľmi proti takým konaniam, ktoré vykazovali známky rozporu s dobrými mravmi či zásadami slušnosti, a ku ktorým dochádzalo pri obchodovaní alebo pri výkone podnikateľskej činnosti súťažiteľov.

Rakúsko - Uhorsko bolo od 1. januára 1900 jedným z členských štátov Dohovoru, z čoho mu vyplýval právny záväzok legislatívne upraviť zákaz nekalej súťaže. Vtedajšia legislatíva sa preto dlhodobo pokúšala o prijatie samostatného zákona proti nekalej súťaži. Aj napriek dvom pripraveným osnovám zákona k jeho prijatiu nedošlo.⁹

---

⁴ V Nemecku bol už v roku 1896 vydaný Ríšsky zákon proti nekalej súťaži, ktorý bol celkom kauzistický, teda bez generálnej klauzuly. Tento kauzistický systém sa v praxi neosvedčil, pretože sa vyskytli prípady, ktoré nebolo možné podriaďiť ani jednej v zákone uvedenej skutkovej podstate. Preto bol v roku 1909 nahradený novým zákonom, obsahujúcim aj vymedzenie generálnej klauzuly nekalej súťaže. In KARMÁN, J. *Zákon proti nekalej súťaži*. Bratislava : „Academia“, 1928, s. 8.

⁵ V Nemecku v roku 2004 prijali nový zákon proti nekalej súťaži. ŠKREKO, A. Rekodifikácia nemeckého práva proti nekalej súťaži – možná inšpirácia pre slovenskú právnu úpravu. In *Justičná revue*, 2006, č. 12, s. 1926 – 1932.

⁶ KARMÁN, J. *Zákon proti nekalej súťaži*. Bratislava : „Academia“, 1928, s. 9 – 10.

⁷ Parížsky únijný dohovor o ochrane priemyselného vlastníctva zo dňa 20. 3.1883. In *Slovník veřejného práva československého*. Svazek II. Reprint. Praha : Eurolex Bohemia, 2000, s. 106.

⁸ *Ochrana proti nekalej soutěži. Analýza současně situace ve světě předložená Mezinárodním úřadem WIPO*. Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 1995, s. 9. V pôvodnej verzii, tak ako bol prijatý na Bruselskej diplomatickej konferencii o revízii Parížskeho dohovoru znel článok 10bis takto: „Príslušníci dohovoru (článok 2 a 3) používajú vo všetkých štátoch Dohovoru ochranu poskytovanú proti nekalej súťaži.“

⁹ ELIÁŠ, K. Nekalá soutěž a její regulace. In *Právník*, 1990, č. 10, s. 915.

1. Právo proti nekalej súťaži na území Slovenska v rokoch 1918 – 1938

Československá republika pristúpila k Dohovoru dňa 5. októbra 1919,¹⁰ a tým aj k povinnosti včleniť úpravu práva proti nekalej súťaži do československého právneho poriadku. Podľa článku 1 Dohovoru pod pojem ochrany živnostenského (v súčasnosti priemyselného) vlastníctva spadala aj ochrana označenia pôvodu a potláčanie nekalej súťaže. Z článku 10bis tohto Dohovoru vyplývala povinnosť zabezpečiť účinnú ochranu proti nekalej súťaži príslušníkom štátov únie. Kým však neexistoval osobitný zákon zameraný na potláčanie nekalej súťaže, tento medzinárodný záväzok ČSR nebol ešte naplnený. Dodávame, že Československo pristúpilo aj k Madridskému dohovoru o potieraní nesprávnych údajov pôvodu tovaru,¹¹ na ktorého základe prijalo zákony v tejto oblasti.¹²

Vo fáze príprav prvého československého zákona proti nekalej súťaži sa postupne vypracovali dva návrhy budúcej právnej úpravy. Prvý návrh zákona z roku 1923 vychádzal z princípu výlučnej generálnej klauzuly. Obsahoval všeobecne formulovaný zákaz každého súťažného konania, ktoré bolo v rozpore s dobrými mravmi. Či ide, alebo nejde o takéto konanie, mal rozhodovať zvláštny znalecký zbor podľa voľnej úvahy so zohľadnením všetkých okolností prípadu.¹³

Formu zákona dostal až druhý návrh zákona z roku 1925,¹⁴ ktorý čerpal z osvedčeného vzoru nemeckej právnej úpravy. Bola postavená na vymedzení jednak generálnej klauzuly nekalej súťaže, jednak osobitných skutkových podstát najtypickejších nekalosúťažných konaní.¹⁵ Nemecká právna úprava v rámci generálnej klauzuly nekalej súťaže zakazovala konania realizované v hospodárskom styku za účelom súťaže, ktoré sa priečia dobrým mravom. Na vymedzenie generálnej klauzuly nadväzovali podrobnejšie ustanovenia týkajúce sa jednotlivých skutkových podstát a ustanovenia procesného charakteru. Nekalosúťažné

¹⁰ Dohovor bol publikovaný vyhláškou č. 364/1921 Sb.

¹¹ Madridský dohovor bol podpísaný 14. 4 1891 a bol uverejnený v Zbierke zákonov pod č. 419/1921 Sb.

¹² Išlo o tieto zákony: zákon č. 3/1924 Sb. o Zákaze prémiových obchodov s predmetmi dennej spotreby a zákon č. 5/1924 Sb. o Označovaní pôvodu tovaru. Obidva zákony platili až do nadobudnutia účinnosti zákona č. 111/1927 Sb. z. a n. o Ochrane proti nekalej súťaži.

¹³ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 292. Návrh zákona nebol akceptovaný najmä na neurčitost' všeobecného zákazu nekalej súťaže iba v rámci generálnej klauzuly.

¹⁴ Uvedený návrh bol vypracovaný predovšetkým právnikmi K. Skálom a K. Hermanem-Otavským. In ELIÁŠ, K. Nekalá soutěž a její regulace. In *Právnik*, 1990, č. 10, s. 915.

¹⁵ Ríšsky zákon č. 145 zo dňa 27. mája 1896 zmenený a doplnený ríšskym zákonom č. 499 zo dňa 7. júna 1909.

konania sa podľa nemeckej právnej úpravy trestali civilnoprávnymi a trestnoprávnymi sankciami.

Zákon č. 111/1927 Sb. z. a n.¹⁶ o Ochrane proti nekalej súťaži (ďalej len „ZPNS“) bol prijatý dňa 15. júla 1927 a účinnosť nadobudol dňa 28. januára 1928.¹⁷ Obsahoval komplexnú úpravu problematiky práva proti nekalej súťaži a patril k jedným z prvých právnych predpisov, ktoré boli vypracované ako jednotné predpisy pre celú vtedajšiu ČSR.¹⁸ Na vydanie tohto zákona zareagovala veľmi pružne aj vtedajšia slovenská odborná literatúra komentárom, ktorý nebol doteraz v odbornej literatúre adekvátne docenený.¹⁹ Z dôvodov konštrukcie zákona proti nekalej súťaži nie je možné jednoznačne hovoriť o verejnoprávnej a súkromnoprávnej úprave. Zákon totiž poskytoval súťažiteľom nielen tradičné formy ochrany prostriedkami súkromného práva, ale garantoval aj verejnoprávny postih (Hlava II – ochrana trestní, Hlava III – ustanovení správní).

Súťažitelia mali k dispozícii až tri druhy právnej ochrany pred nekalosúťažnými konaniami, a to ochranu civilnoprávnou, trestnoprávnou a na rozdiel od nemeckej právnej úpravy aj ochranu správnu (prvé tri hlavy zákona). Ochranu proti nekalosúťažným konaniam nerealizovali len súdy, ale aj administratívne orgány. Kompetencia týchto administratívnych orgánov sa potom mohla ešte rozšíriť v prípadoch podľa § 53 ods. 3 ZPNS, ktorý priznal živnostenským spoločenstvám kompetenciu na autonómnu úpravu nekalej súťaže.²⁰

Najdôležitejšou obsahovou odchýlkou československého ZPNS v porovnaní s nemeckou úpravou však bolo iné vymedzenie generálnej klauzuly nekalej súťaže.²¹ Kým nemecký zákon postihoval konanie proti dobrým mravom vo všeobecnosti, československý ZPNS bol namierený proti konaniu subjektov, ktoré sa v hospodárskom styku konaním spôsobilým

---

¹⁶ Sb. z. a n. je skratkou, ktorú používali pre zbierku zákonov a nariadení.

¹⁷ Pre Slovensko a Podkarpatskú Rus zostalo v platnosti aj po prijatí tohto zákona nariadenie č. 5902/25 z r. 1907 o predaji uhlia vo vreciach a nariadenie zo dňa 30. 12. 1908, č. 107.232 o povinnom označovaní množstva obsahu pri uzavretých fľaškách, obsahujúcich víno, pivo a liehové nápoje, v oboch prípadoch s tou zmenou, že ako tresty platí ustanovenie § 45 tohto zákona.

¹⁸ Komplex noriem súťažného práva ďalej dopĺňala legislatívna úprava v oblasti práva proti obmedzovaniu súťaže (antimonopolná, kartelová legislatíva), ktorú upravoval v prvej ČSR zákon č. 141/1933 Sb. z. a n. o kartelech a soukromých monopolech (kartelový zákon).

¹⁹ KARMÁN, J. *Zákon proti nekalej súťaži*. Bratislava : „Academia“, 1928; Dr. Július Karmán podľa informácií v publikácii pôsobil ako ministerský radca a prednosta civilného oddelenia na ministerstve unifikácie.

²⁰ BUCHTELA, R. *Nejdůležitější praktické případy nekalé soutěže*. Praha : V. Linhart, 1934, s. 10.

²¹ Paragraf 1 ZPNS znel: „Kto sa dostane v hospodárskom styku do rozporu s dobrými mravmi súťaže konaním, ktoré je síce poškodiť súťažiteľa, môže byť žalovaný, aby sa zdržal takého konania a odstránil ním zapríčinený závadný stav; a ak vedel alebo musel vedieť, že jeho konanie je síce poškodiť súťažiteľa, taktiež, aby nahradil tým zapríčinenú škodu.“

poškodiť súťažiteľa dostali do rozporu s dobrými mravmi súťaže (§ 1 ZPNS).²² Prvorepubliková judikatúra a literatúra považovali túto terminologickú odlišnosť za pozitívum. Vychádzali z názoru, že ak sa určité konanie neprieči dobrým mravom z pohľadu všeobecnej slušnosti, môže byť v rozpore s jemnejšou súťažnou stavovskou morálkou.²³

Nosná zložka zákonom poskytovanej právnej ochrany – civilnoprávna ochrana – bola postavená na vymedzení jednak generálnej klauzuly nekalej súťaže (§ 1 ZPNS), jednak na vymedzení jednotlivých osobitných skutkových podstát nekalosúťažných konaní; ZPNS teda prijal tzv. miešaný kauzistický systém právnej úpravy nekalej súťaže so subsidiárnou generálnou klauzulou.²⁴

2. Právo proti nekalej súťaži na území Slovenska v rokoch 1938 – 1989

Skúmané obdobie rokov 1938 – 1989 je obdobím, ktoré je síce časovo rozsiahle, bohaté na zmeny hlavne politické, ale ohľadom práva nekalej súťaže išlo o obdobie stagnácie súťažného práva.

Prvým časovo uzavretým obdobím tejto periódy je existencia Slovenského štátu.²⁵ Podľa ZPNS č. 1/1939 Sl. z. Slovenského zákonníka o samostatnom Slovenskom štáte „*všetky doterajšie zákony zriadenia a opatrenia ostávajú v platnosti so zmenami, ktoré vyplývajú z ducha samostatnosti Slovenského štátu*“ (§ 3). Súčasťou právneho poriadku Slovenského štátu sa teda stal aj ZPNS.²⁶ Zároveň však netreba zabudnúť na charakter tohto štátu a na to, v akom období fungoval. Tento štát sa usiloval riadiť podnikateľskú sféru pomocou administratívnych alebo trestnoprávných noriem.²⁷ A k tomu treba ešte pripočítať vojnový

---

²² Rozpor s „dobrými mravmi súťaže“ pozná aj dnešná právna úprava a je zrejmé, že zákonodarca sa inšpiroval najmä týmto prvorepublikovým zákonom, keďže v iných krajinách sa tento pojem nepoužíva.

²³ KARMÁN, J. *Zákon proti nekalej súťaži*. Bratislava: „Academia“, 1928, s. 10.

²⁴ SKÁLA, K. *Nekalá súťaž. Její podstata a stíhání podle zákona ze dne 15. července 1927*, c. 111 Sb. z. a n., Praha: Praetor, 1927, s. 9 a 10.

²⁵ Nezaobráme sa otázkami kontinuity a diskontinuity česko-slovenského právneho poriadku v tomto období. Viac k tejto problematike pozri AZUD, J. Kontinuita a diskontinuita česko-slovenského právneho poriadku a česko-slovenského štátu. In *Právny obzor*, 1992, č. 2. s. 164 – 166.

²⁶ Slovenský štát pristúpil vyhláškou č. 104/1941 Sl. z. k Parížskej únijnej dohode na ochranu živnostenského vlastníctva, vyhláškou č. 121/1943 sl. z. k Madridskej dohode o medzinárodnom zápise továrnych alebo obchodných známk a vyhláškou č. 122/1943 Sl. z. k Madridskej dohode o potlačovaní falošných údajov o pôvode tovaru.

²⁷ Trestnoprávne sankcionovanie neodôvodneného zvyšovania cien umožňoval zákon číslo 63/1940 Sl. z. o Cenovom úrade. Ten určoval najvyššie alebo pevné ceny a cenové rozpätie niektorých tovarov. Kto porušil ustanovenie tohto zákona, spáchal priestupok a hrozilo mu väzenie do 6 mesiacov alebo peňažný trest do 500-tisíc korún slovenských.

stav.²⁸ Od mája 1940 sa postupne začal zavádzať prídelový systém. Prvým tovarom, ktorý bol na prídel, bol cukor, a to na základe vyhlášky ministra hospodárstva č. 106/1940 Sl. z. zo dňa 14. mája 1940 o distribúcii cukru.²⁹

Po obnovení predvojnového právneho poriadku platili ústavné a iné právne predpisy československého štátu, vydané do 29. septembra 1938 vrátane. Relatívne krátky čas platili obidva prvorepublikové zákony predstavujúce komplexnú právnu úpravu zameranú na ochranu hospodárskej súťaže. Netreba však zabúdať na to, že vojnou zničená republika mala problém „naštartovať“ hospodárstvo a znovu sfunkčniť hospodársku súťaž. Asi nikoho neprekvapí, že v tomto prechodnom období bol prijatý zákon č. 15/1947 Sb. o stíhaní čierneho obchodu a podobných machináciách.³⁰ Skôr ako tento zákon mohol pomôcť pri konsolidácii pomerov, prišiel „vítazný“ február.

Socialistický štát bol novým typom totalitného režimu, navyše, s nepriateľským postojom k „meštiackemu“ právnickému mysleniu,³¹ súkromnému vlastníctvu, ktorý sa odrážal aj v dielach právnych teoretikov. Legislatívne zmeny nedali na seba dlho čakať. Počas svojej existencie socialistický štát formálne pristupoval k medzinárodným dohovorom³² a ich dodatkom v oblasti priemyselného vlastníctva, teda aj k ochrane proti nekalej súťaži, ale fakticky súťažné prostredie deformoval. Prvý socialistický trestný zákon č. 86/1950 Sb., ktorý bol namierený proti akémukoľvek súkromnému podnikaniu, čomu zodpovedali aj trestné činy uvedené v prvej hlave pod názvom *Trestné činy proti hospodárskej sústave*³³, zahŕňal aj

---

²⁸ Vojnovému hospodárstvu sa prispôbovala výroba. Podľa § 1 vyhlášky ministerstva hospodárstva č. 8/1940 Sl. z. o hospodárení so surovými kožami sa hospodárením so surovými kožami poveruje Kožné družstvo s r. o. na Slovensku v Bratislave. Podľa § 3 ods. 1 všetci obchodníci so surovými kožami, nakupovači, prechovávači, mäsiari alebo iní dorábateľia a držiteľia surových koží sú povinní do 10 dní od účinnosti tejto vyhlášky ponúknuť na výkup všetky svoje surové kože Družstvu.

²⁹ Uvedená vyhláška bola vydaná na základe § 100 zákona č. 131/1936 Sb. O obrane štátu, ktorý upravoval organizáciu hospodárenia za brannej pohotovosti štátu. V zmysle vyhlášky č. 106/1940 Sl. každá hlava domácnosti musela prihlásiť u maloobchodníka alebo družstva počet členov svojej domácnosti. Zmeny v počte sa hlásili do 8 dní na príslušnom notariáte a maloobchodníkovi. Prihláška sa mohla podať len u jedného maloobchodníka na predpísanom tlačive s ústrižkom, na ktorom maloobchodník potvrdzoval svojim podpisom, že sa hlava domácnosti u neho prihlásila. Priemyselné podniky, živnosti, ktoré na svoju činnosť potrebovali cukor – kaviarne, pekárne, cukrárne, internáty, nemocnice a pod. – sa prihlasovali u dovtedajšieho dodávateľa a namiesto počtu členov domácnosti uviedli množstvo mesačnej potreby cukru.

³⁰ Cieľom tohto zákona bolo trestnoprávnymi prostriedkami trestať špekulácie v súvislosti s bezdôvodným obmedzovaním výroby, vytvárania nedostatku na trhu, predaj za premrštené ceny.

³¹ KRÁL, Š. Vymaniť sa zo zajatia buržoázneho právneho myslenia. In *Právnik*, 1950, s. 456. „Triedne“ naladených prác bola celá plejáda a aj od takých autorov, u ktorých by sme to neočakávali.

³² Parížsky dohovor na ochranu priemyselného vlastníctva z roku 1883 v znení lisabonskej revízie bol uverejnený v Zbierke zákonov ako vyhláška ministerstva zahraničných vecí zo dňa 17. augusta 1962 č. 90/1962 Zb.

³³ Paragraf 130 TZ Machinácie proti zoštátneniu, § 131 Tvorenie súkromných monopolov, § 132 Zneužitie ľudového družstva, § 133 Zneužitie vlastníckeho práva.

ustanovenie trestajúce nekalú súťaž.³⁴ Aj nový trestný zákon č. 140/1961 Zb. obsahoval skutkovú podstatu trestného činu nekalá súťaž.³⁵ Celkovo právo, ako aj právnická vedecká tvorba tohto obdobia boli presiaknuté ideologizáciou právnického jazyka a sovietskymi vzormi.³⁶

S účinnosťou od 1. januára 1951 bol zákon č. 111/1927 Sb. z. a n. o ochrane proti nekalej súťaži výslovne zrušený Občianskym zákonníkom č. 141/1950 Sb.³⁷ (§ 568 ods. 1 bod 30). Právnu úpravu nekalej súťaže v tomto zákone nahradilo ustanovenie § 352 Občianskeho zákonníka o náhrade škody spôsobenej nekalou súťažou, ktoré predstavovalo jeden z osobitných prípadov náhrady škody.³⁸ Toto ustanovenie prebralo funkciu generálnej klauzuly nekalej súťaže, keďže zakazovalo konania v hospodárskom styku, ktoré boli v rozpore s dobrými mravmi súťaže a súčasne boli spôsobilé poškodiť súťažiteľa. V prípade takého konania sa mohol každý súťažiteľ, ktorý týmto konaním utrpel škodu alebo ktorému škoda priamo hrozila, domáhať, aby sa konajúci súťažiteľ zdržal takéhoto konania a odstránil protiprávny stav, ktorý spôsobil. Základným predpokladom aplikácie predmetného ustanovenia v praxi bola existencia samotnej hospodárskej súťaže, čo však nebolo v prostredí centrálne riadenej ekonomiky reálne. Preto niet divu, že toto ustanovenie sa v praxi vôbec nevyužívalo, s výnimkou niekoľkých prípadov tzv. otrockého napodobenia.³⁹

Prijatím nového kódexu občianskeho práva, Občianskym zákonníkom č. 40/1964 Zb., ktorý ponechal § 352 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Sb. v platnosti,⁴⁰ bola už i tak vágna civilnoprávna ochrana pred nekalosúťažnými konaniami ďalej oslabená takmer

---

³⁴ Paragraf 258 TZ znel: Kto konaním, ktoré je v rozpore s predpismi upravujúcimi súťaž v hospodárskom styku alebo so zvyklosťami súťaže, vážne ohrozí chod alebo rozvoj podniku súťažiteľa, potresce sa odňatím slobody až na jeden rok alebo nápravným opatrením alebo peňažným trestom.

³⁵ Paragraf 149 TZ bol identický s textom v predchádzajúcom zákone.

³⁶ Nevyhol sa tomu ani taký významný teoretik a civilista, akým bol V. Knapp. Pozri KNAPP, V. Zákon stálého přiblížování sovětskému příkladu – ukazatel cesty československých právníků. In *Právník*, 1953, s. 220 a n.

³⁷ Až do jazykovej reformy v roku 1953 sa používala skratka pre Zbierku zákonov Sb. Po roku 1953 sa používala skratka Zb.

³⁸ Paragraf 352 OZ (zákon. č. 141/1950 Sb.)

„(1) Od toho, kto sa ocitne v hospodárskom styku v rozpore s dobrými mravmi súťaže konaním spôsobilým poškodiť súťažiteľa, môže sa každý súťažiteľ, ktorý týmto konaním utrpel škodu alebo ktorému škoda priamo hrozí, domáhať, aby sa zdržal takého konania a odstránil závadný stav, ktorý spôsobil. Kto vedel, že jeho konanie je spôsobilé poškodiť súťažiteľa, je povinný mu nahradiť spôsobenú škodu.

(2) Ak ide o konanie zamestnanca pri prevádzke podniku, možno sa zdržania a odstránenia závadného stavu domáhať aj od podniku.“

³⁹ MUNKOVÁ, J. *Právo proti nekalé soutěži. Komentář*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 27. Uvedenú civilnoprávnu úroveň ochrany dopĺňali ustanovenia trestného práva, najprv ustanovenie § 258 zákona č. 86/1950 Zb. (Trestný zákon), neskôr § 149 zákona č. 140/1961 Zb. (Trestný zákon).

⁴⁰ Zákon č. 40/1964 Zb. v § 509 zrušil predchádzajúci Občiansky zákonník č. 141/1950 Sb. s výnimkou troch ustanovení, medzi ktoré patril aj § 352 OZ

bezvýmnočným vylúčením možnosti priznať poškodenému náhradu ušlého zisku.⁴¹ Právna úprava nekalej súťaže v podobe § 352 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Sb. však napokon zostala v platnosti pre oblasť občianskoprávnu celých 41 rokov. Právna úprava nekalej súťaže bola na okraji záujmu zákonodarcu, o čom svedčí aj to, že v celom Občianskom zákonníku nahradili pojem „dobré mravy“, nové triedne konformné pojmy ako „záujmy spoločnosti“ a „pravidlá socialistického spoluzitia“, iba v § 352 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Sb. zostali „dobré mravy súťaže“.

Problematika práva proti nekalej súťaži sa na istý čas ocitla upravená aj v zákone č. 109/1964 Zb. Hospodársky zákonník, a to po jeho novele zákonom č. 138/1970 Zb. Tak vznikla, a istý čas platila „dvojitá“ úprava nekalosúťažnej problematiky (občianskoprávna – § 352 Občianskeho zákonníka a hospodárskoprávna – § 119 Hospodárskeho zákonníka), ktorá bola zrušená až Obchodným zákonníkom (zákon č. 513/1991 Zb.). Hospodársky zákonník sa najprv v rámci nového § 119a pokúšal o určitý demonštratívny výpočet skutkových podstatí nekalosúťažných konaní.⁴² Táto duálna právna úprava vyvolávala oprávnenú otázku, či možno § 352 OZ aplikovať len na vzťahy občianskoprávne vrátane medzinárodného obchodného styku, alebo je potrebné uvedené ustanovenie naďalej používať popri § 119a ods. 2 HZ aj na vzťahy hospodárskoprávne. Nakoniec tento teoretický problém vyriešil Karel Knap, ktorý zastával názor, že ustanovenie § 352 OZ sa mohlo používať paralelne aj pre hospodárskoprávne vzťahy až do 1. januára 1971.⁴³

---

⁴¹ Dielo cit. v pozn. č. 3, s. 915.

⁴² Novela č. 165/1982 Zb. zaviedla do Hospodárskeho zákonníka nové ustanovenie § 119a. V uvedenom ustanovení sa hospodárskej súťaži venovali odseky 2 – 4:

„(2) Organizácie nesmú zneužívať svoje hospodárske postavenie na získanie neoprávnených alebo neprímeraných výhod na úkor iných organizácií alebo na úkor spotrebiteľov. Nesmú najmä:

a) vynucovať si neprímerané hospodárske podmienky pri uzavieraní hospodárskych zmlúv alebo iných dohôd, obzvlášť vynucovať si dohody o plnení, ktoré je v čase uzavretia zmluvy v nápadnom nepomere k plneniu organizáciou poskytovanému,

b) viazať súhlas s uzavretím hospodárskej zmluvy na prevzatie záväzku, ktorý s požadovaným predmetom plnenia nesúvisí,

c) zastaviť alebo obmedziť predaj výrobkov, zatajovať, alebo hromadiť výrobky, aby sa vyvolal ich nedostatok za účelom udržania alebo neoprávneného zvýšenia cien, alebo získania iného neoprávneného hospodárskeho prospechu.

(3) Organizácie sa nesmú samsy alebo po dohode s inými organizáciami vo svojej hospodárskej činnosti dopúšťať konania, ktoré by v rozpore so záujmami rozvoja národného hospodárstva obmedzovalo alebo inak nepriaznivo ovplyvňovalo činnosť iných organizácií, alebo bolo na ujmu spotrebiteľov.

(4) Organizácia, ktorá ma na tom právny záujem, sa môže na hospodárskej arbitráži domáhať toho, aby sa organizácia, ktorá koná v rozpore s ustanoveniami odsekov 1 – 3, zdržala takého konania, prípadne aby sa odstránil protiprávny stav. Organizácia, ktorá takým konaním spôsobila inej organizácii škodu, je povinná nahradíť jej túto škodu včítane ušlého zisku.“

⁴³ KNAP, K. *Právo hospodárskej súťaže*. Praha : Orbis, 1973, s. 149. Dňa 1. 1. 1971 nadobudol účinnosť § 83b vládneho nariadenia č. 169/1969 Zb., ktoré novelizovalo vládne nariadenie č. 100/1966 Zb.

3. Právna úprava nekalej súťaže na území Slovenska po roku 1990

Porevolučnou novelizáciou⁴⁴ sa zákonodarca dopracoval k zrušeniu § 119a a k samostatným ustanoveniam o nekalej súťaži, zaradeným do § 119d, kde ustanovenie § 119d ods. 1 prebralo funkciu akejsi generálnej klauzuly nekalej súťaže, a ustanovenia obsiahnuté v § 119d ods. 2 demonštratívne vymedzovali konania, ktoré sa považovali za rozporné s dobrými mravmi súťaže. Ustanovenie § 119d ods. 1 HZ zakazovalo – v rozsahu pomerne širokej formulácie, „*aby organizácia konala v rámci svojej podnikateľskej činnosti spôsobom, ktorý bol v rozpore s dobrými mravmi súťaže a ktorý mohol poškodiť iné súťažiacie organizácie*“. Úprava Hospodárskeho zákonníka však spájala deliktuálnu zodpovednosť len s organizáciami (na rozdiel od širšieho poňatia v Občianskom zákonníku alebo Trestnom zákonníku), hoci vďaka legislatívnej skratke pre tento pojem v ustanovení § 1 ods. 1 umožnila postihovať aj konanie fyzických osôb vykonávajúcich podnikateľskú činnosť. V poslednom platnom znení tak Hospodársky zákonník obsahoval ustanovenia § 119 a 119a, ktoré niesli spoločný nadpis „Zásady hospodárskej súťaže“. Na tieto zásady nadväzovali ustanovenia § 119b – 119e, v ktorých išlo o komplex úpravy celého súťažného práva, resp. hospodárskej súťaže (v širšom zmysle slova), teda nielen o úpravu problematiky nekalej súťaže (§ 119d), ale aj o zahrnutie noriem tzv. kartelového práva (§ 119b a 119c). Ustanovenie § 119e HZ bolo spoločné pre celú oblasť hospodárskej súťaže, keďže upravovalo postup v arbitrážnom konaní v prípadoch uvedených v § 119 – 119d HZ.

Po roku 1990 legislatívne práce týkajúce sa novej právnej úpravy nadviazali na vyššie uvedené legislatívne výstupy. Pripomenieme len najdôležitejšie zmeny, ktoré sa udiali od roku 1990 až po súčasnosť. Ochrana hospodárskej súťaže sa vzhľadom na protimonopolné právo stala predmetom samostatného zákona č. 63/1991 Zb. o ochrane hospodárskej súťaže⁴⁵ a zvyšok pôvodne pripravovanej legislatívnej úpravy zameranej na problematiku nekalej súťaže prebralo ustanovenie zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (ďalej len OBZ).⁴⁶

---

⁴⁴ Išlo o novelu Hospodárskeho zákonníka vykonanú zákonom č. 103/1990 Zb. (účinný od 1. 5. 1990). Táto novela zákona bola prijatá v čase zmenených politických a ekonomických pomerov, po novembrovej revolúcii v ČSSR v roku 1989, a teda poznamenaná postupným návratom k princípom trhového hospodárstva a oživením hospodárskej súťaže a konkurenčného prostredia.

⁴⁵ K vývoju právnej úpravy ochrany hospodárskej súťaže po roku 1989 bližšie pozri KALESNÁ, K., BLAŽO, O. *Zákon o ochrane hospodárskej súťaže. Komentár*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 4 – 7.

⁴⁶ Významná odborníčka na nekalú súťaž J. Munková kriticky označila včlenenie práva proti nekalej súťaži do Obchodného zákonníka za nedopatrenie. MUNKOVÁ, J. Méně obvyklé případy nekalé soutěže. In *VII. Karlovarské právnické dny*. Praha : Linde, 1997, s. 90.

4. Úvahy de lege ferenda

Právo proti nekalej súťaži nadväzuje na tradíciu prvorepublikovej právnej úpravy, pričom súčasná právna úprava v sebe zahŕňa moderné trendy vývoja tohto práva vrátane europeizácie a zdôrazňovanie širšej ochrany záujmov spotrebiteľa, než tomu bolo v minulosti. Právnu ochranu súťažiteľov a spotrebiteľov však nestačí len zakotviť, ale aj reálne aplikovať. Možno sme často sklamaní z praktickej aplikácie práva a nielen v tejto oblasti, pretože v našich zemepisných šírkach mnohí súťažitelia radi právo prekrúcajú, obchádzajú, či zneužívajú vo svoj prospech. Ak sa takémuto konaniu rýchlo nezabráni, získajú takéto subjekty súťažnú výhodu na úkor slušných podnikateľov. Často máme dojem „zlyhania spravodlivosti“ a víťazstva bezcharakternosti a špekulantstva. Zvlášť si treba všimnúť, aké účelové kroky a prekrúcania práva sa uskutočňujú, ak ide v danom prípade o veľké peniaze. Žiaľ niekedy nielen zo strany súťažiteľov, ale aj orgánov aplikujúcich právo. Morálna zodpovednosť jednotlivca a morálne cítenie spoločnosti sú otupené. Hranica medzi dobrom a zlom nebola znovu nastolená. Stále sa vypláca v niektorých prípadoch robiť zlo.⁴⁷

Právo proti nekalej súťaži patrí medzi relatívne stabilné oblasti práva s malou frekvenciou zmien. V roku 2016 bola zriadená nová komisia pre kodifikáciu občianskeho práva, ktorá mala ambíciu zmodernizovať aj súčasné právo proti nekalej súťaži. Ambiciózny zámer sa však nepodarilo naplniť a nakoniec sa komisia sústredila na reformu záväzkového práva. Je to určite škoda, lebo súčasná právna úprava je vo viacerých ohľadoch prekonaná. Počas takmer tridsať ročnej aplikácie sa však ukázali niektoré nedostatky platnej právnej úpravy, ktoré by sme zhrnuli do niekoľkých bodov:

1. Zákonodarca sa ani pri opakovaných novelách Obchodného zákonníka nezamyslel nad nahradením jednej podmienky nekalej súťaže – „konanie v hospodárskej súťaži“, iným termínom. Ako nám ukazuje prax a opakovane na to poukazuje teória, tento termín je prekonaný. Súhlasíme s notoricky známym názorom, že tento pojem je potrebné vykladať extenzívnejšie, zároveň upozorňujeme, že výklad by nemal byť bezbrehý. Inak sa právny pojem „konanie v hospodárskej súťaži“ stane len formálnym ustanovením v zákone a nie skutočne relevantnou, jednou z podmienok nekalej súťaže podľa § 44 OBZ. Inšpirácie možno hľadať tak v nemeckom, španielskom alebo v českom práve. Zároveň je potrebné v budúcej

---

⁴⁷ PRUSÁK, J. Slušnosť v práve a morálnosť. In II. Lubyho dni. *Slušnosť v práve – Anständigkeit im Recht*. Bratislava : Nadácia Štefana Lubyho, 1993, s. 54.

právnej úprave expresiss verbis zakotviť, že táto podmienka nemusí byť naplnená, ak je žalobcom spotrebiteľ, alebo združenie na ochranu spotrebiteľa.

2. Hospodárska súťaž a variabilita ponúk, ako i množstvo informácií valiacich sa na spotrebiteľa prostredníctvom reklamy spôsobujú, že spotrebiteľ už nie je schopný fungovať ako „rozhodca na trhu“. Naopak, spotrebiteľ sa stáva chráneným proti nekalej súťaži a nekalým obchodným praktikám aj v slovenskom práve. Aj keď nekalé obchodné praktiky sú v našom právnom poriadku upravené v zákone č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších predpisov a účelom tejto právnej úpravy je predovšetkým chrániť spotrebiteľa, obchodné nekalosúťažné praktiky môžu byť aj predmetom žaloby v zmysle § 44 OBZ. V niektorých zahraničných právnych úpravách sa uvedené nekalé obchodné praktiky považujú za súčasť práva proti nekalej súťaži. Príloha č. 1 v Smernici o nekalých obchodných praktikách obsahuje úplný výpočet všetkých praktík, ktoré sa považujú za nekalé. Tieto praktiky sú u nás uvedené v zákone č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších predpisov a ako uvádza A. Moravčíková, je možné sa nimi inšpirovať na účely skutkov nekalej súťaže.⁴⁸ Zákon by mal obsahovať najčastejšie skutkové podstaty, aby aj človek bez právneho vzdelania pochopil, čo je dovolené a čo zakázané. Generálna klauzula by mala byť pomôckou len pri aplikácii menej obvyklých nekalosúťažných konaní. V tomto ohľade chýba v našom právnom poriadku výslovne skutková podstata chrániaca spotrebiteľa, čo by mala budúca právna úprava zmeniť.

3. Na strane druhej sú v našom právnom poriadku skutkové podstaty, ktoré sú v praxi neaplikovateľné. Zbytočné neškodí. Asi takto by sme charakterizovali skutkovú podstatu v § 52 OBZ „Ohrozovanie zdravia a životného prostredia“. Tým nechceme spochybňovať hodnoty, ktoré táto skutková podstata chráni. Problém je v tom, že konkurenčný súťažiteľ ťažko zistí, či iný súťažiteľ svojou výrobou ohrozuje záujmy zdravia alebo životného prostredia. Ide o úlohu štátnych orgánov a ak sa v súkromnej praxi vyskytne problém, tak na podobné netradičné prípady postačuje generálna klauzula. Zrejme neprekvapí, že nie je nám známy príklad zo slovenskej alebo českej právnej praxe, kedy by sa táto skutková podstata aplikovala. Slovenský zákonodarca mal v úmysle pri ostatnej novelizácii úplne zmeniť znenie

---

⁴⁸ MORAVČIKOVÁ, A. Nekalá súťaž, s. 125. In PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník*. Komentár. 3. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010.

tohto ustanovenia.⁴⁹ Nakoniec od tohto svojho zámeru upustil. V budúcej právnej úprave nie je nutné, aby toto ustanovenie bolo súčasťou platného práva.

4. Novela Obchodného zákonníka č. 9/2013 Z. z. priniesla doplnenie platnej právnej úpravy o § 47 ods. 2 OBZ.⁵⁰ Domnievame sa, že táto právna úprava mala byť súčasťou verejnoprávnych predpisov. Nemôžeme očakávať od podnikateľa obťažovaného zásielkami s klamlivým označením podniku, ktorých úlohou je z neho neoprávnene vylákať rôzne registračné poplatky, že bude kvôli neoprávnene zaplatenému poplatku (často nie veľkej výšky) žalovať takéhoto nečestného podnikateľa. Je navyše otázne a sporné, či budú vôbec v súťažnom vzťahu ako jedného z predpokladov naplnenia generálnej klauzuly. Preto si myslíme, že takáto nekalá činnosť by mala byť sankcionovaná vo verejnoprávnom predpise primeranou pokutou, podobne ako je tomu pri zasielaní nevyžiadaných e-mailov. Dotknutý podnikateľ by v takomto prípade poslal dozornému orgánu len podnet o protiprávnom konaní iného súťažiť. Nespôsobujme neoprávnene obťažovanému podnikateľovi ďalšie náklady a komplikácie pri domáhaní sa svojich práv v podobe podávania žaloby vo finančne malicherných sporoch.

5. Súčasná právna úprava proti nekalej súťaži je upravená tak v práve verejnom, ako aj súkromnom, pričom sa táto úprava často dopĺňa alebo dokonca prelína. Trestný zákon upravujúci trestný čin hospodárskej súťaže podľa § 250 TZ stále odkazuje na nekalú súťaž bez jej definície. Pritom definícia obsiahnutá v Obchodnom zákonníku obsahuje aj neurčité právne pojmy, ako napríklad dobré mravy, čo je v rozpore s presnosťou a jednoznačnosťou trestnoprávnych noriem. Pri úvahách de lege ferenda by sa mohol slovenský zákonodarca inšpirovať českou právnou úpravou.⁵¹

---

⁴⁹ Navrhované ustanovenie § 52 OBZ malo znieť: „Ohrozovaním zdravia, ekonomických záujmov spotrebiteľov a životného prostredia je konanie, ktorým súťažiteľ skresľuje podmienky hospodárskej súťaže tým, že prevádzkuje výrobu, uvádza na trh výrobky alebo uskutočňuje výkony ohrozujúce zdravie, ekonomické záujmy spotrebiteľov alebo životné prostredie chránené zákonom, aby tak získal pre seba alebo pre iného prospech na úkor iných súťažiteľov alebo spotrebiteľov“.

⁵⁰ Vyvolanie nebezpečenstva zámeny okrem prípadov podľa odseku 1 je aj konanie podnikateľa, ktoré spočíva v takej voľbe jeho obchodného mena alebo používania takého označenia podniku, ktoré je objektívne spôsobilé vyvolať u adresátov jeho obchodnej dokumentácie nebezpečenstvo zámeny podnikateľa s verejným registrom alebo inou evidenciou vedenou na základe zákona.

⁵¹ Podľa ustanovenia § 248 ods. 1 trestného zákona Českej republiky: „Kto poruší iný právny predpis o nekalej súťaži tým, že sa pri účasti v hospodárskej súťaži dopustí a) klamlivej reklamy, b) klamlivého označovania zboží a služieb, c) vyvolávanie nebezpečenstva zámeny, d) parazitovanie na povesti podniku, výrobkov či služieb iného súťažiť, e) podplácanie, f) zľahčovanie, g) porovnávací reklama, h) porušovanie obchodného tajomstva, alebo i) ohrozovanie zdravia spotrebiteľov a životného prostredia, a spôsobí tým vo väčšom rozsahu ujmu iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom alebo zabezpečí tým sebe alebo inému vo väčšom rozsahu neoprávnené výhody, bude potrestaný....“

6. Podľa ustanovenia § 54 ods. 2 druhá veta OBZ je právoplatný rozsudok vynesený v rámci žaloby iba jedného zo subjektov poškodených alebo ohrozených konaním žalovaného, účinný i pre ďalšie subjekty poškodené alebo ohrozené konaním žalovaného, ktoré však neboli účastníkmi konania začatého v dôsledku prvej žaloby. Takýto rozsudok nemôže slúžiť ako dôvod na exekúciu v prospech subjektov iných ako účastník konania, ktoré vyústilo do vydania tohto rozsudku, pretože návrh na exekúciu podľa § 37 ods. 3 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekútorskej činnosti v znení neskorších predpisov môže podať iba osoba uvedená v rozsudku ako oprávnená. Domnievame sa, že exekučný poriadok bráni faktickej realizácii § 54 ods. 2 druhá veta OBZ a je to len jeden z mnohých prípadov nepreviazanosti slovenského právneho poriadku.

7. Smernica EP a Rady č. 97/55/ES umožňuje v určitých prípadoch obrátenie dôkazného bremena.⁵² Vychádza sa z toho, že najmä spotrebiteľ nemusí mať finančné prostriedky a hlavne možnosti zabezpečiť dôkazy o nekalosúťažnosti určitého konania. Náš zákonodarca by sa mohol pri ďalšej novelizácii Obchodného zákonníka zamyslieť aj nad týmto problémom, a v prípadoch zdržovacej a odstraňovacej žaloby by porušiteľ musel preukazovať svoje tvrdenia uvedené v reklame.

8. Súdne rozhodnutia, ktoré sú od účinnosti zákona č. 33/2011 Z. z.⁵³ publikované na internete, by sa tam nemali zverejňovať samoučelne a formálne. Často je problém nájsť bez vedomosti konkrétnej spisovej značky rozhodnutia k určitému konkrétnemu problému. Takýmto zverejňovaním nie je naplnený úmysel zákonodarcu. Navyše pri dovolaniach sa z právoplatného rozhodnutia stáva opäť neprávoplatné, o čom sa v týchto databázach nedozvieme. Preto pri úvahách de lege ferenda by mal zákonodarca považovať aj nad spôsobom zverejnenia oznámenia o prebiehajúcom dovolaní a publikovania následnej zmeny napadnutého rozhodnutia. Navyše v niektorých prípadoch nevhodná anonymizácia súdnych rozhodnutí spôsobuje v prípade sporov proti nekalej súťaži často stratu pointy celého sporu.

---

⁵² Podľa čl. 7 uvedenej smernice členské štáty prenesú na súdy alebo správne orgány právomoci, ktoré ich v občianskom súdnom konaní alebo správnom konaní v zmysle článku 5 splnomocňujú:

a) požadovať od zadávateľa reklamy predloženie dôkazov týkajúcich sa správnosti skutkových tvrdení použitých v reklame, ak sa pri zohľadnení oprávnených záujmov zadávateľa reklamy a ktoréhokoľvek iného účastníka konania javí byť takáto požiadavka primeranou na základe okolností jednotlivého prípadu a v prípade porovnávacej reklamy požadovať od zadávateľa reklamy, aby takýto dôkaz predložil v krátkom časovom období; a

b) považovať skutkové tvrdenia za nesprávne, ak sa dôkaz v súlade s písmenom a) neposkytne alebo ho súd alebo správny orgán považuje za nedostatočný.

⁵³ Týmto zákonom sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediaciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

9. Pri predpokladanej rekonštrukcii súkromného práva nie je ešte rozhodnuté, či bude vytvorený samostatný zákon proti nekalej súťaži. V prospech tejto zmeny hovoria predovšetkým zahraničné právne úpravy, kde na túto problematiku existujú samostatné zákony. Na strane druhej v tomto prípade je dôležitejší skôr obsah ako forma.

10. V neposlednom rade je potrebné sa zamyslieť aj nad terminológiou. Slovo nekálny sa u nás vžil bez toho, či skutočne zodpovedá pravidlám slovenského pravopisu. Pritom slovenčina má ekvivalent, ktorý používajú aj iné právne poriadky - nečestný. Nečestná súťaž je terminologicky čistejšia a aj právne akceptovateľná.

Záver

Právo proti nekalej súťaži nadväzuje na tradíciu prvorepublikovej právnej úpravy, pričom súčasná právna úprava v sebe zahŕňa moderné trendy vývoja tohto práva vrátane europeizácie a zdôrazňovanie širšej ochrany záujmov spotrebiteľa, než tomu bolo v minulosti. Nestačí však len právnu ochranu súťažiteľov a spotrebiteľov zakotviť, ale aj reálne aplikovať. Možno sme často sklamaní z praktickej aplikácie práva a nielen v tejto oblasti, pretože v našich zemepisných šírkach mnohí súťažitelia radi právo prekrúcajú, obchádzajú, či zneužívajú vo svoj prospech. Ak sa takémuto konaniu rýchlo nezabráni, získajú takéto subjekty súťažnú výhodu na úkor slušných podnikateľov. Konštatovanie „slabej vymožitelnosti práva“ zo strany verejnosti sa spája s reálnym pocitom nedostatočnej miery ochrany ohrozeného alebo porušeného práva. Pretrvávajúce tohto problému vážnym spôsobom „kompromituje“ vnímanie právneho štátu, ako jedného z pilierov moderného demokratického štátu a zároveň skutočnej záruky ochrany práv a slobôd. Cesta k štandardizácii súťažného prostredia nie je taká rýchla ako by sme očakávali, ale nemožno nevidieť aj pokrok vrátane mnohých kvalitných súdnych rozhodnutí. Spravodlivé a rýchlejšie rozhodovanie súdov, ochota súťažiteľov a spotrebiteľov brániť svoje práva a osвета môžu napomôcť k ďalšej štandardizácii súťažného prostredia u nás. Základom je kvalitná právna úprava.

Použité pramene:

AZUD, J. Kontinuita a diskontinuita česko-slovenského právneho poriadku a česko-slovenského štátu. In *Právny obzor*, 1992, č. 2. s. 164 – 166.

- BUCHTELA, R. *Nejdůležitější praktické případy nekalé soutěže*. Praha : V. Linhart, 1934.
- ELIÁŠ, K. Nekalá soutěž a její regulace. In *Právník*, 1990, č. 10. s. 909 - 923.
- ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.
- KALESNÁ, K., BLAŽO, O. *Zákon o ochrane hospodárskej súťaže. Komentár*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012.
- KARMÁN, J. *Zákon proti nekalej súťaži*. Bratislava : Academia, 1928.
- KNAP, K. *Právo hospodárskej soutěže*. Praha : Orbis, 1973.
- KNAPP, V. Zákon stálého přibližování sovětskému příkladu – ukazatel cesty československých právníků. In *Právník*, 1953, s. 220 - 228.
- KRÁL, Š. Vymanit' sa zo zajatia buržoázneho právneho myslenia. In *Právník*, 1950, s. 456.
- LAPŠANSKÝ, L. Náčrt právneho režimu nekalej súťaže vo Francúzsku. In *Právny obzor*, 2010, č. 6, s. 571 – 590.
- MORAVČIKOVÁ, A. Nekalá súťaž. In PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010.
- MUNKOVÁ, J. Méně obvyklé případy nekalej soutěže. In *VII. Karlovarské právnické dny*. Praha : Linde, 1997, s. 90.
- MUNKOVÁ, J. *Právo proti nekalé soutěži. Komentář*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008.
- Ochrana proti nekalé soutěži. Analýza současné situace ve světě predložená Mezinárodním úřadem WIPO*. Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 1995.
- PRUSÁK, J. Slušnost' v práve a morálnosť. In II. Lubyho dni. *Slušnosť v práve – Anständigkeit im Recht*. Bratislava : Nadácia Štefana Lubyho, 1993, s. 52 - 64.
- SKÁLA, K. *Nekalá soutěž. Její podstata a stíhání podle zákona ze dne 15. července 1927*, c. 111 Sb. z. a n., Praha : Praetor, 1927.
- ŠKREKO, A. Rekodifikácia nemeckého práva proti nekalej súťaži – možná inšpirácia pre slovenskú právnu úpravu. In *Justičná revue*, 2006, č. 12, s. 1926 – 1932.
- Slovník veřejného práva československého*. Svazek II. Reprint. Praha : Eurolex Bohemia, 2000.

Súťažné právo v období zmien trhového prostredia

Králičková, B.*

KRÁLIČKOVÁ, B.: Súťažné právo v období zmien trhového prostredia.

Competition law in the era of new market changes. Legal regulation of technological development has currently brought new perspective on function and aim of competition law. The use of algorithms in digital markets creates many benefits. Algorithms allow consumers to efficiently compare products and offers online, enabling them to enjoy lower-priced goods or find products that better fit their preferences. Suppliers can quickly and efficiently analyze large amounts of data, allowing them to better respond to consumer demand, better allocate production and marketing resources, and save on human capital. To achieve these results, algorithms perform a myriad of tasks, including collecting, sorting, organizing and analyzing data, making decisions based on it, and even executing such decisions. Despite the increased transparency, connectivity, and search abilities that characterize the digital marketplace, the digital revolution has not always yielded the bargain prices that many consumers expected. One factor may be coordination between the algorithms used by suppliers to determine trade terms. While current research has largely focused on the concerns raised by algorithmic-facilitated coordination, this article takes the next step, asking to what extent current laws can be fitted to effectively deal with this phenomenon.

Key words: *competition in digital markets, algorithmic consumer, coordination, illegal agreements, legal regulation of technological evolution, comparative advantage in decision making process*

1. Úvod

Súťažné právo v ostatnom období prechádza vývojom, ktorý charakterizuje predovšetkým technologický pokrok a s ním súvisiaca potreba právnej regulácie súťaže na digitálnom trhu. Napriek zvyšujúcej sa transparentnosti, prepojenosti a vyhľadávacích možnostiach, ktoré v súčasnosti charakterizujú digitálny trh, digitálna éra nepriniesla také zníženie cien, aké

---

* Mgr. Barbora Králičková, PhD., Ústav štátu a práva SAV.

Príspevok bol pripravený v rámci riešenia projektu APVV-15-0456 s názvom Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku.

možno spotrebiteľia očakávali. Jednou z možných príčin v rámci celého spektra sa považuje možnosť vzájomnej koordinácie jednotlivých algoritmov, ktorú využívajú dodávatelia s cieľom určovať obchodné podmienky. Algoritmy, ktoré zakladajú možnosť koordinácie sú v súčasnosti už dostupné a uvedená koordinácia bude v budúcnosti len častejšia. Tento trend nie je prekvapujúci. Ak algoritmy ponúkajú legálnu cestu, ako obísť právne prekážky kladené súťažným právom a umožniť tak podporu koordinácie, zaviesť spoločne profitujúce status quo na trhu a v konečnom dôsledku aj podporu zisku dodávateľov, prečo by ich dodávatelia nemali využiť?

Vo svetle tohto trendu v oblasti súťažného práva na digitálnom trhu je preto potrebné nájsť tak regulačné riešenia, ako aj riešenia vychádzajúce priamo z fungovania trhu. Súčasný výskum sa primárne zaoberá súťažnými obavami, ktorý vznikajú prostredníctvom koordinácie algoritmov, náš výskum mal v tomto smere ambíciu ísť ešte o krok vpred a odpovedať na otázku, do akého rozsahu môže byť súčasná právna regulácia upravená tak, aby sa efektívne zaoberala týmto fenoménom.

Používanie algoritmov na digitálnom trhu vytvára mnohé benefity. Algoritmy umožňujú spotrebiteľom efektívne porovnávať produkty a ponuky online, vďaka čomu môžu spotrebiteľia profitovať z tovarov v nižšej cene alebo nájsť tovary, ktoré lepšie vyhovujú ich preferenciám.⁵⁴ Dodávatelia môžu rýchlo a efektívne analyzovať veľký objem dát, čo im umožňuje lepšie odpovedať na dopyt spotrebiteľov, lepšie alokovať produkčné a marketingové zdroje a ušetriť ľudský kapitál.⁵⁵ Pre dosiahnutie týchto výsledkov, algoritmy vykonávajú miliardy úloh, zahŕňajúc zhromažďovanie, triedenie, organizovanie a analyzovanie dát, uskutočňovanie rozhodnutí na ich základe a aj vykonávanie uvedených rozhodnutí.

Niektoré z výhod, ktoré prináša využívanie algoritmov, sú v súčasnosti ohrozené koordináciou resp. zosúladeným správaním potenciálnych súťažiteľov na trhu, ktorá je založená na využívaní algoritmov.⁵⁶ Vo vedeckej odbornej verejnosti panuje názor, že

---

⁵⁴ Michal S. Gal & Niva Elkin-Koren, *Algorithmic Consumers*, 30(2) HARV. J. L. & TECH. 309 (2017).

⁵⁵ Napríklad virtuálni obhajcovia zabezpečujúci právny výskum. Anthony Sills, *Ross and Watson tackle the law*, IBM WATSON BLOG (Jan. 14, 2016), <https://www.ibm.com/blogs/watson/2016/01/ross-and-watson-tackle-the-law>; Amir Khandani et al., *Consumer Credit Risk Models Via Machine-Learning Algorithms*, 34 J OF BANKING AND FINANCE 2767 (2010).

⁵⁶ ARIEL EZRACHI & MAURICE STUCKE, *VIRTUAL COMPETITION* (2016); Salil K. Mehra, *An-trust and the Robo-Seller Competition in the Time of Algorithms*, 100 MINN. L. REV. 1323 (2016); Bruno Salcedo, *Algorithms and Tacit Collusion* (2015), brunosalcedo.com/docs/collusion.pdf

algoritmy umožňujú koordináciu medzi dodávateľmi jednoduchšie a rýchlejšie ako kedykoľvek predtým. Kombinácia vyššej úrovne prepojenosti a transparentnosti na digitálnom trhu spolu s dostupnejšími dátami o spotrebiteľskom správaní a sofistikovanejšími analýzami o uvedenom správaní umožňuje dosiahnuť spoločné zisk maximalizujúce quilibrium jednoduchšie. Ezrachi a Stucke zastávajú dokonca názor, že tento efekt je taký silný, že bude znamenať koniec súťaže a súťažného práva, ako ho doteraz poznáme.⁵⁷

Článok sa zameriava v porovnaní s inými prácami na analýzu, či prostredníctvom aplikácie práva, ktoré bolo kreované s cieľom aplikovať ho na koordináciu ľudského správania, limitujeme samých seba hľadiť len pod „svetlo lampy“, kým aktivity, o ktoré sa v tomto článku zaujímate, sa odohrávajú v tme. Ak áno, môžeme sa tento problém pozerať použitím silnejšej žiarovky (t.j. rozšíriť rozsah existujúceho práva prostredníctvom výkladu)? Alebo bude nevyhnutné vytvoriť úplne nový zdroj svetla (t.j. nové pravidlá práva)? Algoritmy menia vnímanie a základy, na ktorých v súčasnosti stojí súťažné právo. Algoritmy na rozdiel od ľudí vedia „čítať myšlienky“ iných algoritmov ešte pred tým, ako uskutočnia akúkoľvek akciu, čím úplne odpadá potreba výslovnej vôle zúčastniť sa na vzájomnej koordinácii správania súťažiteľov tak, ako to predpokladá súčasná právna úprava súťažného práva. Uvedená nová realita nás tak núti prehodnocovať koncept a základy, na ktorých stojí naše súťažné právo ako napr. pojmy zámer, súhlas, komunikácia a pravdepodobne nás donúti aj vytvoriť novú taxonómiu, ktorá bude vhodnejšia pre použitie vo svete algoritmov. Súťažné úrady sa tak budú musieť zaoberať týmito otázkami do hĺbky, pričom legalita koordinácie založenej na fungovaní algoritmov sa stane dôležitou témou aj vzhľadom na rapídny rozvoj umelej inteligencie.

V súčasnosti stojíme na pokraji nového fungovania toho, ako funguje obchod a trhové prostredie. Technologický pokrok znamená zároveň aj to, že trh a hospodárska súťaž na ňom sa bude musieť prispôbiť zásadným zmenám, ktoré prináša. Oprávnenia a úlohy, ktoré počas stáročí patrili spotrebiteľom (v modernom zmysle slova) v súčasnosti preberajú algoritmy a umelá inteligencia. Zmeny v právnej regulácii hospodárskej súťaže sa tak zdajú nevyhnutné a nezadržateľné. Technologický pokrok prináša zároveň aj významnú komparatívnu výhodu pre tzv. algoritmičných spotrebiteľov oproti bežným spotrebiteľom (ľuďom) pokiaľ ide o proces rozhodovania na trhu. Zmeny tak významne pôsobia na

---

⁵⁷ EZRACHI & STUCKE, *supra* note 3.

dynamiku trhu. Algoritmickí spotrebitelia majú potenciál významne zvýšiť súťaž na trhu a zároveň ju významne limitovať.

Najnovšia generácia e-obchodu bude vykonávaná digitálnymi agentmi založenými na algoritmoch, ktorí môžu uskutočniť kompletne transakcie: od použitia dát pre predvídanie preferencií spotrebiteľov, cez výber najvhodnejšieho produktu alebo služby pre objednanie resp. nákup, až po uskutočnenie a vykonanie transakcie.⁵⁸ Samostatné ľudské rozhodovanie môže byť kompletne nahradené resp. obídené. Uvedené algoritmy môžu byť vytvorené spotrebiteľmi pre ich vlastné použitie, alebo dodané externými firmami.⁵⁹ Týchto digitálnych asistentov možno nazvať aj „algoritmickými spotrebiteľmi“.

Technologický pokrok v uvedenom zmysle je už súčasťou súčasného sveta. V niektorých oblastiach priemyslu a svetového obchodu, ako napr. obchodovanie na burze, algoritmy už v súčasnosti automaticky transferujú výsledky spracovania svojich dát do obchodných rozhodnutí.⁶⁰ Inteligentní osobní asistenti ako napr. Google Assistant,⁶¹ Amazon Echo⁶² a Apple Siri⁶³ vykonávajú úlohy pre individuálnych používateľov, ktoré sú založené na vstupoch získaných od používateľov (ako napr. termínové obmedzenia) a rôznych druhov online zdrojov (ako napr. počasie alebo dopravné podmienky). Spotrebitelia si dokonca už môžu kúpiť automatickú práčku zo série W9000, ktorá bola navrhnutá v spolupráci Samsung a IBM a ktorá používa technológiu tzv. IBM ADEPT (Autonomous Decentralized Peer-to-Peer Telemetry), čo v praxi znamená, že uskutočňuje autonómne objednávky a platby (napr. nákup pracieho prostriedku) o ktorých informuje svojho majiteľa prostredníctvom

---

⁵⁸ Pozri napr. MINGHUA HE, N. R. Jennings, HO-FONG LEUNG. *On Agent-Mediated Electronic Commerce*, 15 IEEE TRANSACTIONS ON KNOWLEDGE & DATA ENGINEERING 985, 985–90 (2003), M. GALL, N. ELKIN –KOREN. *Algorithmic Consumers*, Harvard Journal of Law and Technology 30, 2 (2017).

⁵⁹ CH. STEINER. *Automate this: How Algorithms Came To Rule Our World* (2012); Theo Kanter, TEDx Talks, *Ambient Intelligence*, YOUTUBE at 15:13 (Feb. 3, 2016), <https://www.youtube.com/watch?v=1Ubj2kiKmw> [<https://perma.cc/9VAU-P2Z2>]; D. PEPPERS, *The Consumer of the Future Will Be an Algorithm*, LINKEDIN (July 8, 2013), <https://www.linkedin.com/pulse/20130708113252-17102372-the-consumer-of-the-future-will-be-an-algorithm> [<https://perma.cc/ZW3G-23FQ>].

⁶⁰ S. Keegan, G.M.P. O'Hare & M.J. O'Grady, *Easishop: Ambient Intelligence Assists Everyday Shopping*, 178 INFO. SCI. 588, 589–90 (2008); Gaurav Tewari, Jim Youll & Pattie Maes, *Personalized Location-Based Brokering Using an Agent-Based Intermediary Architecture*, 34 DECISION SUPPORT SYS. 127, 127–30 (2002).

⁶¹ *Google Assistant*, GOOGLE, <https://assistant.google.com/> [<https://perma.cc/L44Q-QHE4>].

⁶² Greg Miller, *Amazon Echo: The World's Smartest Assistant*, WALL STREET DAILY (Aug. 4, 2015, 4:00 AM), <https://www.wallstreetdaily.com/2015/08/04/amazon-echo-assistant/> [<https://perma.cc/9H3P-8EVU>].

⁶³ Sheetal Reehal, *Siri — The Intelligent Personal Assistant*, 5 INT'L J. ADVANCED RESEARCH IN COMPUTER ENGINEERING & TECH. 2021, 2021 (2016).

smartfónu.⁶⁴ Uvedená technológia, predstavená v roku 2015, je príkladom toho, čo považujeme za tzv. „Internet vecí“ (Internet of Things- „IoT“), kde prepojené zariadenia denne automaticky uskutočňujú nespočetné množstvo úloh.⁶⁵ S nástupom uvedených technologických zmien, mnohí experti z rôznych oblastí spoločenského života predpokladajú, že algoritmickí spotrebitelia sa stanú skôr pravidlom ako výnimkou pre exponenciálne sa zvyšujúci počet transakcií. Predpokladá sa, že sa naplní vízia sveta, kde „ľudia budú myslieť a rozhodovať sa menej, pokiaľ ide o drobné rozhodnutia, z ktorých pozostáva bežný každodenný život“.⁶⁶

Algoritmickí spotrebitelia obsahujú potenciál dramaticky zmeniť spôsob, akým sa doteraz uskutočňoval a uskutočňuje obchod, ako aj súťažnú dynamiku na trhu. Spotrebitelia v rámci tohto nového technologického ekosystému neuskutočňujú nákupné rozhodnutia priamo, ale namiesto toho takéto rozhodovanie delegujú na algoritmus, čím minimalizujú svoju priamu rolu, ktorá je štandardná pri ich akýchkoľvek nákupných rozhodnutiach v súčasnosti. Používanie algoritmických spotrebiteľov tiež ovplyvňuje trhovú dopyt a obchodné podmienky. Dôvodom týchto zmien je čiastočne skutočnosť, že algoritmickí spotrebitelia môžu významne redukovať náklady potrebné na vyhľadávanie, transakčné náklady, pomôcť spotrebiteľom prekonať ovplyvňovanie ich správania rôznymi vonkajšími spôsobmi, umožniť im viac racionálnejších a sofistikovanejších možností na výber, ako aj posilniť kúpnu silu. Algoritmy ale predovšetkým môžu dokonca ovplyvniť spotrebiteľské preferencie a rozhodovanie spotrebiteľov, pričom potenciálne ich môžu značne vzdialiť od subjektívnych rozhodnutí individuálnych používateľov. Uvedené dosahy algoritmov môžu mať vážne dôsledky na trhovú ponuku, ako aj na marketingové stratégie dodávateľov, obchodné podmienky a ponuky produktov.

Technologický vývoj tak prináša celý rad nových dôležitých koncepčných a regulačných problémov, s ktorými sa bude musieť právo ako aj zákonodarca vysporiadať. Možno

---

⁶⁴ Stan Higgins, *IBM Reveals Proof of Concept for Blockchain-Powered Internet of Things*, COINDESK (Jan. 17, 2015, 7:12 PM), <http://www.coindesk.com/ibm-reveals-proof-concept-blockchain-powered-internet-things> [<https://perma.cc/4UE5-77WU>]; IBM INSTITUTE FOR BUSINESS VALUE, IBM, *ADEPT: AN IOT PRACTITIONER PERSPECTIVE* 13 (Draft Copy for Advance Review, Jan. 7, 2015), <http://www.scribd.com/doc/252917347/IBM-ADEPT-Practitioner-Perspective-Pre-Publication-Draft-7-Jan-2015> [<https://perma.cc/87UL-ZPT6>].

⁶⁵ Pozri aj OECD, *DSTI/ICCP/CISP(2015)3/FINAL, THE INTERNET OF THINGS: SEIZING THE BENEFITS AND ADDRESSING THE CHALLENGES* 9 (May 24, 2016).

⁶⁶ Danny Yadron, *Google Assistant Takes on Amazon and Apple to Be the Ultimate Digital Butler*, THE GUARDIAN (May 18, 2016, 2:17 PM), <https://www.theguardian.com/technology/2016/may/18/google-home-assistant-amazon-echo-apple-siri> [<https://perma.cc/EZ4V-79HY>].

predpokladať, že bude dokonca potrebné prehodnotiť základné koncepcie fungovania trhu. Bude napr. stále zmysluplné, hovoriť o spotrebiteľskom výbere, ak sú preferencie definované, predvídané a profilované algoritmami? Ako bude ovplyvnený trhový dopyt a ponuka? Zákonnodarca aj regulačné úrady budú musieť prehodnotiť svoje postupy a nástroje zakotvené v legislatíve, aby mohli efektívnejšie reagovať na prípady zlyhania trhu a regulačné zlyhania, ktoré môžu vzniknúť v tomto novom technologickom ekosystéme. Uvedené otázky sa pravdepodobne čoskoro stanú základnými otázkami pre oblasť e-obchodu a právní teoretici aj praktici sa budú musieť s nimi dostatočne detailne a včas vysporiadať.⁶⁷

S uvedeným cieľom, článok sa zameriava na analýzu pôsobenia algoritmov na schopnosť súťažiteľov koordinovať svoje správanie. Zároveň skúma aj limity trhových riešení. Zvažuje predovšetkým použitie algoritmov spotrebiteľmi aj dodávateľmi. Nosnou časťou analýzy je skúmanie schopnosti existujúcich právnych nástrojov efektívne sa zaoberať koordináciou, ktorá vznikla na základe činnosti algoritmov a zároveň nepoškodiť výhody, ktorá algoritmy prinášajú. Možnými otázkami v tomto zmysle môžu byť: Čo konkrétne si prajeme zakázať a vieme to jasne pre účastníkov na trhu pomenovať? Aký typ protisúťažného správania je uchopený súčasne existujúcim súťažným právom? Existuje dostatočné oprávnenie a odôvodnenie pre rozšírenie regulačného rámca nad rámec súčasných zákazov vo svetle meniacej sa povahy trhu?

2. Technologické a terminologické vymedzenie algoritmických spotrebiteľov

Algoritmy sú štruktúrované rozhodovacie procesy, ktoré používajú súbor pravidiel alebo procedúr, aby automaticky poskytli výstupy založené na dátových vstupoch a rozhodovacích parametroch.⁶⁸ V širšom zmysle možno povedať, že všetci používame algoritmy v našom bežnom dennom živote. Príkladom môže byť situácia, kedy sa rozhodujeme, čo zjeme. Používame dátové vstupy (napr. ako veľmi sme hladní, aké jedlo je k dispozícii, ako zdravá alebo chutná je jednotlivá možnosť) a zvažujeme každý jeden vstup pre to, aby sme dosiahli výsledok, ktorý najviac zodpovedá našim preferenciám (napr. dnes si dám šalát aj keď čokoládový koláč vyzerá lákavejšie, pretože chcem zjesť niečo zdravé).

---

⁶⁷ Kevin D. Werbach, *The Song Remains the Same: What Cyberlaw Might Teach the Next Internet Economy*, 69 FLA. L. REV. (forthcoming 2017) (manuscript at 30–31), https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2732269 [<https://perma.cc/2QJQ-X5TY>].

⁶⁸ THOMAS H. CORMEN, CHARLES E. LEISERSON, RONALD L. RIVEST & CLIFFORD STEIN, *INTRODUCTION TO ALGORITHMS 5* (3rd ed. 2009).

Kódované algoritmy v podstate vykonávajú rovnakú funkciu. Používajú preddefinovaný rozhodovací strom, ktorý priradzuje váhu jednotlivým rozhodovacím parametrom s cieľom navrhnúť optimálne rozhodnutie vzhľadom na určitý súbor vstupných dát a okolností.⁶⁹ Rozhodovacie parametre a ich váha sú stanovené dizajnérmí algoritmov (IT odborníkmi) tak, aby optimalizovali a zrkadlili rozhodnutia používateľov.

V súčasnosti už široké spektrum algoritmov pomáha spotrebiteľom rozhodovať sa v rámci ich obchodných transakcií. Na najjednoduchšej úrovni algoritmy ponúkajú spotrebiteľom relevantné informácie, týkajúce sa ich výberu. Niektoré jednoducho zhromažďujú a organizujú relevantné informácie poskytnuté dodávateľmi, ako napr. Kayak, Expedia a Travelocity, ktoré ponúkajú informácie o cenách letov a cestovných poriadkoch. Iné ponúkajú informácie o kvalite, ako napr. hodnotiace platformy TripAdvisor a Yelp. Sofistikovanejšie algoritmy používajú analýzu dát pre odhad cien do budúcnosti.⁷⁰ Iné algoritmy používajú charakteristiku spotrebiteľov a posledné zverejnené preferencie pre to, aby zúžili možnosti a prezentovali len tie, ktoré sú najrelevantnejšie, ako to napr. uskutočňujú online zoznamovacie platformy OKCupid a Tinder. Tieto algoritmy slúžia ako nástroj na zväčšenie výberu pre spotrebiteľov tým, že zhromažďujú a organizujú relevantné dáta a tým pomáhajú spotrebiteľom urobiť dostatočne informované rozhodnutie. Finálne rozhodnutie je stále v rukách spotrebiteľov, a to na základe poskytnutých informácií.

Najnovšia generácia algoritmických spotrebiteľov môže tento systém posunúť ešte krok vpred, pričom budú uskutočňovať a vykonávať rozhodnutia pre spotrebiteľov prostredníctvom priamej komunikácie s inými systémami cez internet.

Vzostup algoritmických spotrebiteľov je v súčasnosti zrýchlený kombináciou technologických možností a spotrebiteľského dopytu. Technologické pokroky v umelej inteligencii (artificial intelligence), zhromažďovaní veľkých dát, ukladaní a analytike umožnili algoritmom byť výhodnejšími a silnejšími ako kedykoľvek v minulosti.⁷¹ Na druhej strane, exponenciálny rast množstva dostupných dát, ktoré spracovať predstavuje výzvu pre

---

⁶⁹ THOMAS H. CORMEN, CHARLES E. LEISERSON, RONALD L. RIVEST & CLIFFORD STEIN, *INTRODUCTION TO ALGORITHMS 5* (3rd ed. 2009).

⁷⁰ Sarah Perez, *Decide.com's Shopping Engine Now Tells You What to Buy, Not Just When to Buy It*, TECHCRUNCH (July 31, 2012), <https://techcrunch.com/2012/07/31/decide-coms-shopping-engine-now-tells-you-what-to-buy-not-just-when-to-buy-it/> [<https://perma.cc/ABF9-DEAH>].

⁷¹ EZRACHI & STUCKE, *VIRTUAL COMPETITION*, *supra* note 11, at 11–21.

ľudskú kognitívnu kapacitou, zvýšili dôležitosť algoritmov napomôcť spracovať relevantné dáta. Dopyt po takýchto službách algoritmov sa zvyšuje aj preto, že poskytujú spotrebiteľom voľný čas, ktorý môžu využiť pre riešenie záležitostí, ktoré si skutočne vyžadujú ľudskú pozornosť a kreativitu, ako napr. čas strávený v práci, s rodinou a priateľmi. Idea spoľahnúť sa na výber druhých však nie je nová. Knižné kluby, ktoré posielajú svojim členom každý mesiac v rámci knižného predplatného knihy (na Slovensku túto službu poskytuje aj internetové kníhkupectvo Martinus), dobre ilustruje tento typ vzťahu. Algoritmickí spotrebiteľia môžu nahradiť ľudí v uskutočňovaní takýchto výberov.

Uvedené zmeny však podľa nášho názoru neznamenaajú, že ľudské nakupovanie úplne vymizne. V skutočnosti akt nákupu aspoň u niektorých spotrebiteľov napĺňa špecifické potreby, vrátane sociálnej interakcie a osobného potešenia z výberu konkrétneho produktu, napr. šperku.⁷² Avšak aj spotrebiteľia, pre ktorých je nakupovanie radosťou môžu preferovať zapojenie algoritmických spotrebiteľov pre bežné produkty ako napr. strava pre domáce zvierá.

3. Algoritmy ako pôvodcovia zosúladeného správania- koordinácie na trhu

Algoritmickí spotrebiteľia môžu prostredníctvom svojej činnosti vytvárať na trhu nové riziká a škody ako napr. limitovanie spotrebiteľského výberu a autonómie; zvýšenie zraniteľnosti spotrebiteľov pre neefektívne rozhodnutia uskutočnené v ich mene; škody súvisiace s kybernetickou bezpečnosťou; ako aj negatívne sociálne vplyvy.

Nová generácia algoritmov vzdáľuje spotrebiteľov od aktuálneho obstarávacieho rozhodnutia. Protiargumentom v tejto situácii môže byť, že spotrebiteľ môže vykonávať svoju autonómiu na vyššom stupni prostredníctvom výberu, ktorý algoritmus použije. Algoritmy zároveň umožňujú spotrebiteľom vytvoriť ich tak, aby spotrebiteľ mohol zasiahnuť do ktoréhokolvek kroku v procese, zmeniť rozhodovacie parametre (napr. farba balenia) alebo potenciálne odmietnuť návrh ponúknutý algoritmom. Veľmi veľa však závisí od transparentnosti algoritmu voči spotrebiteľovi- motivácia spotrebiteľa ako aj schopnosť spotrebiteľa overiť si, či rozhodnutie algoritmu najlepšie napĺňa jeho/jej preferencie, môže však byť veľmi malá.

---

⁷² Yiannis Gabriel, *Identity, Choice and Consumer Freedom — The New Opiates? A Psychoanalytic Interrogation*, 15 *MARKETING THEORY* 25, 27 (2015)

Limitáciou využitia algoritmických spotrebiteľov môže byť výber spotrebiteľov. Výber uskutočnený algoritmom nemusí vždy zodpovedať preferenciám spotrebiteľa. Dôvodom je určitá limitácia v počítačovom kódovaní. Algoritmus nemusí (aspoň ešte v súčasnosti) rozpoznať jemné nuansy, ktorým ľudia intuitívne rozumejú. Uvedené nuansy nemusia byť vôbec dôležité v určitých typoch transakcií, môžu byť však kľúčové v iných. V tejto súvislosti, väčšina z nás by pravdepodobne nechcela, aby im algoritmus automaticky vybral obchodného alebo životného partnera, a pravdepodobne ani snubný prsteň.

Potenciálnym problémom je aj zvýšená zraniteľnosť spotrebiteľov k určitým škodám v prípade využívania algoritmických spotrebiteľov. Najväčšou obavou je zraniteľnosť voči rizikám súvisiacim s digitálnym svetom v oblastiach ako bezpečnosť v kyberpriestore a ochrana súkromia. Algoritmickí spotrebiteľia zbierajú, ukladajú a zhromažďujú obrovské množstvo osobných údajov. Zlyhanie bezpečnosti môže spôsobiť nedovolený prístup neautorizovaných osôb k súkromným dátam, ktoré môžu byť následne použité bez spotrebiteľovho súhlasu.⁷³

Doteraz sme predpokladali, že algoritmy vykonávajú svoju činnosť v najlepšom záujme spotrebiteľa. Nie je však vylúčené, aspoň v určitých prípadoch, že algoritmy môžu byť manipulované spôsobmi, ktoré nepodporujú spotrebiteľský blahobyť.

Digitálne trhy trpia vysokou mierou koncentrácie. V súčasnosti malý počet digitálnych sprostredkovateľov s mega platformami kontroluje body vstupu pre potenciálnych používateľov. Uvedené zahŕňa smart zariadenia (iPhone, Kindle), operačné systémy (iOS, Android), online obchody s aplikáciami (Apple Store, Google Play) a vstupy prehliadačov (Google Search, Facebook). Vysoká miera koncentrácie je v značnej miere spôsobená sieťovými efektmi, vznikajúcimi keď hodnota platformy pre každého spotrebiteľa používajúceho platformu rastie paralelne s počtom ostatných, ktorí používajú systém.⁷⁴ So zblížujúcou sa kontrolou obsahu, prístupu a online distribučných kanálov, veľké siete disponujú podstatnou súťažnou výhodou v prístupe k ohromnému množstvu osobných online dát o používateľoch.

---

⁷³ Shoshana Zuboff, *Big Other: Surveillance Capitalism and the Prospects of an Information Civilization*, 30 J. INFO. TECH. 75, 78–79 (2015).

⁷⁴ NICOLAI VAN GORP & OLGA BATURA, EUROPEAN PARLIAMENT DIRECTORATE-GEN. FOR INTERNAL POLICIES, POLICY DEP'T A: ECON. & SCI. POLICY., IP/A/ECON/2014-12, *CHALLENGES FOR COMPETITION POLICY IN A DIGITALISED ECONOMY* (8 July 2015).

Uvedená situácia zahŕňa viacero možností k predpokladu existencie súťaže na trhu algoritmických spotrebiteľov. Najdôležitejšou skutočnosťou je fakt, že prístup k takýmto sprostredkovateľom je nevyhnutný pre väčšinu dodávateľov (tvorcov) algoritmických spotrebiteľov, keďže nevyhnutne musia prejsť cez uvedených sprostredkovateľov, aby boli schopní mať dosah na svojich konečných používateľov (napr. prostredníctvom app store-obchodu s aplikáciami), alebo zbierali relevantné dáta (napr. prostredníctvom vyhľadávacej aplikácie). Výsledkom je, že digitálni sprostredkovatelia môžu ovplyvniť to, ktorý algoritmický spotrebiteľ bude mať dosah na potenciálnych používateľov a za akých podmienok.

Zaujímavou otázkou je, ako táto trhová štruktúra ovplyvní dodávku tovarov. Dáta o spotrebiteľských aktuálnych a predpokladaných preferenciách môžu generovať významnú súťažnú výhodu pre každého dodávateľa, ktorý bude spolupracovať s mega platformami, pretože takíto dodávatelia budú lepšie schopní predpovedať a pokryť spotrebiteľský dopyt. Následne, kontrola nad spotrebiteľskými dátami môže umožniť veľkým platformám, ktoré budú zásobovať dátami algoritmických spotrebiteľov špekulatívne nastaviť svoju silu tak, aby mohli čiastočne kontrolovať dodávku tovarov. Následkom takéhoto stavu bude významný dosah na dopyt aj ponuku.

Z hľadiska možných rizík a prospechu, ktorý spotrebiteľom prinesú uvedené zmeny nie sme v dlhodobej vízii zástancami príliš pesimistického názoru. Technológia pripomína občas Fénixa a znovu a znovu sa zvykne nanovo „vynájsť“, niekedy aj s pomocou asistencie správne nastavenej regulácie. Stupeň sily a metódy kontroly sa môžu v budúcnosti zmeniť tak, aby sa na trhu posilnila súťaž. Taktiež Internet vecí môže zmeniť štruktúru dát, ktoré budú potrebné pre operácia algoritmických spotrebiteľov od internetu k viac fyzickým a pravdepodobne aj menej koncentrovaných vecí (ako napr. inteligentné (smart) domovy, autá, prístroje, šaty). Tento vývoj môže na druhej strane odňať aspoň časť sily existujúcim internetovým sprostredkovateľom.

Záverom možno zhrnúť, že algoritmickí spotrebiteľia môžu významne ovplyvniť dynamiku trhu, modifikovať dopyt (výber spotrebiteľov) a dodávku (zmeniť mnohé dimenzie správania spotrebiteľov). Algoritmy majú potenciál vytvoriť pozitívne efekty na spotrebiteľov a spoločenský blahobyť. Zvýšením súťaže medzi dodávateľmi, algoritmy môžu zvýšiť

produktovú dynamiku a efektivitu, čo následne môže viesť k zníženiu nákladov a vyššej kvalite produktov. Môžu tiež asistovať spotrebiteľom k napĺňaniu iných preferencií, ako napr. vyššia ekologická udržateľnosť a posilnenie súkromia. Navyše môžu znížiť aj transakčné náklady. Realizácia uvedených výhod v praxi bude závisieť okrem iného aj od rozsahu bariér vstupu na trh algoritmických spotrebiteľov, čo následne ovplyvní intenzitu súťaže medzi samotnými jednotlivými algoritmickými spotrebiteľmi. Bariéry vstupu môžu vznikáť z rôznych dôvodov, zahŕňajúc prístup k dátam o spotrebiteľských preferenciách, prístup k potenciálnym spotrebiteľom, trh vstupov, trh výstupov a výhradného správania algoritmickými spotrebiteľmi prostredníctvom viazania produktov alebo vznikajú v súvislosti s výhradnými kontraktmi.

Z hľadiska identifikovania možného protisúťažného správania, je nevyhnutné naplniť pojmový znak koordinácie, a to existenciu vysokých bariér vstupu na trh. Použitie algoritmov ako také nezvyšuje bariéry vstupu na trh. Nie je to pravidlom, aj keď za určitých okolností, na základe ktorých špeciálne kvality algoritmu alebo unikátny dataset, na základe ktorého algoritmus operuje nemôže byť kopírovaný alebo jednoducho rekonštruovaný (napr. databáza Google), algoritmus alebo dáta, ktoré sú v ňom obsiahnuté môže vytvárať silnú súťažnú výhodu na trhu.

Sofistikovanosť algoritmov môže tiež uľahčiť vyriešenie viacvrstvových problémov, ktoré vyvstanú prostredníctvom koordinácie, ako napr. vytvorenie ceny na trhu diferencovaných tovarov, z ktorej spoločne profitujú účastníci dohody. Algoritmy môžu byť použité nielen na vykonanie jednotlivých akcií v rozpore so súťažnými pravidlami, ale aj určovať a vykonávať komplex kontinuálnych stratégií.

Podľa štúdií o interakciách algoritmov, ktoré boli uskutočnené prostredníctvom DeepMind, umelou inteligenciou spoločnosti Google bolo preukázané, že algoritmy s väčšou kognitívnou kapacitou boli viac náchylné komplexne kooperovať. Avšak v situáciách, ak bola pre kooperáciu nevyhnutná vysoká komplexnosť alebo nebolo rozumné kooperovať, algoritmy vehementne súperili.⁷⁵

---

⁷⁵ Leibo et al., *Multi-agent Reinforcement Learning in Sequential Social Dilemmas*, Proceed-ings of the 16th International Conference on Autonomous Agents and Multiagent Systems (2017)

Pre možné zmeny legislatívy do budúcnosti je dôležitá skutočnosť, že algoritmy menia spôsob a dynamiku komunikácie, potrebnú pre dosiahnutie dohody. Táto jednoduchá ale základná idea zvyrazňuje centrálny rozdiel medzi ľudskou koordináciou a koordináciou medzi algoritmi. Keď je algoritmus transparentný k ostatným, iný algoritmus môže „čítať jeho myšlienky“ a predpovedať všetky jeho budúce kroky, vrátane reagovania na kroky iných súťažiteľov na trhu. V rámci ľudskej interakcie nie je možné dosiahnuť takú úroveň predpovedania budúcich krokov súťažiteľov na trhu. Uvedené špecifikum algoritmov môže tiež viesť k eliminovaniu nezmyselných cenových vojen medzi súťažiteľmi na trhu.

4. Regulačné a právne výzvy - riešenie problematiky vzájomnej interakcie algoritmov ako novej dohody obmedzujúcej súťaž na trhu

Základnou premisou, ktorá vyplýva z analýzy zmien na trhu a fungovania hospodárskej súťaže, ktoré prináša rozšírenie algoritmických spotrebiteľov, je, že algoritmickí spotrebiteľia majú zásadný efekt na spotrebiteľský výber, dopyt na trhu, produktový dizajn, techniky marketingu a zmluvné podmienky. Algoritmickí spotrebiteľia tiež môžu mať vplyv na spôsoby regulácie na trhu, ktoré vznikli a sú aplikované na „ľudské“ transakcie. V prípade použitia počítačových programov musí byť oblasť súčasnej regulácie samozrejme revidovaná. Osobitne pozorne treba revidovať oblasť oligopolistickej koordinácie na trhu, čo súvisí so skutočnosťou, že algoritmy v zásade značne uľahčujú takúto koordináciu.

Algoritmický spotrebiteľ môže potenciálne vstúpiť do exkluzívneho kontraktu s dodávateľmi, čím uzatvorí vstup pre iných algoritmických spotrebiteľov. Exkluzívne (výhradné) správanie algoritmického spotrebiteľa môže tiež budovať umelé bariéry pre dodávateľov. Algoritmický spotrebiteľ si napr. môže „vybrať“, že nebude nakupovať od určitého dodávateľa aj keď uvedený dodávateľ ponúka najlepšie podmienky na trhu. V takýchto prípadoch by malo súťažné právo aktívne zasiahnuť, aby nedošlo k protisúťažnému správaniu a deformácii trhu.

Relatívne jednoduchý prípad nastane, ak algoritmický spotrebiteľ, ktorý požíva významné trhové postavenie sa zapojí do výhradného protisúťažného správania. Takéto správanie môže byť postihnuté súťažnou legislatívou v rámci zákazu zneužitia dominantného postavenia. Aj tu však môžu vznikať zaujímavé nové výzvy pre súťažné právo. V prípade, ak napr. spoločnosť použije technológiu tak, aby prepojila zdarma poskytované služby s funkciami algoritmického spotrebiteľa, bude táto spoločnosť svojím konaním naplňať znaky

protisúťažného správania a protisúťažnej praktiky viazania tovarov a služieb?⁷⁶ Odpoveď pravdepodobne nebude jednoznačná a bude závisieť od všeobecného vyvažovania spôsobenej škody a prospechu pre spotrebiteľov.

Zaujímavou otázkou bude aj prípad, kedy síce žiaden algoritmický spotrebiteľ nebude požívať významné trhové postavenie, ale viacero existujúcich algoritmov sa zapojí do protisúťažného paralelného správania. Každý algoritmický spotrebiteľ síce je aplikovaný samostatne a nezávisle svojím používateľom, kumulatívny efekt vyvstávajúci z paralelného použitia algoritmov mnohými používateľmi však môže ovplyvniť súťaž na trhu.

Vplyv algoritmov na koordináciu správania súťažiteľov na trhu by mal byť jednoznačne skúmaný detailne aj naďalej, za pomoci expertízy ekonómov a počítačových expertov. Potenciálny efekt koordinácie na trhu na základe využitia algoritmov je však príliš významný na to, aby bol ignorovaný.

Prevláda aj názor, že keďže len malý počet prípadov zahŕňajúcich kartel na základe algoritmov bol prejednávaný súťažnými orgánmi, môže indikovať, že algoritmy nemajú zásadný vplyv. Môže to však znamenať aj skutočnosť, že súťažitelia na trhu pri súčasnej úrovni vymáhania súťažného práva len začali experimentovať s použitím algoritmov pre stanovenie cien na trhu. Môže to tiež indikovať, že súčasne dostupné právne nástroje na vymáhanie súťažného práva sú nedostatočné na zachytenie určitých protisúťažných praktík, medzi ktoré môže patriť aj uvedená koordinácia súťažiteľov na trhu za pomoci algoritmov.

Záverom je možné zhrnúť, že súčasná legislatíva neobsahuje všetky regulačné nástroje, ktoré bude pravdepodobne v budúcnosti nutné využiť, aby použitie algoritmických spotrebiteľov v praxi nespôbovalo nežiaduce protisúťažné účinky na trhu. Iné regulačné nástroje budú musieť byť vymyslené a navrhnuté pre zabezpečenie odstránenia bariér vstupu na trh algoritmických spotrebiteľov. Bude tiež potrebné regulačne novo riešiť situácie ako viazanie poskytovania tovarov a služieb, zvýšenie sily kupujúceho a regulovať zjednodušenie možnosti vytvorenia nežiaducej oligopolistickej koordinácie na trhu.

---

⁷⁶ Alden F. Abbott & Joshua D. Wright, *Anti-trust Analysis of Tying Arrangements and Exclusive Dealing*, in ANTITRUST LAW AND ECONOMICS 183, 183 (Keith N. Hylton ed., 2010).

Svet, v ktorom algoritmy uskutočňujú mnohé obchodné rozhodnutia kladie zvýšené nároky na znovudefinovanie fungovania trhu. Algoritmy môžu uľahčiť koordináciu súťažiteľov rýchlejšie a ľahšie, ako kedykoľvek predtým. Zároveň je potrebné zabezpečiť, aby spotrebiteľia naďalej profitovali z inovácií ponúkaných digitálnym svetom, kam zaiste algoritmy patria. Súčasne definované právne pravidlá môžu subsumovať niektoré prípady, v ktorých algoritmy vytvárajú koordináciu, avšak stále ostávajú problematické miesta.

Použité pramene

- MINGHUA HE, N. R. Jennings , HO-FONG LEUNG. *On Agent-Mediated Electronic Commerce*, 15 IEEE TRANSACTIONS ON KNOWLEDGE & DATA ENGINEERING 985, 985–90 (2003)
- M. GALL, N. ELKIN –KOREN. *Algorithmic Consumers*, Harvard Journal of Law and Technology 30, 2 (2017)
- S. Keegan, G.M.P. O’Hare & M.J. O’Grady, *Easishop: Ambient Intelligence Assists Everyday Shopping*, 178 INFO. SCI. 588, 589–90 (2008)
- Gaurav Tewari, Jim Youll & Pattie Maes, *Personalized Location-Based Brokering Using an Agent-Based Intermediary Architecture*, 34 DECISION SUPPORT SYS. 127, 127–30 (2002)
- Yiannis Gabriel, *Identity, Choice and Consumer Freedom — The New Opiates? A Psychoanalytic Interrogation*, 15 MARKETING THEORY 25, 27 (2015)
- Ariel Ezrachi & Maurice E. Stucke, *Artificial Intelligence & Collusion: When Computers Inhibit Competition* , Univ. of Oxford Ctr. for Competition Law & Policy, Working Paper No. CCLP(L)40, Univ. of Tenn. College of Law, Research Paper 267, May 2015
- Ariel Ezrachi & Maurice E. Stucke, *Virtual Competition: The Promise and Perils of the Algorithm-Driven Economy*, Harvard University Press, 2016, ISBN 9780674545472
- Alden F. Abbott & Joshua D. Wright, *Anti-trust Analysis of Tying Arrangements and Exclusive Dealing*, ANTITRUST LAW AND ECONOMICS 183, 183. Keith N. Hylton ed., 2010
- Amir Khandani et al., *Consumer Credit Risk Models Via Machine-Learning Algorithms*, 34 J OF BANKING AND FINANCE 2767 (2010).
- ARIEL EZRACHI & MAURICE STUCKE, VIRTUAL COMPETITION (2016)
- Salil K. Mehra, *Anti-trust and the Robo-Seller Competition in the Time of Algorithms*, 100 MINN. L. REV. 1323 (2016)
- Bruno Salcedo, *Algorithms and Tacit Collusion* (2015), brunosalcedo.com/docs/collusion.pdf

Akcionárske dohody ako regulačné nástroje záväzkového práva v uzatvorených obchodných spoločnostiach

Janáč, V.*

JANÁČ, V.: Akcionárske dohody ako regulačné nástroje záväzkového práva v uzatvorených obchodných spoločnostiach.⁷⁷

Shareholder agreements as regulatory instruments of contract law in closed companies. The article presents a summary of the knowledge gained during our research on the topic of shareholder agreements, which was one of the partial research tasks on the project. The choice of topic turned out to be very suitable, as this issue resonated very much both in the legal community and in the application practice. The shareholder agreement is a contract and thus represents an obligatory tool for regulating shareholders' relations within the corporation. Due to the wide scope of chosen topic, we primarily focused our research only on a selected type of shareholder agreements. Specifically, there are several types of contractual arrangements related to the transfer of a share in a company, namely tag-along right), drag-along right and shoot-out right.

Key words: *closely held corporation, shareholder agreements, tag-along right, drag-along right, shoot-out*

Vymedzenie predmetu skúmanej problematiky

Akcionárske dohody sa v rámci plnenia výskumných úloh na riešení projektu APVV č. 15-0456 s názvom „Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných právnych odvetviach“ stali ťažiskovou témou nášho vedeckého záujmu. Hneď od začiatku sme si uvedomovali, že téma akcionárskych dohôd je vskutku široká. Našu pozornosť sme preto primárne zamerali na skúmanie akcionárskych dohôd výlučne v prostredí tzv. uzatvorených obchodných spoločností. Dôvodov, ktoré nás viedli k tomuto kroku, bolo niekoľko.

---

* JUDr. Viliam Janáč, PhD., Ústav štátu a práva SAV.

⁷⁷ Tento príspevok bol spracovaný v rámci riešenia projektu APVV č. 15-0456 Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných právnych odvetviach

Uzatvorené obchodné spoločnosti sú preferovaným modelom organizácie kapitálových spoločností nielen v Slovenskej republike, ale aj v rámci celej Európskej únie. Pod uzatvorenými obchodnými spoločnosťami rozumieme tie kapitálové spoločnosti, ktoré sa zároveň vyznačujú prvkami typickými skôr pre osobné spoločnosti (napr. osobná angažovanosť spoločníkov na obchodnom vedení spoločnosti, užšia previazanosť osoby spoločníka so spoločnosťou, obmedzenie dispozície s účasťou). Okrem osobnej angažovanosti na riadení sa uzatvorené obchodné spoločnosti vyznačujú malým počtom spoločníkov, pričom vlastnícka štruktúra spoločnosti zostáva stabilná a nedochádza k jej výrazným a častým zmenám, čo je zásadný rozdiel oproti kapitálovým spoločnostiam s rozptýlenou vlastníckou štruktúrou, resp. kótovaným spoločnostiam. K zmienenej pevnosti vlastníckej štruktúry prispievajú najmä obmedzenia vo voľnom nakladaní s účasťou spoločníkov (či už korporlačnej, alebo zmluvnej povahy), ako aj neexistencia likvidného trhu na predaj tejto účasti.

Akcionárske dohody majú v podmienkach uzatvorenej obchodnej spoločnosti, v porovnaní s inými spoločnosťami, azda najširšie a najkomplexnejšie možnosti využitia pre reguláciu vzájomných vzťahov spoločníkov týkajúcich sa ich účasti na spoločnosti. Malý počet spoločníkov dáva priestor na dosiahnutie konsenzu pri koncipovaní rôznorodého obsahu akcionárskej dohody (od nominačných dohôd, dohôd o financovaní spoločnosti, cez dohody o výkone hlasovacích práv až po dohody o obmedzení voľného nakladania s účasťou). To je, naopak, nemožné dosiahnuť v prostredí kótovaných spoločností s veľkým počtom akcionárov, ktorí sa navzájom ani nepoznajú a svoje akcionárske práva vykonávajú často len v zastúpení alebo na diaľku. Z tohto pohľadu je potom u týchto spoločností možnosť širšieho využitia akcionárskych dohôd prirodzene limitovaná a tieto sa prípadne využívajú v situáciách, keď časť akcionárov bude mať záujem na koordinovanom postupe a výkone hlasovacích práv na valných zhromaždeniach (dohody o hlasovacích *pooloch* a pod.). Avšak aj využitie týchto typov akcionárskych dohôd má v prostredí kótovaných spoločností svoje prirodzené limity, ktoré súvisia s meniacou sa vlastníckou štruktúrou u týchto spoločností (predajom akcií na burze zaniká aj status akcionára vrátane možnosti vykonávať práva s tým spojené). Ďalším limitujúcim faktorom širšieho využívania akcionárskych dohôd v prostredí kótovaných spoločností je samotná akcionárska štruktúra, ktorá je najčastejšie tvorená inštitucionálnymi investormi (napr. penzijné fondy), ktorí jednoducho nechcú byť v rámci výkonu ich akcionárskych práv viazaní záväzkami, ktoré by im inak vyplývali z prijatej akcionárskej dohody.

V prípade uzatvorených obchodných spoločností sa v prevažujúcej miere jedná o malé a stredné podniky, ktoré predstavujú až 99 % spomedzi všetkých európskych spoločností.⁷⁸ Tie sú hnacím motorom ekonomického rozvoja a rastu. Naopak, kótovaných spoločností existuje v Slovenskej republike len niekoľko. Rozšírenou formou už v súčasnosti nie sú ani spoločnosti s rozptýlenou vlastníckou štruktúrou, ktoré v domácich podmienkach vznikali najmä v 90-tych rokoch minulého storočia, a to transformáciou štátnych podnikov na akciové spoločnosti a na to nadväzujúcim procesom kupónovej privatizácie (ktorým práve došlo k rozptylu účasti medzi drobných investorov - zamestnancov transformovaných podnikov). Mnohé z týchto podnikov však následne skončili vytunelované alebo v konkurze. U fungujúcich podnikov zasa postupom času dochádzalo ku koncentrácii vlastníctva akcií v prospech majoritného akcionára a k vytesňovaniu minoritných akcionárov.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sme našu pozornosť pri skúmaní fenoménu akcionárskych dohôd vôbec neupriamovali na ich využívanie v prostredí kótovaných spoločností, ani v spoločnostiach s rozptýlenou vlastníckou štruktúrou, a taktiež ani na spoločnosti s majetkovou účasťou štátu (*State Owned Enterprises - SOE*).

Okrem zúženia problematiky zameranej na prostredie uzatvorených obchodných spoločností, sme v rámci skúmania akcionárskych dohôd pristúpili aj k ďalšiemu zúženiu témy, v rámci ktorej sa naša pozornosť primárne upriamila len na vybrané druhy akcionárskych dohôd, ktoré regulujú podmienky prevodu účasti v spoločnosti.

Dohody súvisiace s prevodom účasti na spoločnosti tvoria v uzatvorených obchodných spoločnostiach pevnú súčasť komplexnejších akcionárskych dohôd. Ide o skupinu dohôd, ktoré uzatvárajú spoločníci ako strany medzi sebou, a predmetom ktorých sú rôzne obmedzenia, limitácie vo voľnom (slobodnom) nakladaní s účasťou povinných strán v spoločnosti. Konkrétne v prípade týchto dohôd ide o rôzne kúpne alebo predajné opcie, predkupné práva, právo pridať sa k prevodu akcií (*tag-along* právo) a právo požadovať prevod akcií (*drag-along* právo). Uzatváranie týchto dohôd medzi spoločníkmi priamo predpokladá aj právna úprava v § 66c ods. 1 písm. d) OBZ. V zmysle citovaného ustanovenia OBZ platí, že „*písomnou dohodou medzi spoločníkmi si môžu strany dohodnúť vzájomné*

---

⁷⁸ BACHMANN, G. et al. Regulating the closed corporation. In *European Company and Financial law review*. 2014, vol. 4, s. V.

práva a povinnosti vyplývajúce z ich účasti na spoločnosti, a to najmä vedľajšie dojednania súvisiace s prevodom účasti na spoločnosti.“ Samotný OBZ používa pre označenie tejto skupiny dohôd pojem „vedľajšie dojednania“. Pojem „vedľajšie dojednania“ nie je slovenskému pozitívnemu právu neznámy. Uvedený pojem pozná OZ ako vedľajšie dojednania ku kúpnej zmluve. Pojem „vedľajšie dojednania ku kúpnej zmluve“ sa používa pre súhrnné označenie skupiny troch osobitných klauzúl, ktoré bývajú pomerne pravidelnou obsahovou súčasťou kúpnej zmluvy popri dohodách o jej podstatných náležitostiach (dohode o predmete kúpy a dohode o kúpnej cene). Z tohto dôvodu nesú aj označenie „vedľajšie dojednania“. Konkrétne ide o výhradu vlastníctva (§ 601 OZ), predkupné právo (§ 602 a nasl. OZ) a právo spätnej kúpy (§ 607 a nasl. OZ).⁷⁹

V Obchodnom zákonníku však vedľajšie dojednania majú úplne iný význam (obsah tohto termínu je úplne odlišný od jeho náprotivku v OZ). Vedľajšie dojednania v ich najširšom ponímaní možno vnímať ako synonymum pre označenie akcionárskych dohôd *per se* (z anglického *sideletters agreements*). Tento synonymický význam im možno pričítať práve vo vzťahu k základným korporáčnym aktom, akými sú stanovy či spoločenská zmluva, kde záväzková úprava akcionárskych dohôd existuje „vedľa“ korporáčnej úpravy stanov, spoločenskej zmluvy. Podľa Houdeka: „*Vedlejší dohody společníků kapitálových obchodních korporací ve své podstatě představují, vedle obligatorního statutárního práva každé obchodní korporace, paralelní regulaci vztahů osob zúčastněných na korporaci.*“⁸⁰ Podobne k tomu uvádza aj Šuleková: „*Dohody mezi společníky, které upravují vztahy vo vnútri spoločnosti, fungovanie a organizačnú štruktúru spoločnosti a ktoré sa uzatvárajú mimo zakladajúcich dokumentov, sa označujú ako vedľajšie dohody, resp. vedľajšie dojednania alebo akcionárske dohody.*“⁸¹

V užšom chápaní možno za vedľajšie dojednania označiť už zmienenú **skupinu dohôd spoločníkov, ktoré súvisia s prevodom účasti na spoločnosti.**

---

⁷⁹ Okrem týchto troch typizovaných zmluvných typov Občiansky zákonník pripúšťa, aby účastníci kúpnej zmluvy medzi sebou dojednali aj ďalšie „iné vedľajšie dojednania“, ktoré majú mať spravidla povahu výhrad alebo podmienok pripúšťajúcich zánik právneho vzťahu založeného kúpnu zmluvou. K tomu bližšie pozri § 610 OZ.

⁸⁰ HOUDEK, Z. *Zákonná regulace akcionárských smluv na Slovensku*. In *Dny práva 2015 – část I. Zákonná regulace v. smluvní úprava?* Brno : Masarykova univerzita Brno, 2016, s. 68.

⁸¹ ŠULEKOVÁ, Ž. *Zmluvná sloboda a právo obchodných spoločností. Dizertačná práca*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2015, s. 106.

A v úplne najužšom ponímaní možno pod vedľajšími dojednaniami rozumieť výlučne skupinu troch typizovaných zmluvných dojednaní v rámci j. s. a.⁸², ktoré súvisia s prevodom účasti na spoločnosti a sú upravené v § 220w ods. 1 písm. a) až c) OBZ. Ide o tzv. vedľajšie dojednania k akcionárskym zmluvám a konkrétne o:

- právo pridať sa k prevodu akcií (*tag-along* právo),
- právo požadovať prevod akcií (*drag-along* právo) a
- právo požadovať nadobudnutie akcií (*shoot-out* právo).

Popri týchto typizovaných vedľajších dojednaniach k akcionárskym zmluvám sa ale v aplikačnej praxi bežne používajú svojim obsahom a účelom totožné dojednania, ktoré ale kodifikované nikdy neboli, a ich právny základ možno vyvodiť len zo záväzkového práva a z princípov zmluvnej autonómie strán v súkromnom práve.

V domácom právnom poriadku tak nachádzame viacero variant týchto vedľajších dojednaní. Práve zavedením zákonnej úpravy vedľajších dojednaní došlo v rámci slovenského právneho poriadku k vytvoreniu dvoch autonómnych a paralelných právnych režimov. Prvého, ktorý je pozitívno-právny a ktorý bude možné aplikovať len v rámci j. s. a., a druhého, ktorý vychádza z princípov zmluvnej autonómie v súkromnom práve a ktorý majú možnosť využívať spoločníci v ostatných formách kapitálových spoločnosti. Okrem naznačených režimov vedľajších dojednaní, ktoré však aj naďalej existujú a fungujú ako akcionárske dohody do všetkých dôsledkov (s výnimkou osobitostí v prípade registrovaných práv), je možné uvažovať aj nad začlenením vedľajších dojednaní do základných korporáčnych dokumentov, prípadne aj ďalej ich priamo inkorporovať do cenného papiera, ktorý je vyjadrením účasti v spoločnosti.

1. Základné vymedzenie a charakteristika akcionárskych dohôd

Akcionárska dohoda je zmluvou a ako taká predstavuje obligačný nástroj regulácie vzťahov akcionárov v rámci korporácie. Akcionárske dohody preto možno charakterizovať ako zmluvy, ktoré medzi sebou uzatvárajú všetci alebo len niektorí spoločníci, a predmetom úpravy ktorých býva rôznorodá úprava existujúcich alebo vznikajúcich vzťahov titulom účasti na spoločnosti medzi: (i) týmito spoločníkmi navzájom, (ii) medzi spoločníkmi na jednej

---

⁸² Pokiaľ z kontextu nebude vyplývať výslovne inak, platí, že pod pojmom „vedľajšie dojednania“ budeme rozumieť práve triádu práv v rámci j. s. a.

strane a spoločnosťou a orgánmi spoločnosti na strane druhej, alebo aj (iii) medzi spoločníkmi a tretími osobami stojacimi mimo spoločnosti (napr. veriteľmi či investormi).

Práve úprava otázok súvisiaca s účasťou, ktorá býva predmetom ich úpravy, je rozhodujúca. Umožňuje odlíšenie akcionárskych dohôd od akýchkoľvek iných zmlúv či dohôd uzatváraných v rámci súkromnoprávných vzťahov. V rámci tohto odlíšenia potom tieto dohody nesú označenie s prívlastkom „akcionárske“.

Keďže akcionárske dohody vychádzajú zo záväzkového práva, ich platnosť a vynútiteľnosť nie je závislá od zákonných noriem korporáčného práva ani od znenia stanov spoločnosti. Záväzková povaha akcionárskych dohôd sa najvýraznejšie prejavuje v účinkoch pôsobenia akcionárskych dohôd na tretie osoby. Pokiaľ sa tretia strana nestane zmluvnou stranou akcionárskej dohody, akcionárska dohoda pre tretiu stranu záväzná nebude. Uvedené konštatovanie rovnako platí aj vo vzťahu k právnym nástupcom zmluvných strán, ktoré akcionársku dohodu uzatvorili.

Najväčšia pridaná hodnota akcionárskych dohôd však spočíva v tom, že akcionárske dohody slúžia ako nástroj, s využitím ktorého je možné, okrem iného, doceliť aj:

- 1) iné „vnútorné prerozdelenie moci“ spoločníkov v oblasti správy a riadenia spoločností, bez ohľadu na počet hlasov, ktoré korporáčné právo priznáva spoločníkovi vzhľadom na veľkosť jeho účasti na spoločnosti⁸³;
- 2) zvýšenie likvidity účasti v uzatvorených obchodných spoločnostiach (a tým aj zníženie investičného rizika) poskytnutím práv skupine spoločníkov osobitným spôsobom nakladať s ich účasťou za určitých okolností a tomu zodpovedajúca povinnosť u inej skupiny spoločníkov strpieť výkon takto priznaných práv (typicky ide o vedľajšie dojednania týkajúce sa nakladania s účasťou, konkrétne *drag-along* práva a *tag-along* práva);

---

⁸³ V kapitálovej spoločnosti normy korporáčného práva štandardne priznávajú váhu hlasovacieho práva spoločníkovi priamo úmerne voči veľkosti jeho vkladu do základného imania spoločnosti. Z tejto východiskovej tézy existujú viaceré výnimky. Napríklad v a. s. síce v zásade platí parita, avšak stanovy alebo osobitný zákon môžu obmedziť výkon hlasovacieho práva určením najvyššieho počtu hlasov jedného akcionára alebo odstupňovaním počtu hlasov v závislosti od určitých menovitých hodnôt akcií; obmedzenie výkonu hlasovacieho práva v stanovách sa musí vzťahovať v rovnakom rozsahu na všetkých akcionárov (§ 180 ods. 1 OBZ). V rámci j. s. a. môže ísť napríklad o prípad emisie akcií bez hlasovacieho práva. Nástrojom, ktorý umožňuje stanoviť iný pomer medzi veľkosťou účasti a veľkosťou kapitálu vloženého do spoločnosti, sú kapitálové fondy.

- 3) zabezpečenie vynucovania plnenia spoločníkmi prevzatých záväzkov nástrojmi záväzkového práva (najmä s využitím inštitútu zmluvnej pokuty), ktoré korporáčne právo nepozná;
- 4) stanovovanie mechanizmov urovnávania sporov medzi akcionármi mimosúdnou cestou.⁸⁴

Neustále je ale potrebné zdôrazňovať tú skutočnosť, že akcionárske dohody sú zmluvou do všetkých jej dôsledkov. Ako zmluvné dojednania nedosahujú korporáčnu kvalitu práva, a to najmä s ohľadom na ich pôsobenie na tretie osoby (nadobúdateľov účasti), a aj s ohľadom na nemožnosť vyvodzovania korporáčnych následkov z dôvodov ich porušenia (napr. kadučné konanie spojené s vylúčením spoločníka).

2. Akcionárske dohody ako vhodný ex ante nástroj riešenia konfliktov medzi spoločníkmi v uzatvorených obchodných spoločnostiach

Tak, ako v živote vznikajú rôzne konfliktné situácie, ani uzatvorené obchodné spoločnosti nie sú v tomto smere žiadnou výnimkou. Aj v uzatvorených obchodných spoločnostiach dochádza ku konfliktom záujmov. Na rozdiel od čisto kapitálových spoločností tu však bude prakticky absentovať druh konfliktov medzi spoločníkmi ako „vlastníkmi“ spoločnosti a osobami, ktoré spoločnosť spravujú a riadia (štátutárny orgán). Dôvodom je priama osobná angažovanosť spoločníkov na riadení uzatvorenej obchodnej spoločnosti. Tá síce na jednej strane znižuje náklady na kontrolu a dohľad nad manažmentom (*agency cost*) a minimalizuje riziko uvedeného druhu konfliktu, zároveň však predstavuje iný potenciálny zdroj konfliktných situácií medzi spoločníkmi, keďže existencia úzkych personálnych vzťahov komplikuje dodržiavanie potrebnej miery profesného odstupu pri riadení spoločnosti. Ďalším zdrojom konfliktov bývajú odlišné motivácie spoločníkov v prípade startupových spoločností. Kým jedna skupina spoločníkov (profesionálnych investorov) je primárne zameraná na ochranu realizovanej investície a na maximalizáciu zisku tejto investície vo vymedzenom časovom horizonte, druhá skupina spoločníkov má skôr záujem na rozvíjaní podnikania spoločnosti.

---

⁸⁴ DIANOVA, Y. *Corporate agreement: Shareholder's Agreements under Russian law*. Dostupné na: https://www.academia.edu/34548630/Shareholders_agreement_under_Russian_law

Konflikt medzi spoločníkmi býva v prostredí uzatvorených obchodných spoločností dominantným druhom konfliktu. Najčastejšou príčinou je oportunizmus, či už zo strany väčšinového, alebo aj menšinového spoločníka. Vznikajú situácie, v ktorých dochádza k zneužívaniu väčšiny, ako aj menšiny. Konflikt môže byť aj zničujúci, a to nielen pre spoločníkov, ale aj pre spoločnosť samotnú. V prípade pretrvávajúceho konfliktu je riešením exit niektorého spoločníka zo spoločnosti. Azda by sa dalo povedať, že ide o niečo obdobné ako v prípade rozvodu manželstva, avšak tu naďalej zostávame vo svete korporáčného práva. Na rozdiel od kótovaných spoločností v prípade uzatvorených spoločností neexistuje jednoduchá cesta k exitu spoločníka. Exit spoločníka spojený s predajom jeho účasti prostredníctvom burzy býva jednoduchý, efektívny a lacný spôsob ako existujúci konflikt vo vnútri spoločnosti vyriešiť. Takáto možnosť v prípade uzatvorených obchodných spoločností však k dispozícii nie je. Príčinou je už zmienaná neexistencia dostatočne likvidného trhu na predaj účasti spoločníka⁸⁵, ako aj obmedzenia v nakladaní s účasťou. Exit spoločníka však nemusí byť len nevyhnutným dôsledkom pretrvávajúceho konfliktu. Môže ísť aj o súčasť vopred dojednanej exitovej stratégie, najmä u skupiny spoločníkov v postavení *venture* investorov.

Riešenie naznačených konfliktov ponúkajú práve akcionárske dohody. V rámci nášho výskumu sme sa primárne zamerali len na vybraný druh akcionárskych dohôd. Konkrétne ide o niekoľko typov zmluvných dojednaní súvisiacich s prevodom účasti na spoločnosti, konkrétne o (i) právo pridať sa k prevodu akcií (*tag-along* právo), (ii) právo požadovať prevod akcií (*drag-along* právo), (iii) právo požadovať nadobudnutie akcií (*shoot-out* právo).

3. Dohody obmedzujúce voľnú prevoditeľnosť účasti v podmienkach jednoduchej spoločnosti na akcie a ich kategorizácia

Novela Obchodného zákonníka uskutočnená zákonom č. 389/2015 Z. z. zaviedla do právneho poriadku Slovenskej republiky nielen novú právnu formu obchodnej spoločnosti, tzv. jednoduchú spoločnosť na akcie (j. s. a.), ale aj trojicu zmluvných dojednaní, ktoré poznáme pod označeniami ako právo pridať sa k prevodu akcií (*tag-along* právo), právo požadovať prevod akcií (*drag-along* právo) a právo požadovať nadobudnutie akcií (*shoot-out* právo). Novela ich súhrne označuje pojmom „vedľajšie dojednania k akcionárskym zmluvám“.

---

⁸⁵ Likvidita účasti navyše rádovo klesá, pokiaľ je účasť na spoločnosti len menšinová.

Takéto dojednania obchodná prax rozoznávala aj pred nadobudnutím účinnosti novely, avšak len ako inominátne zmluvy. Táto skutočnosť bola tiež jedným z dôvodov, prečo sme pristúpili k systematickej kategorizácii vedľajších dojednaní.

Do prvej skupiny zaraďujeme novelou kodifikované vedľajšie dojednania, ktorých využitie však je v aplikačnej praxi zúžené výlučne na prostredie j. s. a. V rámci tejto prvej skupiny ďalej rozlišujeme podskupinu registrovaných a neregistrovaných práv. Registrované práva v zmysle novely môžu tvoriť výlučne *tag-along* právo a *drag-along* právo. V dôsledku registrácie získavajú tieto práva vyššiu kvalitu, keď sú účinky ich pôsobenia rozšírené aj na nadobúdateľov účasti. Ich existencia je vyjadrením snahy zákonodarcu ako tieto, svojou povahou stále záväzkové práva, čo najviac priblížiť kvalitám korporačného práva.

Druhú kategóriu tvorí už zmienená skupina dojednaní, ktoré v právnom poriadku kodifikované neboli. Tieto dojednania boli ako druh nepomenovanej zmluvy subsumovateľné pod režim § 269 ods. 2 OBZ a od nadobudnutia účinnosti novely aj pod § 66c ods. 1 písm. d) OBZ. Uvedenú kategóriu označujeme ako nekodifikované vedľajšie dojednania. Tieto vychádzajú zo záväzkového práva a princípu zmluvnej autonómie strán v súkromnom práve. Pôsobia vždy len medzi stranami, ktoré ich dojednali, a nevyvolávajú účinky pre tretie osoby (nadobúdateľov účasti). Nekodifikované vedľajšie dojednania môžu na reguláciu svojich vzťahov využívať spoločníci iných právnych foriem uzatvorených spoločností, než akou je j. s. a.

Záveru nášho výskumu v rámci realizácie projektu vo vzťahu ku kodifikovaným vedľajším dojednaniám možno sumarizovať nasledovne⁸⁶:

***Tag-along* právo**

Tag-along právo možno jednoducho definovať ako právo, ktoré oprávnenému umožňuje participovať na obchode (spočívajúcom v predaji účasti v spoločnosti) za rovnakú cenu, ako je cena účasti povinného. Právu oprávneného zodpovedá povinnosť povinného, aby ten viedol obchodné rokovania so záujemcom o kúpu účasti tak, aby sa záujemca zaviazal nadobudnúť účasť nielen od povinného, ale zároveň aj od oprávneného, a to za rovnakých obchodných

---

⁸⁶ poznámka: väčšina záverov, ktoré platia pre kodifikované vedľajšie dojednania možno aplikovať aj na nekodifikované vedľajšie dojednania.

podmienok (t. j. najmä pokiaľ ide o už zmienenú výšku jednotkovej kúpnej ceny účasti). Základná idea *tag-along* práva jednoducho spočíva v konverzii obchodu, ktorý by inak smeroval len k predaju väčšinovej účasti povinného na predaj 100 % účasti v spoločnosti. Z ekonomického hľadiska je *tag-along* právo potrebné vnímať predovšetkým ako nástroj na ochranu tzv. špecifickej investície (*specific investment*) minoritného spoločníka v uzatvorenej obchodnej spoločnosti. *Tag-along* právo dokáže fungovať ako veľmi efektívny nástroj na predchádzanie zneužitia postavenia väčšinového spoločníka v uzatvorenej obchodnej spoločnosti. *Tag-along* právo prispieva k ochrane postavenia menšinového spoločníka v uzatvorenej obchodnej spoločnosti tým, že bráni väčšinovému spoločníkovi v predaji väčšinovej (kontrolnej) účasti v spoločnosti bez interesovania sa o záujmy menšinového spoločníka, prispieva k ochrane vytvorenej špecifickej investície a nedecimuje hodnotu účasti menšinového spoločníka.

***Drag-along* právo**

Drag-along právo predstavuje mechanizmus, ktorý posilňuje negociačnú pozíciu oprávneného akcionára pri obchodných rokovaniach o predaji účasti v spoločnosti s treťou osobou (záujemcom o kúpu akcií), keďže oprávnený akcionár dokáže ponúkať na predaj nielen svoju účasť na spoločnosti, ale aj účasť povinného akcionára. Tým sa vytvára priestor pre záujemcu, aby nadobudol aj kompletný (100 %) balík akcií cieľovej spoločnosti, čo posilňuje stabilitu záujemcom realizovanej investície (záujemca nadobudne akcie cieľovej spoločnosti bez akýchkoľvek menšinových akcionárov). *Drag-along* právo uvedeným spôsobom zvyšuje mieru likvidity investície (vkladu) do spoločnosti realizovanej oprávneným akcionárom. *Drag-along* právo taktiež umožňuje postihovať možné prejavy oportunistického správania zo strany povinného akcionára. Tie spočívajú v jeho snahe zostávať v spoločnosti zo špekulatívneho zámeru, a to benefitovať na zhodnotení svojej účasti v spoločnosti v dôsledku vstupu nového akcionára (tzv. *freeriding*). *Drag-along* právo však zároveň nepriamo chráni aj záujmy samotného povinného akcionára. Menšinová účasť v uzatvorenej spoločnosti je buď úplne nelikvidná, resp. v prípade, ak by menšinový akcionár plánoval svoju účasť predávať samostatne, táto nikdy nedosiahne hodnotu, ktorú by mohla mať, pokiaľ by sa predávala ako jeden balík spolu s účasťou väčšinového akcionára. V rámci výkonu *drag-along* práva však kúpna cena u rovnakých akcií musí byť rovnako vysoká pre oprávneného aj povinného akcionára. Kúpna cena akcií povinného akcionára preto nebude

ovplyvnená negatívne tým, že v tomto prípade ide iba o menšinový balík akcií, ktorý by sa za bežných okolností predával ťažšie.

Obchodný zákonník v rámci úpravy *drag-along* práva nevylučuje možnosť prepojenosti medzi oprávneným akcionárom a treťou osobou (záujemcom o kúpu akcií). Takáto spriaznenosť môže viesť k zneužitiu *drag-along* práva oprávneným akcionárom na vytesnenie povinného akcionára z cieľovej spoločnosti. Podstatou a základným zmyslom *drag-along* práva však nie je jeho využívanie ako nástroja slúžiaceho na ovládnutie cieľovej spoločnosti, ale ako nástroja umožňujúceho exitovanie oprávneného akcionára zo spoločnosti pre prípad jej akvizície (zmysel *drag-along* práva nespočíva v posilňovaní účasti oprávneného akcionára v spoločnosti, ale naopak, má mu umožniť jeho exitovanie zo spoločnosti). Pokiaľ by celú transakciu takýmto spôsobom „režiroval“ oprávnený akcionár, základný účel *drag-along* práva nebude možné dosiahnuť. Prepojenosť medzi oprávneným akcionárom a treťou osobou tiež nepovedie k objektívnemu a transparentnému generovaniu výšky ponúkanej jednotkovej kúpnej ceny akcií. Bude vecou zmluvných strán (najmä povinného akcionára), aby takejto možnosti predchádzali v rámci dohody o podmienkach výkonu *drag-along* práva. Ako inšpirácia im pritom môže poslúžiť americký koncept *arm's length*, v zmysle ktorého tretia osoba nesmie byť v žiadnom vzťahu závislosti od oprávneného akcionára, čo vylučuje prípady, aby tretia osoba mohla byť blízkou osobou, osobou ovládanou alebo osobou spriaznenou s oprávneným akcionárom. Takéto vylúčenie prepojenosti medzi treťou osobou a oprávneným akcionárom môže byť zároveň námetom *de lege ferenda* na doplnenie platnej úpravy *drag-along* práva v právnom poriadku.

Obchodný zákonník vyžaduje, aby boli podmienky kontraktácie spočívajúce v prevode akcií spoločnosti na tretiu osobu rovnaké tak pre oprávneného akcionára, ako aj povinného akcionára. Táto požiadavka zákonodarcu je plne opodstatnená. Povinný akcionár nemá možnosť ovplyvňovať vedenie negociácií medzi oprávneným akcionárom a treťou osobou. Požiadavka na zachovanie rovnakých podmienok je nástrojom zákonnej ochrany záujmov povinného akcionára. Úprava požiadavky na zachovanie rovnakých podmienok je kogentná (tvorí súčasť základných ustanovení o *drag-along* práve). Dôsledné lipnutie na rovnakosti by však mohlo viesť k nespravodlivému usporiadaniu vzťahov strán participujúcich na obchode (napr. rovnaká miera zodpovedností pre oprávneného akcionára a povinného akcionára za stav spoločnosti vyplývajúca z poskytnutých vyhlásení *responsibilities and warranties*). V tomto smere sme však dospeli k záveru, že v uvedenom prípade ide o príklad jednostrannej

kogentnosti. A jednostranná kogentnosť nebude brániť tomu, aby si strany v rámci zmluvnej autonómie dohodli pre povinného akcionára aj výhodnejšie podmienky kontrahovania (v uvažovanom príklade nižší rozsah *responsibilities and warranties* alebo nižšie sankcie za ich prípadné porušenie).

***Shoot-out* právo**

Shoot-out právo (doslovne znamenajúce „rozstrel“) predstavuje nástroj na rýchle a nákladovo efektívne vyriešenie patových situácií, ktoré znižujú celkovú hodnotu uzatvorenej obchodnej spoločnosti, resp. ohrozujú jej riadne fungovanie a existenciu. Odstránenie pretrvávajúcej patovej situácie je jeho hlavným účelom. V tomto procese sa využíva formalizovaná procedúra určenia kúpnej ceny účasti. Uvedený mechanizmus kontraktácie zodpovedá metóde metaforicky nazývanej ako „krájanie koláča“, keď jedna osoba rozkrojí koláč na dve časti (čo v prenesenom význame zodpovedá iniciačnému návrhu na kúpu alebo predaj s uvedením jednotkovej kúpnej ceny), kým druhá osoba má právo sa rozhodnúť, ktorú časť koláča si zvolí (čo opäť v prenesenom význame znamená, že druhý spoločník ako adresát návrhu určí druh obchodu, ktorý sa uskutoční, t. j. kúpa alebo predaj). Následne dochádza k prevodu účasti na spoločníka, ktorý bol v „rozstrele“ úspešný, čím sa účasť niekoľkých spoločníkov transformuje na výlučnú (majoritnú) účasť úspešného spoločníka. V aplikačnej praxi sa vyvinulo viacero variantov *shoot-out* práva (napr. ruská ruleta, texaský *shoot-out*, mexický *shoot-out* alebo tzv. *deterrence* variant). Vo svojej podstate sú si uvedené varianty veľmi podobné a odlišujú sa od seba len mechanizmom, akým strany dospejú k určeniu ponúkanej jednotkovej kúpnej ceny účasti. Zákonná úprava práva požadovať nadobudnutie akcií v Obchodnom zákonníku zodpovedá variantu ruskej rulety. Aké pohnutky viedli zákonodarcu ku kodifikácii práve tohto jedného variantu *shoot-out* práva, nie sú zrejmé.

Shoot-out právo má však aj svoje zásadné nevýhody. Za takúto nevýhodu možno jednoznačne označiť celkovú nepredvídateľnosť výsledku po tom, ako sa začalo s jeho výkonom. S tým súvisí aj riziko pre participujúcich spoločníkov, keď spoločník, ktorý v predloženom návrhu prejavil svoju vôľu zo spoločnosti odísť, je namiesto toho nútený stať sa jej jediným spoločníkom. Práve nepredvídateľnosť výsledku po začatí výkonu *shoot-out* práva mu výrazným spôsobom uberá na atraktivite ako nástroji riešenia konfliktov spoločníkov. Uvedené dokumentujú aj doterajšie empirické skúsenosti zo zahraničia (z anglo-amerického prostredia), kde sa ukázalo, že testované subjekty v prípade konfliktu preferovali ako riešenie

skôr uskutočnenie individuálnych návrhov na kúpu alebo predaj účasti, než by mali iniciovať výkon dojednaného *shoot-out* práva.

Podobne ako *drag-along* právo, aj *shoot-out* právo v sebe skrýva potenciál zneužitelnosti. Faktory, ktoré môžu viesť k zneužitiu *shoot-out* práva v aplikačnej praxi, predstavujú ekonomická sila spoločníka, prístup spoločníkov ku kapitálu a problematika informačnej asymetrie. Ekonomicky slabší spoločník nemusí mať reálne prístup ku kapitálu (resp. k dostatočnému objemu kapitálu), a preto nebude disponovať dostatkom finančných zdrojov na úhradu kúpnej ceny v prospech exitujúceho spoločníka. Pre ekonomicky slabšieho spoločníka nebude z jeho pohľadu víťazný výsledok „rozstrelu“ predstavovať riešenie situácie. Uvedenú situáciu je potom schopný zneužiť ekonomicky silnejší spoločník, ktorý by sa pokúsil využiť tzv. predátorský potenciál práva na nadobudnutie akcií. Toto faktické zneužitie práva spočíva v postupe ekonomicky silnejšieho spoločníka, ktorý pozná pomery druhého, ekonomicky slabšieho spoločníka. Z uvedeného dôvodu potom takýto spoločník úmyselne ponúkne umelo nízku kúpnu cenu nezodpovedajúcu ekonomickej realite (*low-ball offer*), pretože si je plne vedomý skutočnosti, že ekonomicky slabší spoločník nebude schopný uhradiť ani len takto zníženú cenu. Po obrátení situácie v rámci realizácie výkonu bude potom ekonomicky slabší akcionár povinný predávať svoje akcie za ekonomicky nevýhodných podmienok. Túto nerovnováhu je možné balansovať v rámci nastavenia podmienok výkonu práva (a tým aj znižovať pravdepodobnosť, že súd by v danom prípade považoval dojednané práva za neplatné). A to, ekonomicky slabšiemu akcionárovi sa poskytne dostatočný časový priestor na to, aby získal financie na kúpnu cenu z iných zdrojov, prípadne sa mu umožní plnenie v splátkach.

Použité pramene

BACHMANN, G. et al. *Regulating the closed corporation*. Berlin/Boston : Walter de Gruyter GmbH, 2014.

DIANOVA, Y. *Corporate agreement: Shareholder's Agreements under Russian law*. Dostupné na: https://www.academia.edu/34548630/Shareholders_agreement_under_Russian_law.

HOBERMAN, M. J. Practical Considerations for Drafting and Utilizing Deadlock Solutions for Non-Corporate Business Entities. In *Columbia Business Law Review*. 2001.

HOUDEK, Z. *Zákonná regulace akcionářských smluv na Slovensku*. In *Dny práva 2015 – část I. Zákonná regulace v. smluvní úprava?* Brno : Masarykova univerzita Brno, 2016, s. 68.

CHEMLA, G., HABIB, M. A., LJUNGQVIST, A. *An Analysis of Shareholder Agreements*. Zurich : University of Zurich, 2007.

CHIVERS, D., SHAW, B. *The Law of Majority Shareholder Power: Use and Abuse*. New York : Oxford University Press, 2008.

- KRAAKMAN, R. et al. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. Third Edition. New York : Oxford University Press, 2017.
- LACAVE, M. I. S., GUTIÉRREZ, N. B. Specific Investments, Opportunism and Corporate Contracts: A Theory of Tag-along and Drag-along Clauses. In *European Business Organization Review*. 2010, č. 11.
- OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I*. Bratislava : Wolters Kluwer s. r. o., 2017.
- OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok II*. Bratislava : Wolters Kluwer s. r. o., 2017.
- PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 5. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2016.
- STEVENS, A. C. Buy/Sell Agreements in Joint Venture Real Estate Agreements. In *Real Prop. & Tr. Journul*. 2005.
- ŠULEKOVÁ, Ž. *Zmluvná sloboda a právo obchodných spoločností. Dizertačná práca*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2015.

Analýza vývojových trendov v práve sociálneho zabezpečenia

JUDr. Ľudmila Gajdošíková, CSc.⁸⁷

GAJDOŠÍKOVÁ, Ľ. Analýza vývojových trendov v práve sociálneho zabezpečenia.

Analysis of the Development Tendencies of the Social Security Law. The topic of this contribution deals with the presentation of the most important results during solutions to the project Analysis of the development tendencies in the social security law concerning the analysis of the mentioned tendencies in the period of the working out of the project, which have influenced the whole development of this legal branch

Key words: *social security law – social insurance – law making in the working-out period of the project -law making in the period of the pandemic – legislative „faults“ – decisions of the Constitutional Court*

I. Úvod

Analýza vývojových trendov v práve sociálneho zabezpečenia, tak ako bolo uvedené vo vecnom zámere projektu⁸⁸, reflektuje skutočnosť, že sociálne zabezpečenie nikdy nebude nemenným právnym odvetvím, nakoľko jeho podstata spočíva v „spoločenskom krytí“ sociálnych udalostí, ktoré majú tak dlhodobý (napr. staroba, invalidita), ako aj krátkodobý charakter (napr. choroba, nezamestnanosť), ktoré (sociálne udalosti) však nie sú absolútne dané⁸⁹. Preto je zameraná „na sledovanie a analýzu aktuálnych trendov v sociálnom zabezpečení, vplyvu práva Európskej únie a multilaterálnych záväzkov Slovenskej republiky na vnútroštátne zmeny v sociálnom zabezpečení.“ Potreba identifikácie a rozboru dlhodobých trendov vývoja v práve sociálneho zabezpečenia je o to naliehavejšia, o čo častejšie sú normatívne zásahy doň, pričom, predovšetkým dlhodobo pôsobiace systémy si vyžadujú svoju stabilitu a mali by odolať politickým a populistickým záujmom.

---

⁸⁷ JUDr. Ľudmila Gajdošíková, CSc., vedecká pracovníčka Ústavu štátu a práva SAV, spoluriešiteľka projektu APVV-15-0456 Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku v časti Analýza vývojových trendov v práve sociálneho zabezpečenia.

⁸⁸ Pozri vecný zámer projektu APVV z roku 2015.

⁸⁹ Napr. celosvetová pandémia vyvolaná COVIDom-19.

Nie náhodou sa v úvode ostatného, (v poradí dvanásteho) zborníka⁹⁰ z týchto konferencií, uvádza, že „sociálne zabezpečenie sprevádza každého človeka (hoci si to neraz neuvedomuje) počas celého života, počnúc jeho narodením, participujúc na riešení relevantných sociálnych udalostí, s ktorými sa počas svojho života stretne a je jedným z významných nástrojov zabezpečujúcich garanciu tých základných práv, ktoré sú predpokladom vytvorenia dôstojných podmienok pre život každého jedinca. Právo reaguje na zmeny v spoločnosti, vo všetkých jeho odvetviach vrátane práva sociálneho zabezpečenia. Spoločensko-politické zmeny v roku 1989 vyvolali nové požiadavky na sociálne zabezpečenie⁹¹ a jeho reformu.⁹² Tieto skutočnosti boli hlavným impulzom pre organizovanie konferencií z oblasti sociálneho zabezpečenia. Konferencie o sociálnom zabezpečení organizuje Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied v zásade v pravidelných dvojročných intervaloch od roku 1997⁹³ už takmer 25 rokov a sú zrkadlom reformy sociálneho zabezpečenia naštartovanej hneď po

---

⁹⁰ Pozn. :Ostatná – dvanásta konferencia sa mala konať nad rámec riešenia projektu v tejto oblasti práva v októbri 2020, ale pre pandémiu spojenú s COVID-19 sa neuskutočnila, ale sa podarilo aspoň vydať zborník príspevkov s obsahom korelujúcim s tézami plánovanej konferencie.

⁹¹ Prvé zmeny v sociálnom zabezpečení po roku 1989 boli zákon č. 110/1990 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení a zákon č. 54/1956 Zb. o nemocenskom poistení zamestnancov a zákon č. 180/1990 Zb., o zmenách predpisov v nemocenskom a sociálnom zabezpečení a materskom príspevku a niektorých ďalších predpisov.

⁹² Prvými „reformnými“ zákonmi v sociálnom zabezpečení bol zákon č. 46/1991 Zb. o zvyšovaní dôchodkov a zákon č. 463/1991 Zb. o životnom minime.

⁹³ Tematické zameranie konferencií bolo nasledovné:

1997 Aktuálne otázky teórie a praxe sociálneho zabezpečenia

1999 Systém sociálnej ochrany v Slovenskej republike

2001 Transformácia sociálneho zabezpečenia

2004 Nový model sociálneho zabezpečenia

2006 Kontrasty reformy sociálneho zabezpečenia

2008 Moderné trendy sociálneho zabezpečenia

2010 Sociálne zabezpečenie: Doterajšie výsledky a perspektívy

2012 Priority sociálneho zabezpečenia

2014 Sociálne zabezpečenie – na rázcestí?

2016 Analýza vývojových trendov v systéme sociálneho zabezpečenia

2018 Aktuálne výzvy pre sociálne zabezpečenie v 21. storočí

2020 Aktuálne výzvy pre sociálne zabezpečenie v súčasnom období (plánovaná konferencia); jednou z tuctu vytypovaných téz bola aj téza Vplyv COVIDu-19 na zmeny v sociálnom zabezpečení.

roku 1989. Svojím spôsobom saturevali/saturujú absenciu konferencií podobného druhu tematicky orientovaných na sociálne zabezpečenie v stredoeurópskom priestore.

Konferencie, ktoré sa konali v roku 2016, 2018, a aj konferencia, ktorá sa mala uskutočniť v roku 2020, no nakoniec sa kvôli pandémie nekonala a bol vydaný len zborník príspevkov, sú súčasťou projektu APVV-15-0456 „Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku“⁹⁴.

Predmetom záujmu pri analýze práva sociálneho zabezpečenia neboli len relevantné právne predpisy, predovšetkým Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ale aj judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), vnútroštátneho, ale aj Európskeho súdu pre ľudské práva, Súdneho dvora Európskej únie, ako aj multilaterálne medzinárodné zmluvy, ktorých signatárom je aj Slovenská republika..

II. Ústavné základy sociálneho zabezpečenia

Právnickej verejnosti, ale aj ľudom profesionálne pôsobiacim v orgánoch verejnej moci by pojem ústavy, ale aj jej obsahu nie sú/nemali by byť celkom neznámym „teritóriom“. Najmä pojem základných práv a slobôd a ich ochrana nemôže byť ani pre širšiu verejnosť neznáma. O to viac, že v ostatnom období sa o tejto téme pri rôznych rozhodnutiach spojených s pandemiou COVID-19 dost' diskutuje a s prijatými opatreniami sa dost' polemizuje.⁹⁵

Je však nespochybniteľné, že celý systém sociálneho zabezpečenia musí zodpovedať ústave, či už ide o čl. 1, čl. 2, čl. 7, druhú hlavu ústavy, ale aj o ďalšie ustanovenia ústavy. Na účely

---

⁹⁴ GAJDOŠÍKOVÁ, E. Analýza vývojových trendov v systéme sociálneho zabezpečenia (vybrané problémy). In *Analýza vývojových trendov v systéme sociálneho zabezpečenia : materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 24. - 25. novembra 2016 v Bratislave v rámci riešenia programu výskumu a vývoja APVV-15-0456*. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV vo vydavateľstve SAP, 2016, s. 143-154. ISBN 978-80-89607-50-1.

GAJDOŠÍKOVÁ, E. Aktuálne výzvy pre sociálne zabezpečenie v 21. storočí - vybrané problémy. In *Aktuálne výzvy pre sociálne zabezpečenie v 21. storočí: materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 8. - 9. novembra 2018 v Bratislave v rámci riešenia programu výskumu a vývoja APVV-15-0456*. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV vo vydavateľstve SAP, 2018, s. 117-128. ISBN 978-80-89607-72-3.6.

GAJDOŠÍKOVÁ, E. Systémovosť sociálneho zabezpečenia. In: zborník z plánovanej konferencie In *Aktuálne výzvy pre sociálne zabezpečenie v súčasnom období : materiály z plánovanej vedeckej konferencie v októbri 2020 v Bratislave v rámci riešenia programu výskumu a vývoja APVV-15-0456*. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV vo vydavateľstve SAP, 2020, s. 79-90. ISBN 978-80-89607-72-8.

⁹⁵ Pozn.:... a reaguje sa na také argumenty, ktoré odznievajú na verejnosti a odôvodňujú sa nimi prijaté opatrenia spôsobom, ako napr. že jeden zákon má vyšší stupeň právnej sily ako iný, že nie všetky povinnosti musia byť uverejnené v zákonoch, sú predsa aj vyhlášky, uznesenia a rozhodnutia ministerstiev, že opatrenia týkajúce sa státisícov občanov relevantný hodlá orgán „prezradiť“.... (nakoniec ich prezradil až po siedmich dňoch od tejto informácie a po piatich rokovaní ako „screeningové podujatie“ (pričom zjavne išlo/ide o celoplošné testovanie obyvateľstva), a to len pár hodín pred ich možným uplatňovaním a, zjavne sa používa nenáležité terminológia na označenie veľmi jednoznačne identifikovateľných pojmov/právnych inštitútov, čo nenapomáha k pozdvihnutiu spoločensko-právnej gramotnosti, ale navyše, ktoré sa dokonca premietajú aj do normatívnych výsledkov.

tohto príspevku orientovaného/zameraného na právnu úpravu sociálneho zabezpečenia je relevantná najmä ústavná úprava základných sociálnych práv zakotvených najmä v čl. 39 ústavy, samozrejme v spojení s ostatnými relevantnými článkami ústavy, ale najmä s čl.19 ods. 1 ústavy (zachovanie ľudskej dôstojnosti). Prof. JUDr. Helena Barancová DrSc. sa v príspevku *Reforma sociálneho poistenia Slovenskej republiky v európskom kontexte*, ktorý odznel už na konferencii sociálneho zabezpečenia v roku 2004 vyjadrila k dôstojnosti človeka nasledovne: „Najčastejšie sa potreba sociálnej ochrany jednotlivca zo strany štátu .... odvodzuje z práva človeka na ľudskú dôstojnosť, práva na život, ako aj práva na ochranu zdravia. Kvalita sociálnej bezpečnosti v Slovenskej republike má v nadväznosti na vyššie uvedené aj svoje ústavnoprávne rozmery. Podľa článku 19 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti. Ak štát ako garant nevytvorí v rámci systému sociálneho zabezpečenia elementárne predpoklady pre zachovanie ľudskej dôstojnosti, relatívne veľká časť ústavných práv občanov ako práv prvej generácie sa stáva pre túto časť občanov reálne nevyužiteľná a dochádza k porušeniu článku 12 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého sú ľudia slobodní a rovní v dôstojnosti a v právach. Pre človeka, ktorý má starosť o zabezpečenie raňajok na nasledujúci deň, nemajú základné slobody ako práva prvej generácie reálny význam, keďže ich nemôže pre svoj poddimenzovaný sociálny status reálne využiť.“⁹⁶

A práve čl. 39 ústavy zaznamenal v období riešenia tohto projektu zásadné zmeny, ktoré neboli vyvolané spoločenskou potrebou ako výsledok otvorených diskusií, odborníkov pôsobiacich nielen v oblasti sociálneho zabezpečenia, ale aj v oblasti ústavného práva a legislatívy.

Čl. 39 ústavy v pôvodnom znení:

- (1) Občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.
- (2) Každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.
- (3) Podrobnosti o právach podľa odsekov 1 a 2 ustanoví zákon.

---

⁹⁶ K tomu pozri aj GAJDOŠÍKOVÁ, E. Sociálne práva v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. In *Nový model sociálneho zabezpečenia : materiály z vedeckej konferencie*. Bratislava : Slovak Academic Press, 2004, s. 85-92. ISBN 80-89104-62-2.

Aj keď s určitými výhradami (k odseku 3), išlo o ústavné garancie základných sociálnych práv korešpondujúcich s rozsahom medzinárodných štandardov, ktoré sú v Európe a vôbec v sociálne orientovanom svete všeobecne akceptovateľné a ktorých signatárom je aj Slovenská republika.

Ústavný zákon č. 99/2019 Z .z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov prijatý predchádzajúcim parlamentom (schválený 29. marca 2016 v skrátanom legislatívnom konaní, vyhlásený 19. apríla 2019 a účinný od 1. júla 2019 zmenil čl. 39 ústavy takto:

V čl. 39 sa za odsek 1 vkladajú nové odseky 2 a 3, ktoré znejú:

„(2) Primerané hmotné zabezpečenie v starobe sa vykonáva prostredníctvom priebežne financovaného dôchodkového systému a systému starobného dôchodkového sporenia. Štát podporuje dobrovoľné sporenie na dôchodok.

(3) Vek potrebný na vznik nároku na primerané hmotné zabezpečenie v starobe nesmie presiahnuť 64 rokov. Žena má právo na primerané zníženie maximálneho veku potrebného na vznik nároku na primerané hmotné zabezpečenie v starobe o

a) šesť mesiacov, ak vychovala jedno dieťa,

b) dvanásť mesiacov, ak vychovala dve deti,

c) osemnásť mesiacov, ak vychovala tri a viac detí.“.

Podľa môjho názoru ani jeden z novelizujúcich bodov čl. 39 ústavy nemá taký charakter, aby mal byť garantovaný ústavou. Navyše, obsah odseku 2 je konštatovaním súčasného zákonného stavu. Zavádzanie vekového stropu pre odchod do starobného dôchodku v ústave (aj s vedomím toho, že zákon sa ľahšie mení ako ústava), a to v čase, keď zákonná úprava takúto hranicu upravuje, nesignalizuje nevyhnutnosť takejto úpravy na ústavnej úrovni. Navyše dôsledná analýza demografickej štruktúry obyvateľstva a dlhodobej prognózy demografického vývoja [(relevantná okrem iných atribútov spôsobilých ovplyvniť ekonomickú únosnosť a úroveň sociálneho poistenia (prvého piliera)] ako relevantná veličina ovplyvňujúca dôchodkový systém, by mala byť jednou z rozhodujúcich premenných pre určenie dlhodobej prognózy pre prijímanie sociálne a ekonomicky únosných opatrení najmä v dôchodkovom poistení, a nie predmetom relatívne trvalej/statickej ústavnej úpravy.

Nové politické zoskupenie národnej rady po voľbách vo februári 2020 „odobrilo“ inú zmenu čl. 39 ústavy. Článok 39 ústavy bol novelizovaný ústavným zákonom č. 422/2022 Z. z.,

ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (schváleným 9. decembra 2020, vyhláseným 29. decembra 2020 t. j. týmto momentom platným, ale s účinnosťou schválených zmien až od 1. januára 2023). Táto zmena čl. 39 ústavy bola zavedená do ústavy (inak tiež v „skrátenom“ legislatívnom konaní, dokonca ako prílepok k inému návrhu ústavného zákona novelizujúceho ústavu priamo na rokovaní pléna národnej rady bez bližšej obsahovej konkretizácie/identifikácie s tým, že všetko bude uvedené v relevantných zákonoch, ktoré budú postupne prijímané, navyše bola prijatá s legisvakantnou lehotou viac ako dva roky, čo je za ostatných 30 rokov jeden z legislatívnych unikátov a svedčí skôr o účelovosti a vypočítavosti ústavodarcu, keďže aj prijaté tieto ústavné zmeny majú obsah, ktorý nepatrí do ústavy. Pokiaľ niektoré zmeny majú mať všeobecnú záväznosť, postačuje ich úprava obyčajným zákonom. Netreba zbytočne devalvovať hodnotu ústavy a podľahnúť politickým záujmom.

Čl. 39 odsek 3 v znení tejto novely znie:

„(3) Po dosiahnutí ustanovenej doby účasti na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe má osoba, ktorá dosiahla ustanovený vek, nárok na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. Zo systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe možno zabezpečiť aj osobu, ktorá po dosiahnutí ustanovenej doby účasti na tomto systéme dosiahla ustanovený počet odpracovaných rokov.“

.V čl. 39 sa za odsek 3 vkladajú nové odseky 4 a 5, ktoré znejú:

„(4) Nemožnosť vykonávať zárobkovú činnosť z dôvodu dlhodobej starostlivosti o dieťa počas zákonom ustanovenej doby po jeho narodení nesmie mať negatívny vplyv na primerané hmotné zabezpečenie v starobe.

(5) Každý má právo rozhodnúť, že časť uhradenej dane alebo časť uhradenej platby spojenej s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe, bude poskytnutá osobe, ktorá ho vychovala a ktorej je poskytované hmotné zabezpečenie v starobe. Výkon práva podľa prvej vety nesmie mať negatívny vplyv na primerané hmotné zabezpečenie v starobe.“

Odhliadnuc od značnej absencie legislatívnej profesionality spracovania tejto novely ústavy sa kvalitatívne mení doterajší systém sociálneho poistenia bez bližšej identifikácie zákonných úprav. Navyše sa upravujú otázky, ktoré sú mimo potreby ústavnej reglementácie.

Stáva sa už „módou“, že politické garnitúry sa usilujú „zabetónovať“ svoje osobné, politické a iné predstavy do ústavy v záujme ich nemeniteľnosti, a to prostredníctvom jej noviel, pričom však nejde o otázky, ktoré si vyžadujú si ústavnú garanciu základných práv, resp. ktoré by s ňou súviseli. Pritom je oveľa viac nájostlivejších otázok. Za jednu z nich považujem potrebu diskusie odborníkov z odboru teórie práva, ústavného práva a legislatívcov o čl. 51 ods. 1 ústavy, podľa ktorého domáhať sa práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 ústavy (vrátane čl. 39 ústavy) sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.⁹⁷

Aj taký bol vývoj ústavnej úpravy základného práva na sociálne zabezpečenie.

III. Zákonná úprava sociálneho zabezpečenia v období riešenia projektu

Vo vecnom zámere projektu z roku 2015 sa konštatovalo, že „potreba identifikácie a rozboru dlhodobějších trendov vývoja v práve sociálneho zabezpečenia je o to naliehavejšia, o čo častejšie sú normatívne zásahy doň“ [zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom zabezpečení (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) bol novelizovaný 87-krát a zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení (ďalej len „zákon č. 43/2004 Z. z.“ bol novelizovaný 37-krát].

V súčasnosti legislatívna aktivita v novelizácii vyššie uvedených právnych predpisov pokročila zásadným spôsobom, keď v priebehu necelých piatich rokov počet novelizácií zákona č. 461/2003 Z. z. vzrástol na cca 115 noviel (z toho len v roku 2020 bolo cca 20 noviel, a to dosť chaotickým spôsobom) a zákon č. 43/2004 Z. z. má cca 55 noviel (z toho v roku 2020 bolo 8 noviel). Hypertrofia prijímaných noviel zákona č. 461/2003 Z. z. a zákona č. 43/2004 Z. z. len v roku 2020 dosiahla enormný rozsah, pričom možno konštatovať, že aj z toho dôvodu, že chýbala akákoľvek koordinácia v prijímaní právnych riešení vzťahujúcich sa na jeden a ten istý zákon, ako aj to, že napriek tomu, že nie všetky novely súviseli s pandémiou COVID-19, a predsa boli prijímané v skrátanom legislatívnom konaní.

Z hľadiska vecných zmien v sociálnom poistení nesúvisiacich vôbec s pandémiou COVID-19 podľašli „politickým šarvátkam“ dve dávky sociálneho zabezpečenia, a to: vianočný príspevok a minimálny dôchodok.

---

⁹⁷ K tomu pozri aj GAJDOŠÍKOVÁ, E. Sociálne práva v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. In *Nový model sociálneho zabezpečenia : materiály z vedeckej konferencie*. Bratislava : Slovak Academic Press, 2004, s. 85-92. ISBN 80-89104-62-2.

Vianočný príspevok

Vianočný príspevok (mal svojich dávnych „predchodcov“) bol zavedený do nášho právneho poriadku zákonom č. 592/2006 Z. z. o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 9. novembra 2006 ako štátna sociálna dávka pre zákonom ustanovený okruh osôb v sume ustanovenej zákonom za ustanovených podmienok (tieto premenné sa každoročne menia, ale podstata - charakter vianočného príspevku ako štátnej sociálnej dávky sa zachováva.

K zmene došlo až zákonom č. 46/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, ktorý zrušil zákon č. 592/2006 Z. z. o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov a bol začlenený do nového - siedmeho dielu zákona č. 461/2003 Z. z. ako dôchodková dávka – 13. dôchodok. Financovanie 13. dôchodku **malo byť podľa dôvodovej správy**, s výnimkou sociálneho dôchodku a invalidného dôchodku z mladosti, financované zo základných fondov starobného poistenia a invalidného poistenia a nemal na rozdiel od ostatných dôchodkových dávok podliehať valorizácii podľa § 82 zákona o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Suma 13. dôchodku sa mala zvyšovať rastom priemernej sumy sólo dôchodku príslušného druhu. Nárok na 13. dôchodok a nárok na jeho výplatu mal mať poistenec, ktorý mal v novembri kalendárneho roka nárok na výplatu starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, vdovského dôchodku, vdoveckého dôchodku, sirotského dôchodku alebo sociálneho dôchodku. Suma 13. dôchodku mala byť vo výške priemernej mesačnej sumy príslušnej dôchodkovej dávky vykázananej Sociálnou poisťovňou k 31. decembru kalendárneho roka, ktorý predchádzal kalendárnemu roku, v ktorom sa určovala suma 13. dôchodku.

Tento zákon bol prijatý 25. februára 2020 a účinnosť nadobudol 1. apríla 2020.

Aj keď išlo o snahu zaradiť túto dávku do systému dávok sociálneho poistenia vrátane jej financovania, nespĺňa „klasické“ atribúty dôchodkovej dávky sociálneho poistenia.

Vzhľadom na to, že uvedený zákon bol zrušený ešte pred nadobudnutím jeho účinnosti,⁹⁸ t. j. nikdy nevstúpil „do života“, na účely tohto príspevku ho nie je potrebné bližšie analyzovať.

Zákonom č. 296/2020 Z. z. o 13. dôchodku a o zmene a doplnení niektorých zákonov nová politická garnitúra, ktorá vzišla z volieb 29. februára 2020, na zasadnutí národnej rady 21. októbra 2020 zaviedla „nový“ 13. dôchodok, ale teraz nie ako dávku dôchodkovú, ale opäť ako štátnu sociálnu dávku s novo ustanovenými sumami a financovaním, opäť zo štátneho rozpočtu. V nadväznosti na čl. I, sa článkom V. bodom 3. zrušil predchádzajúci 13. dôchodok ako dôchodková dávka o.i. s odôvodnením, že *„tento 13. dôchodok bude v porovnaní s doterajšou právnou úpravou solidárnejší k poberateľom dôchodkov s nižšou úrovňou dôchodkových príjmov...“*. Tu by sa malo argumentovať inak ako solidaritou v dôchodkovom poistení, pretože tu nejde o poistný systém, ale ide o štátny zabezpečovací systém z rozpočtu štátu, a teda aj o iný druh solidarity. Pomerne nelogicky a zmätočne pôsobí návrh, aby sa *„na konanie o 13. dôchodku vzťahovali ustanovenia všeobecného predpisu o sociálnom poistení upravujúce konanie v dávkových veciach sociálneho poistenia a ustanovenia zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v závislosti od toho, či 13. dôchodok vypláca Sociálna poisťovňa alebo úrad. Navrhuje sa, aby sa o priznaní 13. dôchodku nevyhotovovalo písomné rozhodnutie, pričom na uvedené by sa mal primerane vzťahovať správny poriadok“*. Nakoniec aj terminologické označenie tejto dávky ako „dôchodok“ je legislatívne nevhodné, sporné, diskutabilné, ba dokonca mylné, pretože o žiaden dôchodok v štandardnej terminológii práva sociálneho zabezpečenia nejde. Z tohto pohľadu uvedené označenie len prispieva k nežiaducej terminologickej roztrieštenosti.

Z hľadiska systémovosti, legislatívneho a legislatívno - technického spracovania ani jedna z úprav nevedla k precizovaniu systému sociálneho zabezpečenia.

Minimálny dôchodok

Aj minimálny dôchodok mal svojich „predchodcov“. Predchodcom „minimálnych dôchodkov“ boli právne inštitúty minimálnych „limitov“/výmery dôchodkov, ktoré obsahoval zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, a to napr. „najnižšia výmera starobného

---

⁹⁸ Po roku 1989 bolo to po druhý raz, čo platný zákon „nevstúpil do života“ tým prvým bol zákon č. 413/2002 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 639/2002 Z. z.

dôchodku“, „najnižšia výmera pomerného starobného dôchodku“, „najnižšia výmera invalidného dôchodku“, „sociálny dôchodok“, „úprava dôchodkov, ktoré sú jediným zdrojom príjmu“, ktorý zákon č. 461/2003 Z. z. zrušil.

„Nový“ zákon č. 461/2003 Z. z. už úpravu „jediného zdroja príjmu“ neobsahoval, t. j. nová právna úprava bola „prísnejšia“, čo ju však ako nesúladnú s ústavou a priori nediskvalifikovalo (pozri aj nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 25/05).

Zákon č. 140/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony zaviedol s účinnosťou od 1. júla 2015 inštitút minimálneho dôchodku. Podľa dôvodovej správy (PT č.1424) *„Cieľom minimálneho dôchodku je zabezpečiť poistencovi, ktorý počas väčšiny svojho pracovného života vykonával zárobkovú činnosť, dôchodkový príjem na takej úrovni, aby nebol ako jednotliviec odkázaný na pomoc v hmotnej núdzi (tretí pilier sociálneho zabezpečenia, pozn.). Za tým účelom sa starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok vyplácaný po dovŕšení dôchodkového veku zvýši, poistencovi, ktorý splní zákonom ustanovené podmienky, tak, aby suma tohto dôchodku alebo suma úhrnu dôchodkov, ktoré sa poistencovi vyplácajú alebo na ktoré má nárok, bola vyššia ako suma životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu.“* Už toto odôvodnenie signalizuje, že tento krok v sociálnom poistení nemá atribút systémovosti. Zákonodarcom prijatá zákonná úprava minimálneho dôchodku bol podrobený testu ústavnosti. Ústavný súd v náleze PL.ÚS 9/2018 zo 4. novembra 2020.vyslovil nesúlad § 82b ods.2 zákona č. 461/2003 Z. z. s čl. 69 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1.2 a 4 ústavy z dôvodu, že sa týkal len osôb zúčastnených na sociálnom poistení (poistencov), a nie aj sporiteľov podľa zákona č. 43/2004 Z. z., naopak, ich týmto diskriminoval.

Z hľadiska systémovosti by mala byť jednoznačne vyriešená otázka, či ide o systémovú dávku sociálneho poistenia (v čom má alebo si zachováva charakter sociálno - poistnej dávky, pretože nedostatok príjmu sa dá riešiť aj mimo poistného systému, a to v zabezpečovacom systéme (už vzhľadom na finančné krytie týchto systémov si uvedené treba vyjasniť, pretože aj sociálna solidarita má svoje limity). V nadväznosti na vyriešenie uvedeného a tiež v záujme systémovosti by mala byť vyriešená otázka vzájomnej previazanosti poistného a sporiaceho systému tak, ako je tento systém v súčasnosti nastavený, zohľadniac mieru a stupeň sociálnej solidarity v poistnom a sporiacom systéme dôchodkového zabezpečenia,

ako jeden z troch základných princípov sociálneho zabezpečenia (zásluhovosti, sociálnej, resp. univerzálnej solidarity a garancie štátu) alebo využiť na riešenie zabezpečovací systém.

IV. Legislatíva v období pandémie

Pandémia začiatkom roku 2020 nebola ničím neznámym, ale predsa prekvapila celý svet. Slovensko nevynímajúc. Slovensko bolo pritom v špecifickej situácii: bolo po voľbách (29. februára 2020), menili sa vlády (nová vláda bola vymenovaná 1. marca 2020, stará „dosluhovala“) a prvý prípad COVID-19 sa objavil na Slovensku 13. marca 2020, prvý prípad ochorenia COVID-19 a prvá obeť podľahla ochoreniu na COVID-19 30. marca 2020. Ešte pred voľbami 27. januára 2020 zasadal krízový štáb, ktorý prijal prvé preventívne opatrenia. Dňa 27. februára 2020 boli na zasadnutí Bezpečnostnej rady Slovenskej republiky prijaté viaceré opatrenia. Už po voľbách 12. marca 2020 bola vyhlásená mimoriadna situácia a ústredný krízový štáb prijal prvé prísne opatrenia ohľadom zatvorenia škôl, voľnočasových zariadení, zastavení medzinárodnej prepravy a zavedenia povinnej 14-dňovej karantény pre všetkých, ktorí sa vrátia zo zahraničia.

Po vymenovaní novej vlády sa prijal celý rad opatrení, medzi ktoré patrili aj zmeny nášho právneho poriadku, čo zapadá aj do rámca riešeného projektu. Aj keď na súhrnné a na objektívne posúdenie prijímaných právnych úprav je ešte priskoro, predsa na niektoré zmeny v našom v právnom systéme sa už vykryštalizovali v právnickej obci zaujímavé, aj keď rozchádzajúce sa právne názory:

- spôsob prijímania ústavných zmien ako napr. ústavný zákon č.414/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, ale aj spôsob novelizácie čl. 39 ústavy ústavným zákonom č. 422/2020 Z. z, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov ako prílepok návrhu novely ústavy priam pri rokovaní o nej,
- nedodržovanie pravidiel legislatívneho procesu, napr. a najmä využívaním skráteného legislatívneho konania pod rúškom riešenia „pandemických“ otázok, hoci o takéto otázky vôbec nejde,

- prijímanie „prílepkových“ zmien v zákonoch, ktoré s novelizujúcim právnym predpisom vôbec nesúvisia.

Tieto postupy nekorešponujú s elementárnymi požiadavkami parlamentnej kultúry.⁹⁹

V príspevku *Tvorba práva a legislatíva v období pandémie* (aj s osobitným zreteľom na sociálne zabezpečenie) pre Právnickú fakultu Západočeskej univerzity v Plzni z decembra 2020 som uviedla (dosiaľ nemám informáciu o jeho uverejnení), a preto uvádzam z neho, že pomerne «kľúčovú úlohu pri prijímaní opatrení na boj s pandemiou plní a zastrešuje Úrad verejného zdravotníctva (ďalej len „úrad“), na čele ktorého je hlavný hygienik. Z hľadiska legislatívno - právnych špecifik úradu nemožno nespomenúť jeho normotvornú právomoc na vydávanie všeobecne právnych predpisov „sui generis“, ktorou výrazne participuje na riešení pandemickej situácie (v „dovolenom“ rozsahu právomoci)». Toto nóvum „priniesla“ jedna z noviel zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „zákon č. 355/2007 Z. z.“), a to zákon č. 286/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 286/2020 Z. z.“).¹⁰⁰ Ide totiž o prijímanie a vydávanie opatrení hlavného hygienika a regionálnych úradov verejného zdravotníctva formou všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorý sa podľa §59b zákona č. 286/2020 Z. z. (schváleného 14. októbra 2020 a vyhláseného 15. októbra 2020) „označuje názvom vyhláška a nadobúda platnosť dňom vyhlásenia vo Vestníku vlády Slovenskej republiky.“¹⁰¹

Podľa čl. 123 ústavy ministerstvá a iné orgány štátnej správy na základe zákonov a v ich medziach môžu vydávať všeobecne záväzné právne predpisy, ak sú na to splnomocnené zákonom. Tieto všeobecne záväzné právne predpisy sa vyhlasujú spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Týmto zákonom je v zásade zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

---

⁹⁹ BRÖSTL, A., GAJDOŠÍKOVÁ, E. O parlamentnej kultúre. In *Parlamentná kultúra: (zborník z vedeckej konferencie Trnavské právnické dni 2020: Právna politika a legislatíva)*. Trnava : Trnavská univerzita v Trnave, 2020, s. 76-94. ISBN 978-80-568-0293-9 (print) ISBN 978-80-568-0292-2 (on-line).

¹⁰⁰ Pozri aj KUKLIŠ, P. O novele zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia č.286/2020 Z. z.

¹⁰¹ Pozn.: Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky vydal od nadobudnutia účinnosti zákona č. 286/2020Z. z. (15. október 2020) doposiaľ až cca 40 takýchto opatrení/vyhlášok.

neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 400/2015 Z. z.“), ak osobitný zákon neustanovuje inak. Zdá sa, že toto riešenie si vyžiada ešte bližšiu legislatívno - právnu analýzu.

Celkom špecificky je totižto upravený charakter opatrení¹⁰² vydávaných Úradom verejného zdravotníctva SR a regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva, ktoré sú podľa formálneho označenia všeobecne záväzné a označujú sa ako vyhlášky a uverejňujú sa vo Vestníku vlády Slovenskej republiky. Publikačný prostriedok Vestník vlády Slovenskej republiky je pritom pre väčšinu obyvateľstva nielen neznámy, ale aj ťažko dostupný, a pritom upravuje právne pomery, dokonca práva a povinnosti fyzických a právnických osôb. Preto som v pochybnostiach, či je to optimálne riešenie.

Diskutabilná je aj „transformácia“ už doposiaľ vydaných opatrení týchto orgánov na vyhlášky, pretože podľa prechodného § 631 zákona č. 286/2020 Z. z. sa „vd'aka“ tomuto retroaktívnemu ustanoveniu stali dočasne všeobecne záväznými.

Na záver tejto časti snád' len toľko, že zákon č. 355/2007 Z. z. bol cca 35-krát novelizovaný, len v roku 2020 bol novelizovaný osemkrát, s takouto frekvenciou novelizácií: 6. apríla, 17. mája, 21. mája, 21. júla, 9. septembra, 15. októbra, 13. novembra, 14. novembra. Z frekvencie a dátumov novelizácií nie je celkom zrejмый koncepčný prístup..

V. Záver

Tento príspevok určite nie je posúdením projektu. Je prezentáciou právnych názorov vychádzajúcich z ústavnoprávneho a odborného pohľadu na sociálne zabezpečenie, s poukazom na rôzne vplyvy na vecné riešenia a aj na normotvorbu práva sociálneho zabezpečenia. Základom akceptovateľnosti každého modelu je jeho funkčnosť, čo predpokladá jeho systémovosť, ekonomickú udržateľnosť a stabilitu. Osobitne to platí o sociálnom zabezpečení, v ktorom najmä dôchodkové zabezpečenie, založené na osobnej participácii, sociálnej solidarite a garancii štátu stabilitu potrebuje, pričom výsledky jeho „správneho naladenia“ sa prejaví až po uplynutí možno desiatok rokov. Preto by sa vylad'ovať mal, ale určite by sa nemali meniť „kľúčové pravidlá hry“ ešte predtým, ako vôbec začne reálne fungovať. Na riešenie problémov sociálneho zabezpečenia treba odborný a interdisciplinárny prístup, aby sa naplnili predpoklady jeho funkčnosti.

---

¹⁰² Pozn.: o opatreniach pozri aj § 18 zákona č. 400/2020 Z. z.

V nadväznosti na už uvedené do výstupov z tohto projektu určite patrí požiadavka striktného dodržiavania ústavných garancií sociálnych práv, ústavných a zákonných limitov legislatívneho procesu vrátane zvýšenia legislatívnych zručností, využitie disponibilného profesionálneho potenciálu, transparentnosť a kultúra komunikácie pri nachádzaní „najlepších“ riešení problémov sociálneho zabezpečenia.

Použité pramene:

GAJDOŠÍKOVÁ, E., RUSIŇÁK, P. *Slovník práva sociálneho zabezpečenia*. Bratislava : Veda, 1996. 274 s. ISBN 978-80-224-0457-8.

GAJDOŠÍKOVÁ, E. Tvorba práva a právnych inštitútov v kontexte úrovni rozhodovacích procesov so zameraním na sociálne zabezpečenie. In *Právny obzor* , 2001, roč. 84, č. 3, s. 213-218. ISSN 0032-6984.

GAJDOŠÍKOVÁ, E. Ochrana sociálnych práv v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky: In *Právny obzor*, 2017, roč. 100, č. 3, s. 218-225. ISSN 0032-6984.

BARANCOVÁ, H. Reforma sociálneho poistenia Slovenskej republiky v európskom kontexte. In *Nový model sociálneho zabezpečenia : materiály z vedeckej konferencie*. Bratislava : Slovak Academic Press, 2004, s. 85-92. ISBN 80-89104-62-2.

GAJDOŠÍKOVÁ, E. Ochrana sociálnych práv v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. In *Nový model sociálneho zabezpečenia : materiály z vedeckej konferencie*. Bratislava : Slovak Academic Press, 2004, s. 85-92. ISBN 80-89104-62-2.

Analýza vývojových trendov v systéme sociálneho zabezpečenia : materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 24. - 25. novembra 2016 v Bratislave v rámci riešenia programu výskumu a vývoja APVV-15-0456 ", Bratislava : Ústav štátu a práva SAV vo vydavateľstve SAP, 2016. 156 s. ISBN 978-80-89607-50-1.

Aktuálne výzvy pre sociálne zabezpečenie v 21. storočí: materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 8. - 9. novembra 2018 v Bratislave v rámci riešenia programu výskumu a vývoja APVV-15-0456. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV vo vydavateľstve SAP, 2018, 130 s. ISBN 978-80-89607-72-3.6.

GAJDOŠÍKOVÁ, E. Systémovosť sociálneho zabezpečenia. In *Aktuálne výzvy pre sociálne zabezpečenie v súčasnom období: materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorá sa mala konať 8. - 9. októbra 2020 v Bratislave v rámci riešenia programu výskumu a vývoja APVV-15-0456 "Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku"*. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV vo vydavateľstve SAP, 2020, s. 79-90. ISBN 978-80-89607-72-8. a všetky zborníky z týchto konferencií

BRÖSTL, A., GAJDOŠÍKOVÁ, E. O parlamentnej kultúre. In *Parlamentná kultúra: (zborník z vedeckej konferencie Trnavské právnické dni 2020: Právna politika a legislatíva)*. Trnava : Trnavská univerzita v Trnave, 2020, s. 76-94. ISBN 978-80-568-0293-9 (print) ISBN 978-80-568-0292-2 (on-line).

Poohliadnutie sa a hľadanie dopredu v práve duševného vlastníctva

Kropaj, M.*

KROP AJ, M. Poohliadnutie sa a hľadanie dopredu v práve duševného vlastníctva.

A look back and a look forward in intellectual property law. The author submits a summary of results of his previous researches implemented in 2016 – 2020 with regard to his field of expertise. He pays special attention to the analysis of parts of the articles published in the centenary of the magazine *Právny obzor* and in this context he gives some thought to future prospects of intellectual property law.

Key words: *intellectual property, history, culture, science, legislation, business*

Úvod

Na základe realizovaného rozboru publikovaných článkov v časopise *Právny obzor*¹⁰³ a novších základných vedeckých prác zaoberajúcich sa duševným vlastníctvom (skoršie označenia: Luby, Štefan „osobnomajetkové práva“, Knapp, Viktor „osobné nemajetkové práva“, Knap, Karel „práva k nehmotným statkom“)¹⁰⁴ možno zhodne so Švidroňom konštatovať, že právo duševného vlastníctva je samostatná pedagogická disciplína interdisciplinárnej (verejnoprávnej i súkromnoprávnej, hmotnoprávnej i procesnoprávnej) povahy a relatívne autonómny interdisciplinárny odbor právnej vedy.¹⁰⁵ Vzhľadom na predmet záujmu práva duševného vlastníctva ho môžeme považovať za hybridné právne

---

* JUDr. Mgr. Marián Kropaj, PhD., Ústav štátu a práva SAV. Tento príspevok je výsledkom riešenia programu výskumu a vývoja APVV-15-0456 Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku.

¹⁰³ KROP AJ, M. Právo duševného vlastníctva na stránkach časopisu *Právny obzor*. In OVEČKOVÁ, O., VOZÁR, J. a kol. *100 rokov časopisu Právny obzor*. Bratislava : VEDA, 2017, s. 228 – 265.

¹⁰⁴ ŠVIDROŇ, J. Právnohistorické a právnoteoretické základy práva duševného vlastníctva a jeho miesto v systéme slovenského práva. In ŠVIDROŇ, J., ADAMOVÁ, Z., NÁVRAT, M., ŠKREKO, A. (ed. Švidroň, J.). *Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva*. Bratislava : VEDA 2009, s. 27 – 156; porovnaj tiež VOJČÍK, P. a kol. Právo duševného vlastníctva. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s 35 - 36.

¹⁰⁵ ŠVIDROŇ, J. *Základy práva duševného vlastníctva*. Bratislava : Jura, 2000, s. 39 – 40. KROP AJ, M. *Právne a mimoprávne východiská práva duševného vlastníctva* [elektronická publikácia]. 1. vyd. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV, 2020, s. 18.

odvetvie so širokými právnymi i mimoprávnymi interdisciplinárnymi súvislosťami.¹⁰⁶ Význam pre vedu, umenie a techniku je mimoriadny. Možno konštatovať, že napredovanie spoločnosti a ekonomický rozvoj je do značnej miery závislý od tvorivosti a inovácií, ktoré sú základnými a charakteristickými rysmi duševného vlastníctva. V oblasti duševného vlastníctva musí prebiehať systematický interdisciplinárny základný vedecký výskum v celom spektre spoločenských a humanitných vied tak ako túto úlohu opakovaním zdôrazňoval J. Švidroň¹⁰⁷ a pred ním aj Štefan Luby.¹⁰⁸

Práve účasť autora v projekte *APVV-15-0456: Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku* umožnila v rokoch 2016 až 2020 realizovať základný vedecký výskum aj v oblasti práva duševného vlastníctva. Autorovi sa v tomto období podarilo jednak rozšíriť inšpiratívne poznatky v historickom vývoji práva duševného vlastníctva v publikácií *Právo duševného vlastníctva na stránkach časopisu Právny obzor* (2017), taktiež pripraviť učebnicu *Základy práva duševného vlastníctva pre ekonómov* (2017) – prvú po prijatí nového Autorského zákona v roku 2015, ale aj monografický spracovať *Právne a mimoprávne súvislosti práva duševného vlastníctva* (2020). Osobitná pozornosť bola venovaná *Vyučovaniu duševného vlastníctva na univerzitách* (2017). V roku 2017 bol na stránkach časopisu *Duševné vlastníctvo* pripomenutý bohatý život a tvorba profesora J. Švidroňa (1952 - 2014), ktorý sa zásadným spôsobom zaslúžil o rozvoj práva duševného vlastníctva na našom území od 80. rokov minulého storočia.¹⁰⁹

Pozornosť v období rokov 2016 až 2020 bola venovaná aj vývoju legislatívy v oblasti práva duševného vlastníctva. V nadväznosti na prijatie smernice stanovujúcej pravidlá výkonu

---

¹⁰⁶ Zo Švidroňovej publikačnej činnosti k téme uvádzame aspoň menší výber:

ŠVIDROŇ, J. *Konštituovanie vedy práva duševného vlastníctva v podmienkach Slovenskej republiky [inauguračná prednáška]*. Bratislava : VEDA, 2001, 31 s. ŠVIDROŇ, J. *Právo duševného vlastníctva*. In LAZAR, J. a kol. *Občianske právo hmotné 2. 3. podstatne prepracované a aktualizované vyd.* Bratislava : Iura Edition, 2006, s. 407 – 426. K tomu pozri tiež VOJČÍK, P. a kol. *Právo duševného vlastníctva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 45 – 81. Aj autor tejto monografie im venoval skoršiu pozornosť. KROPAJ, M. a kol. *Základy práva duševného vlastníctva pre ekonómov*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017, s. 30 – 82.

¹⁰⁷ KROPAJ, M., KROPAJOVÁ, M. *SUB SPECIE AETERNITATIS. Život a dielo profesora Jána Švidroňa (1952 - 2014)*. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV, Faber, 2015, 352 s.

¹⁰⁸ Poukázať treba na tri celoštátne smolenické konferencie o osobnomajetkových právach (1966, 1968, 1969). Z podnetu prvej celoštátnej konferencie o osobnomajetkových právach a pod vedením Š. Lubyho vznikla publikácia *Osobnomajetkové práva I.* (1968). KROPAJ, M. *Právo duševného vlastníctva na stránkach časopisu Právny obzor*. In OVEČKOVÁ, O., VOZÁR, J. a kol. *100 rokov časopisu Právny obzor*. Bratislava : VEDA, 2017, s. 231 a 232.

¹⁰⁹ KROPAJ, M., KROPAJOVÁ, M. Univerzitný profesor Ján Švidroň (15 júna 1952 - 20. júna 2014) : životopis a tvorivá činnosť. In *Duševné vlastníctvo*, 2017, 21, č. 4, s. 21-23.

autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom uplatniteľnej na niektoré online vysielania vysielateľov a retransmisie televíznych a rozhlasových programov v roku 2019 bol publikovaný na túto tému odborný článok.¹¹⁰ Zmena legislatívy sa v tomto období výrazne dotkla aj priemyselných práv. Poukázať možno na tzv. veľkú novelu č. 242/2017 Z. z.,¹¹¹ ktorá s účinnosťou od 1. 1. 2018, resp. od 1. 1. 2019 zásadným spôsobom upravila mnohé priemyselnoprávne inštitúty – zamestnanecký režim, majiteľstvo a spolumajiteľstvo, prevod a prechod práv, zmluvný systém, vymáhanie práv, prihláška a právo prednosti, sporové konania, rozklad a subsidiárna aplikácia správneho poriadku atď.

Ostatná novela č. 291/2018 Z. z., úč. od 14. 1. 2019 sa týkala osobitne ochranných známk,¹¹² ale aj iných ideálnych objektov z oblasti priemyselného vlastníctva a licenčnej zmluvy.¹¹³

Treba pokračovať v úsilí tvorivo rozvíjať vlastné domáce riešenia problémov (v súlade s našimi medzinárodnými a európskymi záväzkami) v záujme rozvíjania materiálnych a duchovných potrieb človeka a spoločnosti. Nie v zmysle objavovania dávno objaveného, ale v originalite myšlienok a uvažovaní nad najlepším riešením v našich podmienkach. Každý štát má totiž unikátne materiálne podmienky – kultúrne, ekonomické, politické, sociálne, geografické a iné a tie vplývajú na konečnú podobu práva.

Význam inovácií sa prejavil najmä počas krízy COVID – 19 v čase od marca 2020, kedy bolo nevyhnutné v záujme zabezpečenia základnej komunikácie, vzdelávania, prežitia mnohých

---

¹¹⁰ KROPAJ, M. Autorské právo a obchod pod prizmou európskej smernice o online prenosoch vysielateľov a retransmisii. In *SCB*, 2020, č. 4 (aktuálne v tlači).

¹¹¹ KROPAJ, M. Aktuálne otázky priemyselného vlastníctva v Slovenskej republike. Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské Unie, 10 [09.11.2018, Praha, Česko]. – [recenzované] In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské Unie* [textový dokument (print)] : sborník příspěvků k X. ročníku mezinárodní vědecké konference / [bez zostavovateľa] [Zostavovateľ, editor]. – 1. vyd. – Roč. 10. – Praha (Česko): TROAS, 2018, s. 143-148; KROPAJ, M. Veľká novela priemyselných práv, účinná od 1. 1. 2018. In *SRO v praxi : elektronický portál*, 2018, 5.1., nestr. ISSN 2453-8116. Dostupné na internete: <<https://www.srovpraxi.sk/33/velka-novela-priemyselných-práv-účinná-od-1-1-2018-uniqueiduchxzASYZNbZPKsWr5xNIJgcA9VmXDlcLovst39Xd8Y/?query=Kropaj&serp=1>>.

¹¹² KROPAJ, M. Nové vymedzenie ochrannej známky a význam v podnikaní obchodných spoločností [elektronický dokument]. In *S.r.o. v praxi : online elektronický portál*, 2019, roč. 5, 08.04.2019. ISSN 3453-8116. Dostupné na internete: <https://www.srovpraxi.sk/33/nove-vymedzenie-ochrannej-znamky-a-vyznam-v-podnikani-obchodnych-spolocnosti-uniqueidmRRWSbk196FPkyDafLfWAJ9VMkRGaGpuTbtSSwXVv-W3_9huh5cvVA/?query=nov%E9%20vymedzenie%20ochrannej%20zn%E1mky&serp=1>.

¹¹³ KROPAJ, M. Design license agreement. Trends and challenges in the European business environment, 6 [17.10.2019-18.10.2019, Mojmirovce, Slovensko]. In *Trends and challenges in the European business environment: trade, international business and tourism [elektronický dokument]* : proceedings of the 6th international scientific conference / Červenka, Peter [Zostavovateľ, editor] ; Hlavatý, Ivan [Zostavovateľ, editor] ; Škvarčeková, Oľga [Zostavovateľ, editor] ; Benešová, Dana [Recenzent] ; Daňo, Ferdinand [Recenzent]. – 1. vyd. – Bratislava (Slovensko) : Ekonomická univerzita v Bratislave. Celouniverzitné pracovisko EUBA. Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s. 260-266 [CD-ROM].

podnikateľov poskytujúcich svoje výrobky a služby, vývinu vakcíny atď objavovať nové inovácie. Inovácie sú kľúčové aj pri prekonaní krízy, rastu zamestnanosti a zabezpečenia lepšieho fungovania celej spoločnosti.¹¹⁴

Kríza (environmentálna, zdravotnícka i následná ekonomická) spočíva v hodnotovom relativizme, ktorý má antropologickú a kultúrnu povahu.¹¹⁵ Je v samom človeku, v jeho prístupe k svojmu životu, iným ľuďom a k chápaniu univerzálnych všeludských hodnôt. Skúmaním histórie sa možno inšpirovať a pokúsiť sa negatívny trend zmeniť k lepšiemu.

1. Historický náčrt vývoja práva duševného vlastníctva na stránkach časopisu Právny obzor

Pri príležitosti **storočnice** vydávania Právneho obzoru (* 1917) bolo vhodné uskutočniť krátke historické poohliadnutie sa a pripomenutie osobností, ktorí formovali odbor práva duševného vlastníctva. S týmto zámerom došlo k sumarizovaniu ich článkov a poukázaniu na zásadné myšlienky. Zámerom nebolo len ponúknuť informačný sumár poznatkov, ale predovšetkým prispieť k oživeniu záujmu súčasnej a budúcej generácie slovenských právnych vedcov o historicko-právne bádanie našej vlastnej právnej minulosti. Monograficky spracovaný text *Právo duševného vlastníctva na stránkach časopisu Právny obzor* je výsledkom sústredného štúdia a analýzy publikácií uverejnených v Právnom obzore v jeho storočnej bohatej histórii až do roku 2017. Historický vývoj je spracovaný v dvoch základných etapách.

I. Obdobie pred rokom 1989

Výraznou osobnosťou reprezentujúcou to čo dnes nazývame duševným vlastníctvom bol pred rokom 1989 predovšetkým akademik **Štefan Luby**. Predvídal význam rozvíjania teórie všeobecného osobnostného práva, autorského práva, práv príbuzných/súvisiacich s autorským právom, priemyselných práv ako základného predpokladu riešenia zložitých vecných otázok, s ktorými sa pod vplyvom nových technických fenoménov a medzinárodného vývoja bude

---

¹¹⁴ K inovačnej politike pozri aktuálne ČIŽIKOVÁ, A. Vývoj inovačnej politiky v Slovenskej republike. In *Duševné vlastníctvo*, 24, 2020, 1, s. 22 – 24.

¹¹⁵ „Konzumní a komerční způsob života otupuje mysl i ducha a přivádí ke ztrátě lidství, sebe sama a svobodné tvořivosti.“ SYROVÁTKA, J. Potřebujeme ochranu myšlenkových hodnot. In *Distance*, 2000, 1 [Cit. 2020-06-19]. Dostupné na internete: <<http://www.distance.cz/rocnik-2000/1-cislo-6/potrebuujeme-ochranu-myslenkovych-hodnot>>.

v čoraz väčšej miere musieť vyrovnávať legislatíva aj aplikačná prax.¹¹⁶ Vo svojej monografii *Slovenské všeobecné súkromné právo* v roku 1941 osobitne vyčlenil v rámci systému slovenského súkromného práva „Osobnostné právo“.

Spočiatku Luby rozlíšil:

- I. práva ochranné,
- II. práva na výsledky duševnej práce (spolu s „právom patentným“, „právom vzorkovým“ a „právom známkovým“),
- III. práva na označenie,
- IV. práva určovacie.¹¹⁷

Uvádzané členenie predstavuje zárodok jeho neskoršieho systému „osobnomajetkových práv“.

Osobitne pre oblasť priemyselnoprávnej ochrany vynálezov treba pripomenúť informačne veľmi bohaté a poučné dielo **Jána Resa**. Podrobne spracoval nielen vtedajšiu právnu úpravu obsiahnutú v zákone č. 34/1957 Zb. o vynálezoch, objavoch a zlepšovacích návrhoch, ale aj podrobný vývoj právnej ochrany vynálezov v Európe od najstarších čias až po obdobie po druhej svetovej vojne.¹¹⁸

V druhej polovici 60. rokov pripravila Komisia pre autorské a vynálezcovské právo pri Ústave štátu a práva ČSAV v organizačnej spolupráci s Ústavom štátu a práva SAV **tri celoštátne smolenické konferencie o osobnomajetkových právach** (1966, 1968, 1969).¹¹⁹ V roku 1966 išlo o vôbec **prvú usporiadanú konferenciu zaoberajúcu sa teoretickou problematikou osobnomajetkových práv**. Zúčastnilo sa na nej vyše 80 účastníkov z akademickej sféry a odbornej praxe z oblasti vynálezovstva a ďalších priemyselných práv.

Konferencia sa uskutočnila v pléne a v troch sekciách:

1. autorské právo,

---

¹¹⁶ ŠVIDROŇ, J. Úvodný referát. Pojem, predmet a systém práva duševného vlastníctva. In *Duševné vlastníctvo v procese transformácie právneho systému*, 4. Lubyho právnické dni: medzinárodná konferencia. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK 1997, s. 55.

¹¹⁷ ŠVIDROŇ, J. Veda a prax pri ochrane osobnosti. In *Právny obzor*, 2003, č. 6, s. 627.

¹¹⁸ RES, J. *Ochrana vynálezov*. Bratislava : Práca 1958.

¹¹⁹ LUBY, Š. Celoštátna vedecká konferencia o osobnomajetkových právach (správa). In *Právny obzor*, 1966, č. 8, s. 743 – 750; RYBÁRIK, K. III. smolenická konferencia o osobnomajetkových právach. In *Právny obzor*, 1969, č. 8, s. 765 – 766.

2. vynálezcovské, objaviteľské, zlepšovateľské právo a know-how,
3. vzorové a známkové právo, právo na označenie pôvodu a obchodné meno.

Účastníci konferencie prijali viaceré všeobecné a spoločné závery, ktoré uvádzame z dôvodu ich nadčasovosti a stálej aktuálnosti:

1. potreba zovšeobecňujúceho teoretického spracovania osobnomajetkových práv pre potreby teórie práva, legislatívy, aplikačnej praxe aj pedagogickej činnosti. Intenzívnejší sústavný, komparatistický a sociologický výskum. Spolupráca právnikov, ekonómov a technikov,
2. budúcnosť prinesie zvýšenie ekonomickej a kultúrnej (spoločenskej) relevancie osobnomajetkových práv,
3. nutnosť medzinárodnoprávnej účasti v ochranných, záujmových a študijných organizáciách,
4. podpora systematického vedeckého výskumu osobnomajetkových práv, a to z komplexného právneho hľadiska a rovnako z hľadiska ekonomického aj technického a sociologického: vytvorenie vedeckého inštitútu osobnomajetkových práv na spôsob inštitútov známych zo zahraničia,
5. vytvorenie vedeckého odborného časopisu pre sféru osobnomajetkových práv, ktorý by sa komplexne zaoberal problematikou osobnomajetkových práv tvorivým zjednocovaním práce právnikov, ekonómov aj technikov,
6. podpora výskumu ekonomických aspektov tvorby aj uplatnením predmetov priemyselných práv v jednotlivých ústavoch SAV,
7. výučba predmetu osobnomajetkových práv (osobitne aj priemyselných práv) aj na ekonomických a technických vysokých školách.¹²⁰

Z podnetu prvej celoštátnej konferencie o osobnomajetkových právach a pod vedením Š. Lubyho vznikla publikácia *Osobnomajetkové práva I.* (1968).¹²¹

Š. Lubymu záležalo na tom, aby sa právo a osobitne osobnomajetkové práva vyučovali na odborných technických školách, čo zdôraznil v štúdiu **Udomácnit' výuku práva (najmä osobnomajetkových práv) na odborných vysokých školách**. Apeloval na vyvážené podávanie všeobecných aj špeciálnych poznatkov. Podľa neho „*technici a prírodovedci ani*

---

¹²⁰ LUBY, Š. Celoštátna vedecká konferencia o osobnomajetkových právach (správa). In *Právny obzor*, 1966, č. 8, s. 748 – 750.

¹²¹ LUBY, Š. (hl. red.) *Osobnomajetkové práva I.* Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1968, 400 s.

*pri uplatnení výsledkov svojej tvorivej práce, ani pri vykonávaní inej činnosti nemôžu úspešne obstať bez dostatočnej úrovne právneho povedomia“.*¹²² Navrhoval zvyšovanie „úrovne právneho vedomia u absolventov vychádzajúcich z ekonomických, technických a prírodovedných vysokých škôl, a to preto, aby vo svojej tvorivej aj organizačnej práci rešpektovali a pomáhali uplatňovať organizačnú, riadiacu a zodpovednosť uplatňujúcu funkciu práva, aby chápali, že každá činnosť podlieha nielen odbornému, ale aj právnenému posúdeniu, aby napokon pre nedostatok porozumenia právnického prístupu k problémom ich riešenie z tejto pozície neodmietli, a napokon, aby získali aspoň základnú orientáciu v právnom systéme a jeho aplikácii“.¹²³

Od 80. rokov 20. storočia sa začali orientovať na oblasť tvorby a jej výsledkov **Peter Vojčík**, **Peter Murín** (školiťom vo vedeckej aspirantúre im bol K. Rybárik) a najmä **Ján Švidroň**, ktorý uverejnil v Právnom obzore sériu vedeckých článkov, recenzií a správ.

Pripomenúť možno aspoň dva Švidroňove nadčasové články. V prvom **Právna ochrana výsledkov vedeckej a technickej tvorby**¹²⁴ venoval osobitnú pozornosť otázkam právnej stimulácie vedecko-technickej tvorby a spoločenskému uplatneniu jej výsledkov. Interdisciplinárne predovšetkým z hľadiska filozofie a psychológie vymedzil všeobecný pojem tvorivosť,¹²⁵ terminologicky rozpracoval pojmy autorské dielo, umelecký výkon, objav, vynález, zlepšovacie návrh a osobitne počítačový program. Skúmal problematiku subjektov vedecko-technickej tvorby.¹²⁶ V druhom článku **Právna problematika tvorivosti a plagiátorstva**¹²⁷ pokračoval v rozvíjaní úvah o tvorivej činnosti a poukázal na rozdielny význam fyzickej, duchovnej a duševnej práce.¹²⁸ „Ako tvorivú by sme mohli označiť takú duševnú činnosť, ktorá len pasívne nezobrazuje, neopakuje či nezhrňuje už poznané, ktorá je svojím spôsobom jedinečná.“¹²⁹ Je zjavné, že ide o vysoko aktuálne témy aj dnes.

II. Obdobie po roku 1989

---

¹²² Tamže, s. 736.

¹²³ LUBY, Š. Udomácnit' výuku práva (najmä osobnomajetkových práv) na odborných školách. Tamže, s. 738 – 739.

¹²⁴ ŠVIDROŇ, J. Právna ochrana výsledkov vedeckej a technickej tvorby. In *Právny obzor*, 1987, č. 3, s. 180 – 192.

¹²⁵ Tamže, s. 183 – 184.

¹²⁶ Tamže, s. 189 – 190.

¹²⁷ ŠVIDROŇ, J. Právna problematika tvorivosti a plagiátorstva. Tamže, č. 5, s. 368 – 379.

¹²⁸ Tamže, s. 371 – 373.

¹²⁹ Tamže, s. 377.

Zásadný spoločensko-ekonomický obrat a začiatok transformácie spoločnosti nezaskočil novými požiadavkami vedu práva duševného vlastníctva. V nových podmienkach bolo možné nadväzovať na skoršie vedecké výsledky. Legislatíva upravujúca **ochranné známky** bola prijatá v roku 1988 a **nové odrody rastlín a plemien** v roku 1989. V roku 1990 sa prijala **novela autorského zákona** a súčasne aj nový zákon o **vynálezoch, priemyselných vzoroch a zlepšovacích návrhoch**. Postupné masovejšie **využívanie internetu** a rozmach informačnej spoločnosti nastolili úplne nové otázky. Do pedagogickej náplne nášho predmetu sa začlenila problematika **mediálneho práva** a osobitne **reklamy**. Vzniklo nové poňatie ochranných organizácií ako **organizácií kolektívnej správy**. V rámci hospodárskej súťaže sa začalo rozvíjať **súťažné právo**.

V nadväznosti na Lubyho systém osobnomajetkových práv a Knapov systém práv na nehmotné statky začali po roku 1989 vznikajú aj prvé samostatné učebnice venované iba právu duševného vlastníctva,¹³⁰ pričom systém práva duševného vlastníctva sa naďalej rozvíjal i v rámci celoslovenských učebníc občianskeho práva.¹³¹

V roku 1991 vznikla prvá interdisciplinárna monografia systému zameraného na tvorivosť, tvorivú činnosť, výsledky tvorby a právo tvorby s názvom **Tvorba a právo**.¹³² K dielu bol v Právnom obzore (1992) publikovaný aj rozsiahly článok **Petra Colotku** s názvom **O právnej ochrane výsledkov tvorby (Konspekt práce Jána Švidroňa „Tvorba a právo“)**.¹³³ V oblasti priemyselných práv pribudli nové predmety ochrany – **topografie polovodičových výrobkov** v roku 1991 tým, že bol prijatý zákon č. 529/1991 Zb. o ochrane topografií polovodičových výrobkov, a v roku 1992 vznikol ako samostatný predmet duševného vlastníctva **úžitkový vzor**, a to prijatím zákona č. 478/1992 Zb. o úžitkových vzoroch. Napokon, o desať rokov neskôr, prijatím zákona č. 444/2002 Z. z o dizajnoch bol nahradený dovtedy používaný pojem „priemyselný vzor“ novým legálnym pojmom **dizajn**.

---

¹³⁰ ŠVIDROŇ, J. *Základy práva duševného vlastníctva*. Bratislava : Juga 2000, 252 s. Išlo o vôbec prvú učebnicu venujúcu sa právu duševného vlastníctva na Slovensku; VOJČÍK, P., MIŠČÍKOVÁ, R. *Základy práva duševného vlastníctva*. Košice : Typopress 2004, 342 s.

¹³¹ Ján Švidroň spracoval počnúc rokom 1994 v podobe skript (v rozsahu 89 strán) a neskôr v učebniciach z rokov 2000 (102 strán), 2004 (205 strán) a 2006 (195 strán) právo duševného vlastníctva. K poslednému vydaniu pozri ŠVIDROŇ, J. Právo duševného vlastníctva. In LAZAR, J. a kol. *Občianske hmotné právo*, 2. zväzok. III. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : IURA EDITION 2006, s. 375 – 570. Právo duševného vlastníctva bolo spracované aj v ďalších učebniciach občianskeho práva hmotného v rokoch 2010 a 2014, pričom v zozname výberu z literatúry absentuje akékoľvek dielo J. Švidroňa.

¹³² ŠVIDROŇ, J. *Tvorba a práva*. Bratislava : Veda 1991, 308 s.

¹³³ COLOTKA, P. O právnej ochrane výsledkov tvorby (Konspekt práce Jána Švidroňa „Tvorba a právo“). In *Právny obzor*, 1992, č. 3, s. 261 – 281.

Najmä po roku 1992 sa pričinením J. Švidroňa začala intenzívnejšie rozvíjať aj medzinárodná spolupráca s vtedajším Inštitútom Maxa Plancka pre zahraničné a medzinárodné patentové, autorské a súťažné právo v Mníchove (dnes je to Max Planck Institut für Innovation und Wettbewerb) a so sekretariátom medzinárodnej vládnej organizácie UNIDROIT (Institut international pour l'unification du droit privé). Slovenská republika sa zapojila do medzinárodnej vedeckej spolupráce v rámci celosvetovej akademickej siete ATRIP (International Association for the Advancement of Teaching and Research in Intellectual Property) počínajúc kongresom ATRIP v Ľubľane v roku 1994. Nadviazala sa spolupráca s IDLI (International Development Law Institute) – dnes IDLO (International Development Law Organization) so sídlom v Ríme, ktorá vyústila do celého radu informačne veľmi dôležitých prekladov k najaktuálnejším otázkam práva duševného vlastníctva.

V roku 1993 vznikol Úrad priemyselného vlastníctva SR, ktorý priamo nadviazal na prácu zaniknutého Federálneho úradu pre vynálezy (FÚV) so sídlom v Prahe. Počnúc rokom 1993 vyšli v Právnom obzore viaceré zásadné preklady článkov zahraničných autorov venujúcich sa duševnému vlastníctvu, čo bolo veľmi dôležité pri rozvoji práva duševného vlastníctva na Slovensku. Pripomenúť treba preklad článku **Adolfa Dietza**, vtedajšieho vedeckého pracovníka na Inštitúte Maxa Plancka pre zahraničné a medzinárodné patentové, autorské a súťažné právo v Mníchove, špecialistu na nemecké, európske a medzinárodné autorské právo a duševné vlastníctvo v štátoch strednej a východnej Európy a Číny s názvom **Autorské osobnostné právo vo svetle harmonizačných zámerov Komisie Európskeho spoločenstva**.¹³⁴ Uvádza, že „...autorské právo nie je len iným výrazom pre „peniaze“ (ako často počívame), ale dnes rovnako ako predtým je predovšetkým výrazom ducha...“.¹³⁵

Osobitne treba pripomenúť Švidroňove cenné preklady článkov **Josepha Strausa**, vtedajšieho vedúceho oddelenia na Inštitúte Maxa Plancka pre zahraničné a medzinárodné patentové, autorské a súťažné právo v Mníchove, prezidenta ATRIP s názvom **Legislatíva v oblasti priemyselného vlastníctva ako prvok v trhovom hospodárstve**¹³⁶ a **Ralpha Omana**, vtedajšieho profesora autorského práva na George Washington University Law School vo Washingtone, s názvom **Budúcnosť duševného vlastníctva po uruguajskom kole**

---

¹³⁴ DIETZ, A. Autorské osobnostné právo vo svetle harmonizačných zámerov Komisie Európskeho spoločenstva. Tamže, č. 6, s. 533 – 546 (preložil J. Švidroň).

¹³⁵ Tamže, s. 546.

¹³⁶ STRAUS, J. Legislatíva v oblasti priemyselného vlastníctva ako prvok v trhovom hospodárstve. In *Právny obzor*, 1994, č. 1, s. 1 – 13 (preložil J. Švidroň).

GATT.¹³⁷ Oman venoval pozornosť medzinárodnému duševnému vlastníctvu a jeho významu pre svetový obchod, jeho role pri tvorbe národnej identity i dopadu na sociálne a ekonomické blaho národov.¹³⁸

*„Trhové hospodárstvo zaiste nie je všeliakom na riešenie všetkých problémov, pred ktorými stojí súčasný svet. Zdá sa však, že niet inej rozumnej alternatívy k tomuto riešeniu. Pretože práva k priemyselnému vlastníctvu sú jedným zo stavebných kameňov štruktúry trhovej ekonomiky, zasluhujú si čo najúčinnejšiu ochranu. Väčšina z nich sa týka technológie, ktorá je ,obeživom' tejto dekády a 21. storočia; je životodarnou miazgou našej globálnej ekonomiky a spoločnosti. Musí sa využívať v kontexte sociálnej spravodlivosti.“*¹³⁹

Ján Švidroň v nadväznosti na členstvo v Rade Slovenskej republiky pre rozhlasové a televízne vysielanie v rokoch 1992 až 1993 uverejnil v Právnom obzore (1994) článok **Vývoj rozhlasového a televízneho práva v Česko-Slovensku a na Slovensku od roku 1948.**¹⁴⁰ Osobitnú pozornosť venoval rozvoju tzv. duálneho systému rozhlasového a televízneho vysielania a vážnym súvisiacim aplikačným problémom najmä po roku 1991. Kritické poznámky vyslovil najmä k procesu udeľovania licencií na rozhlasové a televízne vysielanie.

V roku 1996 sa uskutočnila prvá medzinárodná vedecká konferencia na Slovensku v odbore právo duševného vlastníctva – **IV. Lubyho právnické dni** na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave aj za účasti popredných európskych vedeckých osobností z oblasti duševného vlastníctva.¹⁴¹

Od roku 1999 nadviazal J. Švidroň spoluprácu s ALAI (Association littéraire et artistique internationale) so sídlom v Paríži. V roku 2000 venoval kritickú pozornosť novému autorskému zákonu (z. č. 383/1997 Z. z.). V nadväznosti na medzinárodnú vedeckú konferenciu usporiadanú v rámci **VI. Lubyho právnických dní** na tému *Zákaz zneužitia*

---

¹³⁷ OMAN, R. Budúcnosť duševného vlastníctva po Uruguajskom kole GATT. Tamže, č. 6, s. 545 – 565 (preložil J. Švidroň).

¹³⁸ Tamže, s. 564.

¹³⁹ STRAUS, J. Legislatíva v oblasti priemyselného vlastníctva ako prvok v trhovom hospodárstve. Tamže, č. 1, s. 13.

¹⁴⁰ ŠVIDROŇ, J. Vývoj rozhlasového a televízneho práva v Československu a na Slovensku od roku 1948. Tamže, č. 4, s. 375 – 389.

¹⁴¹ ŠVIDROŇ, J., VOJČÍK, P. (Zost.) *Duševné vlastníctvo v procese transformácie právneho systému – Geistiges Eigentum im Prozeß der Transformation der Rechtsordnung. Dies Luby Iurisprudentiae Nr. 4.* Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1997, 344 s.

práva uverejnil v Právnom obzore veľmi kritický článok **Postmoderna, zneužívanie práva a nový slovenský autorský zákon**.¹⁴² Podrobne vybral niekoľko konkrétnych najzávažnejších problémov novej autorskoprávnej úpravy¹⁴³ a odporučil zrušenie tohto zákona a prijatie úplne novej právnej úpravy podľa vzoru českého autorského zákona po nevyhnutných legislatívnych prispôbeniach.

Výnimočný význam pre rozvoj práva duševného vlastníctva v Slovenskej republike predstavuje **monotematické dvojčíslo (2 – 3) Právneho obzoru (2005)**. Boli v ňom publikované príspevky z vedeckého seminára **Aktuálne úlohy autorského práva v Slovenskej republike a v Českej republike pri vstupe do Európskej únie**, ktorý sa uskutočnil pod záštitou Ústavu štátu a práva SAV v Bratislave dňa 30. septembra 2004. Už v predhovore odborní garanti seminára J. Švidroň a I. Telec zdôraznili zámer nadviazať na dlhodobú vedeckú spoluprácu v oblasti autorského práva medzi českými a slovenskými kolegami, ktorej základy začali klásť Š. Luby a K. Knap.¹⁴⁴

V roku 2007 sa naplnila myšlienka Š. Lubyho a životný sen J. Švidroňa – vznikol **Ústav práva duševného vlastníctva** Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave – aktuálne Ústav práva duševného vlastníctva a informačných technológií. Do roku 2009 bol riaditeľom ústavu J. Švidroň, neskôr pôsobil ako výskumný pracovník a školiteľ v doktorandskom štúdiu so zameraním na dizertačné práce spojené s právom duševného vlastníctva a so všeobecným občianskym právom. Usiloval sa o rozšírenie výučby odboru právo duševného vlastníctva na 2-semestrálne štúdium. Perspektívne uvažoval o zabezpečovaní výučby v anglickom, nemeckom a francúzskom jazyku. V záujme skvalitnenia pedagogického procesu v tomto odbore chcel zapojiť do spolupráce špecialistov z praxe. Uvažoval nad tým, že ústav by sa mohol stať celouniverzitným pracoviskom.

V nadväznosti na **2. česko-slovenský vedecký seminár o autorskom práve s nosnou témou „Vyváženie záujmov v autorskom práve“**, ktorý sa konal 10. júna 2010 v spolupráci s Ústavom štátu a práva SAV a Ústavom práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty

---

¹⁴² ŠVIDROŇ, J. Postmoderna, zneužívanie práva a nový slovenský autorský zákon. In *Právny obzor*, 2000, č. 6, s. 447 – 463.

¹⁴³ Tamže, s. 454 – 462.

¹⁴⁴ ŠVIDROŇ, J., TELEC, I. Predhovor. Tamže, č. 2 – 3, s. 131.

Trnavskej univerzity v Trnave,¹⁴⁵ vyšlo **monotematické číslo (4) Právneho obzoru (2010)**. Už v predhovore riaditeľka Ústavu práva duševného vlastníctva a spolugarantka seminára Z. Adamová zdôraznila zámer nadviazať na podobné podujatie organizované v roku 2004 pod odbornou záštitou J. Švidroňa a I. Teleca. Seminár otvoril J. Vozár, ktorý ocenil prácu vykonanú na poli práva duševného vlastníctva a osobitne autorského práva od konania predchádzajúceho seminára v roku 2004.

V nadväznosti na **III. česko-slovenský vedecký seminár o autorskom práve s nosnou témou „Nová koncepcia autorského práva súčasný pohľad a budúce smerovanie“**, ktorý sa konal 10. apríla 2013 v spolupráci s Ústavom štátu a práva SAV a Ústavom práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, vyšlo **monotematické číslo (5) Právneho obzoru (2013)**.

V roku 2014 bola publikovaná v Právnom obzore správa z vedeckého života s názvom **Research forum 2014: Štrukturálna pomoc EÚ pre výskum a inovácie – efekty, príležitosti a riziká**.¹⁴⁶ Zámerom odbornej konferencie bolo priblíženie vízií, cieľov a úspechov excelentných pracovísk akademického a súkromného sektora na Slovensku za prispenia účasti Českej republiky. Uverejnené informácie mali prispieť k lepšiemu interdisciplinárnemu porozumeniu jednotlivých oddelení SAV a lepšej spolupráci Ústavu štátu a práva SAV s ostatnými výskumnými pracoviskami SAV. Konferencia ponúkla množstvo inšpiratívnych námetov aj pre oblasť spoločenských vied, osobitne filozofie, ekonómie, sociológie a práva.¹⁴⁷

2. Perspektívy vývoja práva duševného vlastníctva

Pri uvažovaní nad ďalším vývojom práva duševného vlastníctva možno pripomenúť podujatie s názvom **Vyučovanie duševného vlastníctva na univerzitách**, ktoré zorganizovala Svetová organizácia duševného vlastníctva (WIPO) v spolupráci s Úradom priemyselného vlastníctva SR (ÚPV SR) a Centrom vedecko-technických informácií (CVTI SR) dňa 15. júna 2017

---

¹⁴⁵ Aktuálne Ústav práva duševného vlastníctva a informačných technológií Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Do pozornosti odbornej verejnosti možno ponúknuť najnovší publikačný počín Z. Adamovej: ADAMOVÁ, Z. Právo duševného vlastníctva. Bratislava : TINCT, 2020, 224 s.

¹⁴⁶ KROPAJ, M. Research forum 2014: Štrukturálna pomoc EÚ pre výskum a inovácie – efekty, príležitosti a riziká. In *Právny obzor*, 2014, č. 3, s. 313 – 318.

¹⁴⁷ K rozvíjaniu načrtnutých myšlienok sa snažil prispieť aj autor tejto monografickej časti a vyškoľený doktorand prof. Švidroňa. Výsledkom snaženia je publikácia KROPAJ, M. Právnofilozofické východiská práva duševného vlastníctva. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2013, s. 271.

v Centre vedecko-technických informácií SR v Bratislave. Zámerom bolo vytvorenie základnej platformy pre budúcu spoluprácu pri zavádzaní a rozširovaní výučby práva duševného vlastníctva na jednotlivých univerzitách v SR. Podpora vzdelávania má prispieť k lepšiemu chápaniu významu duševného vlastníctva v kultúrnom, ekonomickom a sociálnom rozvoji.

Organizátori rozdelili program do troch hlavných častí:

- I. Úloha duševného vlastníctva v podpore inovácií a tvorivosti.
- II. Vyučovanie duševného vlastníctva na univerzitách.
- III. Stratégie vytvárania učebných plánov, osnov a materiálov pre vyučovanie duševného vlastníctva.

V jednotlivých častiach odzneli viaceré podnetné prednášky nasledované spoločnými diskusiami prítomných poslucháčov s prednášajúcimi. Seminár sa niesol v otvorenej diskusii, ktorá bola veľmi tvorivá a priniesla zaujímavé výsledky. Výmena názorov ukázala, že v oblasti výučby práva duševného vlastníctva je stále mnoho problémov, ktoré pre ich zložitosť a širokospektrálnosť možno riešiť len komplexne a kolektívne výmenou informácií a skúseností. Toto je určite perspektívna cesta pre ďalšie rozvíjanie práva duševného vlastníctva.

Oblasť tvorby si zasluhuje náležitú pozornosť. V dnešných časoch postmodernej, hodnotového relativizmu a nihilizmu hrozí neprimerané redukovanie človeka – tvorcu a výsledkov jeho tvorby. Toto základné východisko predstavuje spoločnú tému práva duševného vlastníctva, pracovného práva i všeobecne občianskeho a obchodného práva. Prírodzene má byť predmetom záujmu aj iných spoločenských vied najmä filozofie, psychológie a sociológie.

Účelom a prvoradou úlohou Autorského zákona by mala byť ochrana výsledkov autorov a tvorby, pôsobiaca v záujme poskytnutia motivácie na vytváranie autorských diel. Tvorcovo úsilie by malo byť adekvátne ocenené a primerane podporené, a tým by sa vlastne sekundárne stimulovala aj jeho ďalšia tvorivá duševná činnosť. Nižaké skutočné dielo nemôže vzniknúť, ak sa tvorca naň neodhodlá. Na tvorbu musí mať nielen dostatok času, inšpirácie, či motivácie, ale aj primerané materiálne podmienky, ktoré mu často zabezpečujú rôzne subjekty

(podnikateľské/nepodnikateľské). Tu sa otvára závažná spoločensko-ekonomická otázka vyvažovania záujmov tvorcov a subjektov umožňujúcich tvorbu. Náročná vydavateľská situácia sa dramaticky zhoršila v súvislosti so šírením COVID-19, kedy vydávanie napríklad slovesných diel v printovej podobe sa ešte viac sťažilo. Odborná a vedecká tvorba sa stále viac publikuje v elektronickom prostredí a znižuje sa počet vydaných printových publikácií.

Na podporu rozvíjania tvorivej duševnej činnosti vznikli organizácie kolektívnej správy. Z príslušných ustanovení AZ vyplýva, že tieto organizácie vyberajú odmeny a náhrady odmien, čo si z ekonomického hľadiska zasluguje náležitú pozornosť. Poukázať treba najmä na zákonné licencie upravené v ust. § 42 (vyhotovenie diela na súkromnú potrebu) a § 43 (reprografia) AZ v spojení s ust. § 36 AZ. Náhrada odmeny sa určuje podľa prílohy č. 2 AZ. Ako tieto organizácie nakladajú s prostriedkami, ktoré pri svojej činnosti vyberajú, a akým spôsobom podporujú samotných tvorcov, keď publikujúci autori nedostávajú za výsledky vlastnej tvorby odmenu, alebo iba drobné omrvinky, ktoré im sotva môžu stačiť na zabezpečovanie životných potrieb?

Dielo ako výsledok tvorivej duševnej činnosti sa najčastejšie posudzuje iba z ekonomického hľadiska ako „tovar“. To by sa malo zmeniť z dôvodu ideálnej povahy diel – ontologickej spätosti s tvorcom. Štefan Luby už v roku 1964 takto upozorňoval na tento problém: *„Komeracionalizácia, denaturujúca prirodzenú povahu osobných a osobnomajetkových práv, je zodpovedná aj za to, že sa medzi osobnými a osobnomajetkovými, ba ani medzi nimi a majetkovými právami nerozlišuje presne, a že v dôsledku toho legislatívny systém týchto kategórií práv nie je správny.“*¹⁴⁸ Luby kládol veľký dôraz na ochranu osobných a osobnomajetkových záujmov a bránil sa ich scudziteľnosti a obmedziteľnosti. Kritizoval nakladanie s osobnými právami (napr. s právom na meno) a osobnomajetkovými právami (napr. s autorskými právami a vynálezcovskými právami) ako s tovarom. Dôsledkom **komercionalizácie** sa rozdiel medzi osobnými a osobnomajetkovými právami relativizuje, ba stáva sa problematickým rozdiel medzi nimi a majetkovými právami.¹⁴⁹ Dôraz by sa mal klásť nielen na osobnosť tvorca a zásadu pravdivosti pri určovaní autorstva, ale najmä na otázku kvalitnej tvorby. Napríklad v literatúre ako môže byť tvorba kvalitná, keď takáto tvorba nie je okamžite rentabilná a ako obchodný artikel zďaleka nedosahuje predajnosť diel

---

¹⁴⁸ LUBY, Š. Problém legislatívnepolitickéj systematizácie osobných a osobnomajetkových práv. In *Právny obzor*, 1964, 4, s. 193.

¹⁴⁹ Tamže, s. 196.

pre nenáročných čitateľov? Nezriedka potom musia autori za publikovanie svojich prác dokonca aj platiť. Postupne sa čoraz viac vydávajú diela v elektronickej podobe alebo sa zverejňujú na internete, čo je vedené snahou šetriť a obavou o nepredajnosť mnohých odborných publikácií v printovej podobe.

K budúcim výzvam treba zaradiť aj otázky **tvorby v pracovnom pomere**. Ešte stále sa u nás tieto špecificky interdisciplinárne otázky neriešia (autorská tvorba, vynálezcovstvo, zlepšovateľstvo, ako aj otázky obchodnoprávno-pracovného vzťahu, povinnosti zamestnanca v pracovnom pomere, aj vo vzťahu k podnikateľskému prostrediu zamestnávateľa). Rovnako treba tiež podrobnejšie rozpracovať otázky obchodného tajomstva, úlohy zamestnávateľa a jeho rešpektovania zamestnancami v spoločnom záujme oboch strán zamestnaneckého vzťahu, ako aj ďalšie otázky interdisciplinárneho prieniku práva duševného vlastníctva s pracovným právom.

Už v roku 1991 formuloval Švidroň zaujímavú myšlienku: prijatie tzv. **Zákonníka tvorby** – kódexu, ktorý by upravoval všetky vzťahy osobnostno-tvorivej povahy. Čiže vzťahy vznikajúce v spojitosti s tvorbou a spoločenským uplatňovaním výsledkov duševnej činnosti – s primárnym zreteľom na osobnosť a záujmy skutočných tvorcov, s primárnym zreteľom na všetky spoločenské záujmy spojené so spoločenským využívaním výsledkov tvorby, ako aj so zreteľom na medzinárodné a európske záväzky.¹⁵⁰ Táto idea sa ukázala ako správna a nadčasová v kontraste s množstvom legislatívy upravujúcej duševné vlastníctvo. Minimálne podstatná časť priemyselných práv by pokojne mohla byť upravená v jednom kódexe spolu s autorským právom. Na ilustráciu treba uviesť, že pri ostatných novelizáciách priemyselných práv č. 242/2007 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 2008, resp. od 1. 1. 2019, a tiež aj pri novelizácii č. 291/2018, si možno všimnúť, že v podstate veľmi podobne upravila okrem vynálezov, úžitkových vzorov aj dizajny a ochranné známky. Aj štruktúra jednotlivých osobitných predpisov upravujúcich pôvodcovské práva priemyselného vlastníctva je do značnej miery podobná a v jednotlivých predpisoch je podstatná časť zbytočne duplicitná (napríklad otázka pôvodcovstva, zamestnanecký režim, prevod a prechod práva na riešenie, spolumajiteľstvo, prevod, prechod, záložné právo, licenčná zmluva, vymáhanie práv atď.). Preto by určitá harmonizácia a unifikácia práva tvorby v podobe tzv. zákonníka tvorby bola vhodná. Popri základnom občianskoprávnom kódexe – Občianskom zákonníku – by existoval ďalší

---

¹⁵⁰ ŠVIDROŇ, J. *Tvorba a právo*. Bratislava : Veda, 1991. s. 285.

základný osobnostno-tvorivostný zákonník, ktorý by upravoval vzťahy vznikajúce v procese duševnej tvorivej činnosti a neskoršieho spoločenského uplatňovania ideálnych objektov duševného vlastníctva. Štruktúra zákonníka tvorby by sa mohla členiť na všeobecnú a osobitnú časť, pričom všeobecná časť by upravovala základné otázky duševného vlastníctva (subjekty, predmety, obsah, zmluvy a zodpovednosť), a osobitná časť by mohla byť členená podľa oblastí tvorby – na vedeckú, umeleckú a technickú, prípadne konkrétne podľa jednotlivých ideálnych objektov alebo podľa základných tried práva tvorby.¹⁵¹ S myšlienkami profesora Švidroňa sa plne stotožňujem a vytvorenie Zákonníka tvorby by som privítal.

Záver

Žiaľ, napriek bohatej histórii a širokým perspektívam ďalšieho rozvoja doteraz nedošlo v sústave študijných odborov, ktorú spravuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR k osamostatneniu Práva duševného vlastníctva ako samostatného študijného odboru, čo je v protiklade so zahraničným a medzinárodným vývojom, kde je náš študijný odbor dávno doménou špecializovaných katedier (resp. inštitútov) práva duševného vlastníctva. V tomto smere treba vyvinúť lepšie „presvedčovacie“ úsilie. Tak ako tomu bolo doteraz je potrebné venovať pozornosť základnému vedeckému výskumu v oblasti práva duševného vlastníctva, rozvíjať jednotlivé inštitúty a ponúkať legislatíve inšpiratívne námety. Napríklad prijatie zákonníka tvorby by mohlo prispieť nielen k sprehľadneniu legislatívy z oblasti práva duševného vlastníctva, ale mohlo by súčasne viesť aj k zvýšeniu záujmu odbornej verejnosti o otázky práva duševného vlastníctva. V nadväznosti na historické poznanie možno naďalej rozvíjať odbor práva duševného vlastníctva v zhode s našimi medzinárodnými a európskymi záväzkami, ale aj s osobitosťami nášho kultúrneho a národného vývoja.

Použité pramene

ADAMOVIČ, Z. *Právo duševného vlastníctva*. Bratislava : TINCT, 2020, 224 s.

COLOTKA, P. O právnej ochrane výsledkov tvorby (Konspekt práce Jána Švidroňa „Tvorba a právo“). In *Právny obzor*, 1992, č. 3, s. 261 – 281.

ČIŽIKOVÁ, A. Vývoj inovačnej politiky v Slovenskej republike. In *Duševné vlastníctvo*, 24, 2020, 1, s. 22 – 24.

DIETZ, A. Autorské osobnostné právo vo svetle harmonizačných zámerov Komisie Európskeho spoločenstva. Tamže, č. 6, s. 533 – 546 (preložil J. Švidroň).

---

¹⁵¹ Tamže, s. 288.

KROPAJ, M. – KROPAJOVÁ, M. SUB SPECIE AETERNITATIS. Život a dielo profesora Jána Švidroňa (1952 - 2014). Bratislava : Ústav štátu a práva SAV, Faber, 2015, 352 s.

KROPAJ, M. a kol. *Základy práva duševného vlastníctva pre ekonómov*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017. 207 s.

KROPAJ, M. Aktuálne otázky priemyselného vlastníctva v Slovenskej republike. Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské Unie, 10 [09.11.2018, Praha, Česko]. – [recenzované] In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské Unie* [textový dokument (print)] : sborník příspěvků k X. ročníku mezinárodní vědecké konference / [bez zostavovateľa] [Zostavovateľ, editor]. – 1. vyd. – Roč. 10. – Praha (Česko): TROAS, 2018, s. 143-148.

KROPAJ, M. Autorské právo a obchod pod prizmou európskej smernice o online prenosoch vysielateľov a retransmisii. In SCB, 2020, č. 4 (aktuálne v tlači).

KROPAJ, M. Design license agreement. Trends and challenges in the European business environment, 6 [17.10.2019-18.10.2019, Mojmirovce, Slovensko]. In: Trends and challenges in the European business environment: trade, international business and tourism [elektronický dokument] : proceedings of the 6th international scientific conference / Červenka, Peter [Zostavovateľ, editor] ; Hlavatý, Ivan [Zostavovateľ, editor] ; Škvarčeková, Oľga [Zostavovateľ, editor] ; Benešová, Dana [Recenzent] ; Daňo, Ferdinand [Recenzent]. – 1. vyd. – Bratislava (Slovensko) : Ekonomická univerzita v Bratislave. Celouniverzitné pracovisko EUBA. Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s. 260-266 [CD-ROM].

KROPAJ, M. Nové vymedzenie ochranej známky a význam v podnikaní obchodných spoločností [elektronický dokument]. In S.r.o. v praxi : online elektronický portál, 2019, roč. 5, 08.04.2019. ISSN 3453-8116. Dostupné na internete: <https://www.srovpraxi.sk/33/nove-vymedzenie-ochrannej-znamky-a-vyznam-v-podnikani-obchodnych-spolocnosti-uniqueidmRRWSbk196FPkyDaflfWAJ9VMkRGaGpuTbtSSwXVv-W3_9huh5cvVA/?query=nov%E9%20vymedzenie%20ochrannej%20zn%E1mky&serp=1>.

KROPAJ, M. Právne a mimoprávne východiská práva duševného vlastníctva (elektronická publikácia). 1. vyd. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV, 2020, 62 s.

KROPAJ, M. Právnofilozofické východiská práva duševného vlastníctva. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2013, s. 271.

KROPAJ, M. Research forum 2014: Štrukturálna pomoc EÚ pre výskum a inovácie – efekty, príležitosti a riziká. In *Právny obzor*, 2014, č. 3, s. 313 – 318.

KROPAJ, M. Veľká novela priemyselných práv, účinná od 1. 1. 2018. In SRO v praxi : elektronický portál, 2018, 5.1., nestr. ISSN 2453-8116. Dostupné na internete: <<https://www.srovpraxi.sk/33/velka-novela-priemyselných-prav-ucinna-od-1-1-2018-uniqueiduchxzASYZNBZPKsWr5xNIJgcA9VmXDlcLovst39Xd8Y/?query=Kropaj&serp=1>>.

KROPAJ, M., KROPAJOVÁ, M. Univerzitný profesor Ján Švidroň (15 júna 1952 - 20. júna 2014) : životopis a tvorivá činnosť. In *Duševné vlastníctvo*, 2017, 21, č. 4, s. 21-23.

LUBY, Š. (Hl. red.) *Osobnomajetkové práva I*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1968, 400 s.

LUBY, Š. Celoštátna vedecká konferencia o osobnomajetkových právach (správa). In *Právny obzor*, 1966, č. 8, s. 743 – 750.

LUBY, Š. Problém legislatívno-politickej systematizácie osobných a osobnomajetkových práv. In *Právny obzor*, 1964, 4, s. 193.

LUBY, Š. Udomáčniť výuku práva (najmä osobnomajetkových práv) na odborných školách. In *Právny obzor*, 1967, s. 738 – 739.

OMAN, R. Budúcnosť duševného vlastníctva po Uruguajskom kole GATT. In *Právny obzor*, 1994, č. 6, s. 545 – 565 (preložil J. Švidroň).

- OVEČKOVÁ, O – VOZÁR, J. a kol. *100 rokov časopisu Právny obzor*. Bratislava : VEDA, 2017, 512 s.
- RES, J. *Ochrana vynálezov*. Bratislava : Práca 1958.
- RYBÁRIK, K. III. smolenická konferencia o osobnomajetkových právach. In *Právny obzor*, 1969, č. 8, s. 765 – 766.
- STRAUS, J. Legislatíva v oblasti priemyselného vlastníctva ako prvok v trhovom hospodárstve. In *Právny obzor*, 1994, č. 1, s. 1 – 13 (preložil J. Švidroň).
- SYROVÁTKA, J. Potrebujeme ochranu myšlienkových hodnot. In *Distance*, 2000, 1 [Cit. 2020-06-19]. Dostupné na internete: <<http://www.distance.cz/rocnik-2000/1-cislo-6/potrebujeme-ochranu-myslenkovych-hodnot>>.
- ŠVIDROŇ, J. *Konštituovanie vedy práva duševného vlastníctva v podmienkach Slovenskej republiky [inauguračná prednáška]*. Bratislava : VEDA, 2001, 31 s.
- ŠVIDROŇ, J. Postmoderna, zneužívanie práva a nový slovenský autorský zákon. In *Právny obzor*, 2000, č. 6, s. 447 – 463.
- ŠVIDROŇ, J. Právna ochrana výsledkov vedeckej a technickej tvorby. In *Právny obzor*, 1987, č. 3, s. 180 – 192.
- ŠVIDROŇ, J. Právna problematika tvorivosti a plagiátorstva. In *Právny obzor*, 1987, č. 5, s. 368 – 379.
- ŠVIDROŇ, J. Právnohistorické a právnoteoretické základy práva duševného vlastníctva a jeho miesto v systéme slovenského práva. In ŠVIDROŇ, J. – ADAMOVÁ, Z. – NÁVRAT, M. – ŠKREKO, A. (ed. Švidroň, J.). *Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva*. Bratislava : VEDA 2009, s. 27 – 156.
- ŠVIDROŇ, J. Právo duševného vlastníctva. In LAZAR, J. a kol. *Občianske hmotné právo*, 2. zväzok. III. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : IURA EDITION 2006, s. 375 – 570.
- ŠVIDROŇ, J. *Tvorba a práva*. Bratislava : Veda 1991, 308 s.
- ŠVIDROŇ, J. Úvodný referát. Pojem, predmet a systém práva duševného vlastníctva. In *Duševné vlastníctvo v procese transformácie právneho systému, 4. Lubyho právnické dni: medzinárodná konferencia*. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK 1997, s. 55.
- ŠVIDROŇ, J. Veda a prax pri ochrane osobnosti. In *Právny obzor*, 2003, č. 6, s. 626 – 635.
- ŠVIDROŇ, J. Vývoj rozhlasového a televízneho práva v Československu a na Slovensku od roku 1948. *Právny obzor*, 1994, č. 4, s. 375 – 389.
- ŠVIDROŇ, J. *Základy práva duševného vlastníctva*. Bratislava : Juga 2000, 252 s.
- ŠVIDROŇ, J., TELEČ, I. Predhovor. In *Právny obzor*, 2005, č. 2 – 3, s. 131.
- ŠVIDROŇ, J., VOJČÍK, P. (Zost.) *Duševné vlastníctvo v procese transformácie právneho systému – Geistiges Eigentum im Prozeß der Transformation der Rechtsordnung. Dies Luby Iurisprudentiae Nr. 4*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1997, 344 s.
- VOJČÍK, P. a kol. *Právo duševného vlastníctva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 496 s.
- VOJČÍK, P., MIŠČÍKOVÁ, R. *Základy práva duševného vlastníctva*. Košice : Typopress 2004, 342 s.

Generálna klauzula a východiská právnej regulácie nekalej súťaže

Zlocha, E.*

ZLOCHA, E.: Generálna klauzula a východiská právnej regulácie nekalej súťaže.

General clause and the scope of legal regulation of unfair competition.

The development of social relations regulated by legal norms and the development of social needs in a given area predetermine the need to change the legal order of the state. One of the fundamental problems in the field of law is the hypertrophy of legislation. The regulatory function of law is also realized through the promotion of social changes in legal relations that reflect the social needs and interests of society or social groups. Due to the fact that in the area of unfair competition there is a constant change or development, the law cannot objectively reflect flexibly enough on these changes. Legally, for this reason, in the area of the law against unfair competition, as well as in many other areas of legally regulated social relations, the so-called general clauses are appropriate way to regulate specific social relations.

Key words: *unfair competition, general clause, regulation, commercial law*

I. Úvod

Problematike nekalej súťaže je v slovenskom právnom poriadku venované hneď niekoľko predpisov, či už verejnoprávnej alebo súkromnoprávnej povahy. Normy regulujúce nekalé súťažné konanie nie sú upravené v rámci samostatného predpisu, aj keď v minulosti samostatná zákonná úprava nekalej súťaže v našom právnom poriadku existovala. Jadro právnej úpravy nekalej súťaže je v súčasnosti obsiahnuté v Obchodnom zákonníku (§ 44 a nasl.). Komplexná právna úprava nekalej súťaže tak ako ju poznáme v slovenskom právnom poriadku, v legislatíve EÚ neexistuje. Právo EÚ sa venuje len niektorým z javov tradične regulovaných v rámci práva proti nekalej súťaži, najmä klamlivej a porovnávacej reklame a tiež ochrane spotrebiteľa. Úloha európskej legislatívy v oblasti nekalej súťaže spočíva najmä v zosúladení právnych úprav jednotlivých členských štátov vo vyššie uvedených oblastiach, s cieľom zabezpečiť minimálny štandard ochrany pred nekalosúťažnými konaniami všetkým subjektom vystupujúcim na jednotnom vnútornom trhu EÚ. Popri legislatívnych aktoch sekundárneho práva sú považované za významnú súčasť práva EÚ v oblasti nekalej súťaže

---

* JUDr. Eubomír Zlocha, PhD. Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Článok bol napísaný v rámci projektu APVV-15-0456 Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku.

ustanovenia čl. 34, 35 a 36 Zmluvy o fungovaní EÚ, v ktorých sa zakazujú množstevné obmedzenia dovozu a vývozu medzi členskými štátmi ako aj všetky opatrenia s rovnocenným účinkom. Ustanovenia Čl. 36 Zmluvy o fungovaní EÚ potom upravujú niektoré výnimky zo zákazov alebo obmedzení dovozu a vývozu a odôvodňujú ich ochranou významných hodnôt, medzi ktoré možno zaradiť aj potrebu bojovať proti nekalosúťažným praktikám. Nakoľko harmonizácia právnych poriadkov členských štátov EÚ v tejto oblasti je len parciálna, jednotlivé členské štáty pristupujú vnútroštátnej právnej úprave nekalej súťaže samostatne.

II. Všeobecne k právnej regulácii spoločenských vzťahov prostredníctvom generálnej klauzuly

Vývoj spoločenských vzťahov regulovaných právnymi normami a vývoj spoločenských potrieb v danej oblasti predurčujú nutnosť zmeny právneho poriadku štátu. Jedným zo všeobecných zásadných problémov v oblasti práva je *hypertrofia právnych predpisov*. Regulatívna funkcia práva sa realizuje aj prostredníctvom presadzovania spoločenských zmien právnych vzťahov, ktoré reflektujú sociálne potreby a záujmy spoločnosti alebo spoločenských skupín. Vzhľadom na to, že práve v oblasti nekalej súťaže dochádza k neustálej zmene resp. vývoju a uskutočňovaniu nových nekalosúťažných konaní, právo objektívne nedokáže dostatočne pružne reflektovať na tieto zmeny. Právne z tohto dôvodu v oblasti práva na ochranu proti nekalej súťaži, ako aj v mnohých ďalších oblastiach právom regulovaných spoločenských vzťahov, dochádza k využívaniu tzv. generálnych klauzúl ako určitej legislatívno-technickej metódy na relatívne *abstraktnú reguláciu spoločenských vzťahov*.

Generálne klauzuly v zmysle legislatívneho chápania sú všeobecné ustanovenia systematicky zaradené na začiatok úpravy určitého právneho inštitútu, pričom obsahovo vyjadrujú jeho základnú (všeobecnú) úpravu a sú spojené s osobitnými skutkovými podstatami. Na druhej strane je chápanie normatívne, podľa ktorého ide o právny koncept s určitým stupňom neurčitosti jazyka, ktorou zákonodarca oprávňuje orgán aplikujúci právo do určitej miery tvoriť právo v procese rozhodovacej činnosti. Interpretácia generálnej klauzuly v normatívnom slova zmysle teda vyžaduje, aby orgán aplikujúci právo neostal len pri výklade slov obsiahnutých v generálnej klauzule (to platí rovnako aj pri interpretácii „klasických“ právnych noriem), ale aby odhalil širší rozsah právnej regulácie s využitím všetkých *interpretačných metód*. Generálna klauzula predstavuje právnu normu upravujúcu všeobecné znaky určitého konania, ktoré je možné primárne alebo sekundárne aplikovať na

prípady konaní neupravených osobitnými skutkovými podstatami a ktorých výklad a aplikácia je predmetom činnosti orgánov aplikujúcich právo. Tieto majú dostatok priestoru na úvahu o hraniciach možného výkladu neurčitého pojmového vymedzenia obsiahnutého v generálnej klauzule.¹⁵² Podľa F. Melzera predstavujú generálne klauzuly medzery *intra legem*, pri ktorých nedochádza k dotváraniu práva, ale len k jeho interpretácii, teda odstraňovaniu neurčitosti jazyka.¹⁵³

V slovenskom právnom poriadku sa môžeme stretnúť s využívaním generálnych klauzúl vo viacerých odvetviach práva, či už verejného alebo súkromného charakteru. Generálne klauzuly môžeme v zásade rozdeliť do troch základných skupín podľa charakteru legislatívnej úpravy:

1. naplnenie podmienok generálnej klauzuly je nevyhnutným predpokladom pre aplikáciu osobitných skutkových podstát, ale v konkrétnom prípade nie je možné generálnu klauzulu aplikovať samostatne;
2. generálna klauzula predstavuje samotnú skutkovú podstatu, ktorá sa dá aplikovať v konkrétnom prípade až vtedy, ak nie sú naplnené podmienky osobitných skutkových podstát;
3. naplnenie podmienok generálnej klauzuly je podmienkou pre aplikáciu osobitných skutkových podstát a zároveň je možné generálnu klauzulu aplikovať aj ako samostatnú skutkovú podstatu.

Práve posledná z uvedených možností predstavuje v súčasnosti platnú právnu reguláciu nekalosúťažných konaní v slovenskom právnom poriadku. Nekalosúťažné konanie je protiprávnym konaním a z hľadiska zaradenia sa v právnej teórii považuje za *súkromnoprávny delikt*. Používanie pojmu delikt nie je pre súkromné právo príliš typické (pojem delikt je typický najmä pre oblasť správneho práva). Pojem delikt nie je v oblasti súkromného práva vymedzený tak, ako sa s ním stretávame v iných právnych odvetviach pomocou skutkovej podstaty definujúcej obligatórne resp. fakultatívne znaky nedovoleného (protiprávneho) správania (konania).

V prípade nekalosúťažného konania ide o *ohrozovací delikt*, keďže k naplneniu generálnej klauzuly nekalej súťaže je dostačujúce samotné ohrozenie práv alebo právom chránených záujmov tretích osôb. Dotknuté subjekty sa teda môžu proti rušiteľovi domáhať ochrany už v

---

¹⁵² ZAVADOVÁ, D. Generálne klauzuly v procese aplikácie práva. In: Právny obzor, 4/2015, s. 338-353.

¹⁵³ MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 1.vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 222.

čase, keď jeho konanie ešte len môže spôsobiť ujmu dotknutému subjektu, inými slovami povedané v čase, keď spôsobenie ujmy ešte len reálne hrozí. V nekalosúťažných sporoch sa zavinenie zásadne nedokazuje s výnimkou, ak sú na to dané osobitné dôvody (napr. pri určení relutárnej náhrady nemajetkovej ujmy).

III. Ústavnoprávny základ ochrany pred nekalou súťažou

Právna ochrana proti nekalej súťaži je jedným z predpokladov riadneho fungovania štátu, prosperujúcej a konkurencieschopnej ekonomiky. Pravidlá hospodárskeho súťaženia však nemôžu byť koncipované tak, aby sa každá súťaž skončila nerozhodným výsledkom. Bolo by to predovšetkým v rozpore s prirodzeným ľudským správaním. Aj keby rovnováha súťažných vzťahov bola dočasne dosiahnutá, postupne by viedla k veľmi negatívnym dôsledkom. V podstate by bol celkom eliminovaný požadovaný stimulačný efekt hospodárskeho súťaženia, ktorý motivuje účastníkov hospodárskej súťaže k dosahovaniu lepších výsledkov.

V priebehu historického vývoja sa ukázalo, že autoregulačný systém hospodárskej súťaže nie je schopný zaistiť každému subjektu slobodné konanie a rešpektovanie samozrejmeho faktu, že vo vnútri ľudskej spoločnosti má aj absolútna sloboda každého jedinca svoje hranice tam, kde začína sloboda druhého. Preto je ingerencia štátu do hospodárskej slobody z hľadiska hospodárskej súťaže legitímna.

Prijatím nových ústav v ponovembrovom období v Českej republike a na Slovensku boli položené základy pre budovanie nového spoločensko-politického systému, kedy bolo potrebné nielen obnoviť základné ľudské práva a slobody, ale aj odpovedať na otázku ako s nimi zachádzať. V tomto zmysle prestáva byť ústavný poriadok len preklamatívnou normou, ale výklad ústavných práv a slobôd sa stáva základom každodennej praxe. V prvej ponovembrovej publikácii k nekalej súťaži vyslovil K. Knap túto maximu: *„Moderní tržní hospodářství nemůže existovat bez vytvořeného a ve společnosti vžitého systému mravních zásad tohto hospodářství, nemá-li vést k zákonu džungle... Jde o základní společenský princip tržních vztahů, který nesmí být opomíjen. Tento princip je základem práva na ochranu proti nekalé soutěži.“*¹⁵⁴

Právna úprava nekalej súťaže zakotvená v Obchodnom zákonníku je naviazaná najmä na ustanovenie Článku 35 Ústavy SR, ktoré zaručuje právo na slobodné podnikanie. Toto ustanovenie chráni jednotlivca nielen pred zásahmi zo strany orgánov verejnej moci (vo

---

¹⁵⁴ KNAP, K. Právní ochrana hospodářské soutěže. Díl 2. Ochrana proti nekalé soutěži. Praha. ABF 1992, s. 5

vertikálnej roviny), avšak ovplyvňuje aj výklad zákonnej úpravy, ktorá má slúžiť na ochranu podnikateľskej činnosti pred škodlivými zásahmi zo strany jednotlivcov (v horizontálnej roviny). Právo na slobodné podnikanie (ktoré pôsobí ako objektívna hodnota ovplyvňujúca výklad podústavného práva) je nutné vykladať spolu s princípom materiálneho právneho štátu zakotveného v článku 1 ods. 1 Ústavy SR. Všeobecné súdy majú povinnosť poskytnúť ochranu podnikateľskej činnosti, ak je do nej zasiahnuté spôsobom, ktorý sa prieči elementárnym pravidlám férovosti a dobrým mravom súťaže. Ústavne konformný výklad ustanovenia generálnej klauzuly nekalej súťaže by totiž mal podnikateľovi v čo možno najvyššej miere zaručiť právo na podnikanie v prostredí nezaťaženom korupciou a klientelizmom.¹⁵⁵ Okrem uvedeného sa Slovenská republika zaviazala chrániť a podporovať hospodársku súťaž *de constitutione lata* (Článok 55 ods. 2 Ústavy SR).

IV. Nekalá súťaž v Obchodnom zákonníku

Včlenenie úpravy nekalej súťaže do Obchodného zákonníka (zákona kódexového typu), ktorý sa snaží ucelene upraviť postavenie podnikateľov, obchodné záväzkové vzťahy ako aj niektoré iné vzťahy súvisiace s podnikaním, je systematicky nevhodné.

V ponovembrovom období mal zákonodarca spočiatku úmysel včleniť úpravu nekalej súťaže a verejnoprávnu ochranu hospodárskej súťaže do jedného zákona, ale potreba rýchlej verejnoprávnej úpravy protimonopolného práva viedla nakoniec k začleneniu nekalej súťaže do Obchodného zákonníka.¹⁵⁶

Právna regulácie nekalej súťaže zakotvená v § 44 až 55 Obchodného zákonníka bola do dnešného dňa niekoľkokrát novelizovaná. Ustanovenie § 44 ods. 1 OBZ, ktoré upravuje generálnu klauzulu nekalej súťaže však zostalo v nezmenenej podobe. Asi najvýraznejšou zmenou prešli ustanovenia § 45 OBZ (klamlivá reklama), ktoré boli novelizované dvakrát.¹⁵⁷

---

¹⁵⁵ Nález Ústavného súdu ČR zo dňa 11.09.2009, sp. zn. IV. ÚS 27/09.

¹⁵⁶ V samotnej dôvodovej správe k Obchodnému zákonníku z r. 1991 sa uvádza, že: „Ochrana proti nekalej súťaži má však dosah širší než je predmet vzťahov upravovaných obchodným zákonníkom (napr. zahrnuje aj vzťahy medzi príslušníkmi tzv. slobodných povolání ako umelci a i.)...”.

¹⁵⁷ Zmena definície pojmu klamlivej reklamy v § 45 OBZ zákonom č. 147/2001 Z.z. o reklame podľa dôvodovej správy vyplývala z potreby jej úplnej harmonizácie s definíciou klamlivej reklamy podľa Smernice 84/450/EHS o klamlivej reklame. Uvoľnením porovnávackej reklamy sa umožňuje šírenie pravdivých údajov o pomeroch, výrobkoch alebo výkonoch iného súťažiteľa, pričom porovnávací reklama môže mať za následok odklon spotrebiteľov od nákupu produktov súťažiteľa, čo môže súťažiť považovať ako svoju ujmu. Ide o zladenie so smernicou 84/450/EHS, týkajúcou sa klamlivej a porovnávackej reklamy v znení smernice 97/55/ES.

Ďalšiu zmenu predmetného ustanovenia (vypustenie textu: "súvisiacich s podnikaním" - pozn. autora) zákonom č. 657/2007 Z.z. si podľa dôvodovej správy vyžiadala transpozícia smernice o klamlivej a porovnávackej reklame. Táto zmena súvisela s pripravovanou novelou zákona o reklame. Nová smernica upravujúca ochranu pred nedovolenou porovnávacou reklamou a klamlivou reklamou bola transponovaná práve do zákona č. 147/2001 Z.

Ustanovenia § 47 OBZ (vyvolanie nebezpečenstva zámery) boli doplnené na základe zákona č. 9/2013 Z.z., nakoľko podľa názoru predkladateľa tejto novely boli nepoužiteľné pre postihovanie tých prípadov, kedy podnikateľ používa vo svojom obchodnom mene slovné prvky [podstatné a dištinkatívne (t.j. rozlišovacie) zložky] názvu, resp. označenia verejného registra alebo inej evidencie vedenej na základe zákona, ktoré sú spôsobilé vyvolať nebezpečenstvo zámery obchodnej dokumentácie podnikateľa s korešpondenciou zasielanou orgánom zákonom povereným na vedenie verejného registra alebo inej evidencie (napr. obchodný register, živnostenský register atď.). V pôvodnom návrhu tejto novely bola aj celkom nová skutková podstata „dotieravé obťažovanie“, ktorá mala riešiť nevyžiadajú reklamu. Táto skutková podstata však nebola schválená v legislatívnom procese z dôvodu zbytočnosti, pretože podľa zákonodarcu na riešenie nevyžiadanej reklamy postačuje doterajšia úprava.¹⁵⁸ Podľa nášho názoru by explicitné zakotvenie tejto skutkovej podstaty do právnej úpravy bolo vhodné, nakoľko pokrýva pomerne často sa vyskytujúce druhy protiprávnych konaní. Zmena alebo skôr doplnenie právnej úpravy sa týkalo aj právnych prostriedkov ochrany proti nekalej súťaži.

V. Generálna klauzula nekalej súťaže v slovenskom právnom poriadku

Dôvod prečo slovenský zákonodarca pristúpil k právnej regulácii nekalej súťaže (ako sme už naznačili vyššie) prostredníctvom generálnej klauzuly je celkom zrejmý. Úprava určitého typu spoločenských vzťahov prostredníctvom generálnej klauzuly umožňuje podriaďiť tento druh právnych vzťahov zvláštnej právnej úprave všeobecne (generálne) a nie ich výslovným (taxatívnym) alebo exemplifikatívnym výpočtom. Relatívne abstraktná formulácia právnej

---

z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o reklame“), preto by ponechaním predmetných ustanovení v Obchodnom zákonníku (zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov, ďalej len „OBZ“) vznikol duplicitný právny stav, čo nebolo žiaduce. Na základe toho sa zákonodarca rozhodol vypustiť definíciu klamlivej reklamy z OBZ a ponechať definíciu (resp. znovu zadefinovať) klamlivej a porovnávacej reklamy na osobitný zákon. Nové znenie § 45 je potrebné vykladať v intenciách predchádzajúceho bodu. OBZ bude už len odkazovať na klamlivú a porovnávaciu reklamu podľa osobitného zákona (zákona o reklame). Zachovaná však ostáva súdna ochrana, ktorá bude naďalej poskytovaná tak, ako je uvedené v § 53 až 55 OBZ. K tejto ochrane pribudne navyše možnosť domáhať sa ochrany aj cestou správneho konania podľa zákona o reklame.

¹⁵⁸ Podľa navrhovaného ustanovenia § 52a OBZ:

„(1) *Dotieravé obťažovanie je oznamovanie údajov o súťažiteľovi alebo službách, ako aj ponuka tovaru alebo služieb vykonaná telefonicky, faxom, elektronickými alebo podobnými prostriedkami napriek tomu, že si takúto činnosť jej adresát zjavne neželá, alebo oznamovanie reklamy, pri ktorom jej pôvodca neuvedie údaje, podľa ktorých ho je možné určiť, a neuvedie, kde adresát môže bez osobitných nákladov prikázať ukončenie reklamy.*

(2) *Pokiaľ sa reklama oznamuje na adresu elektronickej pošty, ktorú podnikateľ získal v súvislosti s predajom tovaru alebo poskytovaním služby, nejde o dotieravé obťažovanie, ak podnikateľ túto adresu používa na priamu reklamu vlastného tovaru alebo služby a druhá strana reklamu nezakázala, napriek tomu, že ju podnikateľ pri získaní adresy a pri každom jej použití k reklame zreteľne upozornil na právo prikázať bez osobitných nákladov ukončenie reklamy.“*

normy vytvára väčší aplikačný priestor. Je vhodná tam, kde je väčšie množstvo variability vzťahov, na ktoré sa právna norma vzťahuje.¹⁵⁹ Charakter tohto spôsobu právnej úpravy celkom zodpovedá požiadavkám právnej regulácie nekalosúťažných vzťahov. To preto, že právo proti nekalej súťaži je do značnej miery právom sudcovským, teda právom dotváraným v rozhodovacej praxi súdov. Výhodou použitia generálnej klauzuly nekalej súťaže je minimalizácia medzier v práve a dlhšia životnosť právnej úpravy bez potreby častých novelizácií, kedy možno vhodnou interpretáciou právnej normy obsah použitých všeobecných pojmov prispôbiť zmenám právom regulovaných spoločenských vzťahov. Na druhej strane nevýhodou uvedeného prístupu môže byť nižšia právna istota adresátov právnych noriem.

Samotná právna úprava nekalej súťaže obsiahnutá v Obchodnom zákonníku zahŕňa jednak všeobecnú skutkovú podstatu nekalej súťaže ako aj výpočet konkrétnych skutkových podstát. Ustanovenie § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka definuje nekalú súťaž ako „*konanie v hospodárskej súťaži, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi súťaže a je spôsobilé privodiť ujmu iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom. Nekalá súťaž sa zakazuje.*“ Na definíciu generálnu klauzuly nekalej súťaže nadväzuje demonštratívny výpočet špeciálnych (zvláštnych) skutkových podstát nekalej súťaže: „*Nekalou súťažou podľa odseku 1 je najmä: a) klamlivá reklama, b) klamlivé označenie tovaru a služieb, c) vyvolávanie nebezpečenstva zámeny, d) parazitovanie na povesti podniku, výrobkov alebo služieb iného súťažiťela, e) podplácanie, f) zľahčovanie, g) porušovanie obchodného tajomstva, h) ohrozovanie zdravia spotrebiteľov a životného prostredia.*“

Slovenská právna úprava vychádza z koncepcie *všeobecnej a permanentnej platnosti generálnej klauzuly*. Pokiaľ absentuje osobitná skutková podstata pre určité konanie, ktoré spĺňa znaky všeobecnej generálnej klauzuly, takéto konanie sa bude považovať za nekalosúťažné a bude posudzované výlučne podľa § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka. Generálna klauzula nekalej súťaže je taká všeobecná, že jej aplikácia v praxi môže narážať na interpretačné ťažkosti. V súlade s predchádzajúcimi závermi, právna úprava nemôže byť iná ako všeobecná, pretože zákonodarca nemôže pružne reagovať na neustále nové súťažné praktiky vynaliezavých súťažiteľov.¹⁶⁰ Súťažitelia, v snahe čo najlepšie propagovať svoje výrobky či služby, zvýšiť svoj odbyt a maximalizovať zisk, neustále hľadajú nové možnosti pre expanziu svojich podnikateľských aktivít. Práve všeobecnosť generálnej klauzuly

---

¹⁵⁹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 4. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, ISBN 978-80-7380-023-9, s. 39-40.

¹⁶⁰ HAJN, P.: *Jak jednat v boji s konkurencií*. Praha: Linde, 1996, ISBN 80-85647-93-1, s. 17.

zabezpečuje možnosť jej aplikácie aj na doteraz nepoznané spôsoby správania sa súťažiteľov a spôsobilosť reagovať na aktuálne spoločenské paradigmy. Túto skutočnosť ďalej potvrdzuje aj fakt, že rozdiel súčasného znenia generálnej klauzuly od generálnej klauzuly obsiahnutej v § 1 prvorepublikového Zákona o ochrane proti nekalej súťaži¹⁶¹ je veľmi nepatrný, hoci nekalosúťažné praktiky, ktoré sa vyskytujú v dnešnej podobe boli predtým nielen neznáme, ale aj neuskutočiteľné a nepredstaviteľné (najmä v súvislosti s rozvojom informačných technológií). Zachovanie kontinuity toho, čo sa počas niekoľkých rokov v aplikačnej praxi osvedčilo, považujeme za správne. Ak vykonáme komparáciu s právnymi poriadkami iných štátov, veľké množstvo právnych úprav volí práve kombináciu všeobecného ustanovenia (tzv. generálnej klauzuly) s demonštratívnym výpočtom konkrétnych skutkových podstát nekalej súťaže. Slovenská republika a Česká republika, ktorých právna úprava zostala do veľkej miery podobná aj po rekodifikácii súkromného práva v Českej republike, nie sú v tomto smere výnimkou.

Prirodzene, všeobecnosť generálnej klauzuly, ktorá sa na jednej strane môže zdať ako negatívum, na druhej strane znamená jej flexibilitu. V tomto smere ide o isté hľadanie optimálnej miery všeobecnosti právnej normy, t.j. takej normy, ktorá by nevyvolala právnu neistotu a strane druhej, aby sudcovi príliš pevne nezväzovala ruky pri rozhodovaní a nevytvorila z neho pozitivisticky chápaný „stroj na rozsudky.“¹⁶²

Právna doktrína v zmysle uvedeného vytvorila dve základné funkcie generálnej klauzuly – *funkciu obmedzujúcu (reštriktívnu)* a *funkciu rozširujúcu (extenzívnu)*. Reštriktívna funkcia definuje podmienky, ktoré musia byť splnené vždy, aby mohlo dôjsť k podradeniu konkrétneho konania pod niektorú špeciálnu skutkovú podstatu nekalej súťaže. Extenzívna funkcia generálnej klauzuly umožňuje samostatne aplikovať generálnu klauzulu ako nepomenovanú skutkovú podstatu.¹⁶³ Teda aj v prípade, ak je naplnená niektorá zo zvláštnych skutkových podstát nekalej súťaže uvedených v § 44 ods. 2 Obchodného zákonníka, musí takéto protiprávne konanie napĺňať definičné znaky generálnej klauzuly nekalej súťaže podľa § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka. „*Tzv. generálna klauzula nekalej súťaže je všeobecné ustanovenie vymedzujúce pojmové znaky každého nekalosúťažného konania. Ak je naplnená*

---

¹⁶¹ § 1 zákona č. 111/1927 Sb. z. a n. o ochrane proti nekalej súťaži: „*Kto sa dostane v hospodárskom styku do rozporu s dobrými mravmi súťaže konaním, ktoré je síce poškodiť súťažiteľa, môže byť žalovaný, aby sa zdržal takého konania a odstránil ním zapríčinený závadný stav; a ak vedel alebo musel vedieť, že jeho konanie je síce poškodiť súťažiteľa, taktiež, aby nahradil tým zapríčinenú škodu.*“

¹⁶² KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1, s. 139.

¹⁶³ LISSE, L. *Některé aspekty generální klauzule nekalej soutěže*. Obchodní právo, 2007, roč. 2007, č. 9, ISSN 1210-8278, s. 4.

niektorá zo zvláštnych skutkových podstát (§ 45 a nasl. Obchodného zákonníka), potom má protiprávne konanie zároveň aj znaky generálnej klauzuly, ale ak sa vyskytne konanie, ktoré nenapĺňa znaky niektorej z osobitne upravených skutkových podstát, aj napriek tomu môže ísť o nekalú súťaž, ak nesie znaky všeobecnej (generálnej) skutkovej podstaty.”¹⁶⁴ Znamená to, že osobitné skutkové podstaty nie sú vo vzťahu *lex specialis* ku generálnej klauzule a generálna klauzula nemá voči špeciálnym skutkovým podstatám povahu *lex generalis*, ktorý sa aplikuje subsidiárne.

V zmysle zákonnej dikcie znenia generálnej klauzuly (§ 44 ods. 1 Obchodného zákonníka) môžeme o nekalosúťažnom konaní hovoriť v prípadoch, ak:

- a) ide o konanie v hospodárskej súťaži,
- b) takéto konanie je v rozpore s dobrými mravmi,
- c) takéto konanie je spôsobilé privodiť ujmu,

pričom všetky tri podmienky musia byť naplnené súčasne (kumulatívne). V prípade, že čo i len jedna z týchto podmienok (definičných znakov) generálnej klauzuly chýba, nejde o konanie, ktoré by bolo postihnutelné ako nekalosúťažné konanie.

Za vymedzením generálnej klauzuly nasleduje veta: „Nekalá súťaž sa zakazuje.” Bez vymedzenia všeobecného zákazu nekalej súťaže v poslednej vete § 44 ods. 1 OBZ, by mohlo byť konanie napĺňajúce znaky vymedzené generálnou klauzulou *de iure* aprobované. Podľa J. Munkovej „je v dôsledku popisnej povahy generálnej klauzule nevyhnutná posledná veta odstavca 1, ktorá výslovne prehlasuje nekalú súťaž za zakázanú. Bez nej by nebolo možné uplatniť ani vo zvláštnych príkladoch uvedených nekalosúťažných konaniach niektorý zo sankčných prostriedkov upravených v § 53 a nasl. OBZ, nakoľko by chýbala jednoznačná kvalifikácia takeého konania ako protiprávneho...”¹⁶⁵

VI. Nekalá súťaž po rekodifikácii súkromného práva v ČR ako inšpirácia pre slovenskú právnu úpravu?

Dňa 01.01.2014 nadobudol v Českej republike účinnosť zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník (ďalej aj „NOZ“). NOZ predstavuje úplnú rekodifikáciu súkromného práva v ČR. Tento nový kódex zrušil viac ako dvesto právnych predpisov vrátane tradičného Obchodného zákonníka. Súčasťou NOZ je aj právna úprava nekalej súťaže, ktorá je sústredená v § 2976 až

¹⁶⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obo 138/2000.

¹⁶⁵ MUNKOVÁ, J. *Právo proti nekalé súťaži*. Komentár. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 1996, ISBN 80-7179-064-8, s. 35.

2990. Podľa dôvodovej správy k NOZ bola právna úprava nekalej súťaže zaradená do NOZ z dvoch dôvodov. Prvým, a tým podstatným dôvodom podľa predkladateľov zákona je, že hospodárska súťaž sa netýka len podnikateľov, ale aj iných súťažiteľov a právna úprava nekalej súťaže zasahuje do právnej sféry ďalších osôb. Druhým dôvodom je, že úprava práva hospodárskej súťaže v osobitnom zákone č. 143/2001 Sb. o ochrane hospodárskej súťaže neobsahuje ustanovenia súkromnoprávneho charakteru, preto je tieto potrebné zaradiť do nového kódexu súkromného práva.

NOZ zaradil právnu úpravu nekalej súťaže do svojej štvrtej časti, hlavy III upravujúcej záväzky z deliktov, konkrétnejšie do druhého dielu tejto hlavy nazvaného „*Zneužitie a obmedzenie súťaže*“. Samotný druhý diel je potom rozdelený na dve časti, pričom jedna časť obsahuje všeobecné ustanovenia vzťahujúce sa k účasti na hospodárskej súťaži, a konečne druhý oddiel je dedikovaný právnej úprave nekalej súťaže.

Právna úprava nekalej súťaže v NOZ je taktiež založená na kombinácii generálnej klauzuly (§ 2976 ods. 1) a špeciálnych skutkových podstát (§ 2976 ods. 2 a § 2977 až 2987). Ďalšie ustanovenia § 2988 až 2990 obsahujú prostriedky ochrany proti nekalej súťaži. Nakoľko model právnej úpravy nekalej súťaže založený na všeobecnej a permanentnej platnosti generálnej klauzuly je konceptom v aplikačnej praxi osvedčeným, domnievame sa, že český zákonodarca išiel v tomto smere cestou absolútnej istoty a nepristúpil k zmene dobre zaužívaného konceptu.

Generálna klauzula nekalej súťaže znie podľa ustanovenia § 2976 ods. 1 NOZ nasledovne: „*Kdo se dostane v hospodářském styku do rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům, dopustí se nekalé soutěže. Nekalá soutěž se zakazuje.*“ Ako je možné z citovaného znenia generálnej klauzuly pozorovať, toto všeobecné ustanovenie naďalej obsahuje tri podmienky, ktoré musia byť kumulatívne splnené na to, aby sme konanie mohli označiť za nekalosúťažné, prípadne ďalej ho subsumovať pod niektorú z osobitných skutkových podstát podľa § 2977 až 2987 NOZ. Zostáva tak zachované pravidlo, že vždy je potrebné naplniť všetky podmienky generálnej klauzuly. Zaujímavosťou generálnej klauzuly v NOZ je jej formulácia. Kým podľa slovenskej právnej úpravy je formulovaná ako typická legálna definícia charakterizujúca nekalú súťaž, generálna klauzula v NOZ sa svojou formuláciou približuje skôr ku generálnej klauzule podľa

prvorepublikového Zákona č. 111/1927 Sb. z. a n. o ochraně proti nekalé soutěži,¹⁶⁶ najmä k jej prvej časti pred bodkočiarkou. V prípade nového znenia generálnej klauzuly v NOZ môžeme taktiež hovoriť o definícii *a rubrica*,¹⁶⁷ ktorá je veľmi typická a využívaná najmä v právnych predpisoch trestného práva, najmä pri formulácii jednotlivých skutkových podstat trestných činov. NOZ konštruje znenie generálnej klauzuly ako civilný delikt („Kto sa dostane ... dopustí sa ...“) a opúšťa popisnú metódu zvolenú v Obchodnom zákonníku („Nekalou súťažou je...“). Pri porovnaní platného znenia generálnej klauzuly nekalej súťaže podľa § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka so znením generálnej klauzuly podľa NOZ, zistíme, že český zákonodarca v prípade generálnej klauzuly k výraznejším pojmovým zmenám nepristúpil a „*jedná se pouze o parafrázi ustanovení, které je v současné době platné...*“.¹⁶⁸

Pokiaľ ide o prvú podmienku generálnej klauzuly, v jej novom znení bol vypustený pojem „hospodárska súťaž“ a v súčasnosti je použitý pojmom „hospodársky styk“. Hospodársky styk nie je na rozdiel od hospodárskej súťaže charakterizovaný existenciou súťažného vzťahu, ale zahŕňa v sebe aj niektoré ďalšie vzťahy či situácie, v ktorých účastníci nie sú v postavení priamych alebo nepriamych konkurentov. Podľa vtedajšej teórie a judikatúry, ktorá pristupovala k výkladu generálnej klauzuly aj v nej obsiahnutého pojmu „hospodársky styk“ veľmi široko, nebola pre posúdenie konania ako nekalosúťažného rozhodujúca existencia súťažného vzťahu ale skutočnosť, že konanie nastalo v hospodárskom styku. Zdôvodnenie zmeny terminológie však dôvodová správa k NOZ neobsahuje. Vzťah pojmov „hospodársky styk“ a „hospodárska súťaž“ má mnoho aspektov a veľmi záleží na uhle pohľadu, aby bolo možné povedať, že jeden zahŕňa (obsahuje) druhý. Čo sa týka elementárnej interpretácie pojmov „konanie v hospodárskom styku“ a „konanie v hospodárskej súťaži“ možno konštatovať, že konanie v hospodárskej súťaži je pojmom užším, pretože zahŕňa iba vzťahy súťažnej povahy. Pre účely výkladu pojmu „hospodársky styk“ vo svetle NOZ bude naďalej početná česká judikatúra k výkladu pojmu „hospodárska súťaž“ z veľkej časti aplikovateľná aj na prípady nekalej súťaže podľa NOZ.

Rozpor konania s dobrými mravmi súťaže ostal ako druhá obligatórna podmienka súčasťou generálnej klauzuly v § 2976 ods. 1 NOZ a český zákonodarca v tejto súvislosti

---

¹⁶⁶ § 1 zákona č. 111/1927 Sb. z. a n. o ochraně proti nekalé soutěži: „*Kto sa dostane v hospodárskom styku do rozporu s dobrými mravmi súťaže konaním, ktoré je síce poškodiť súťažiteľa, môže byť žalovaný, aby sa zdržal takého konania a odstránil ním zapríčinený závadný stav; a ak vedel alebo musel vedieť, že jeho konanie je síce poškodiť súťažiteľa, taktiež, aby nahradil tým zapríčinenú škodu.*“

¹⁶⁷ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 124.

¹⁶⁸ HORÁČEK, V. *Bude soutěžní právo samostatnou disciplínou?* Časopis pro právní vědu a praxi. 2012, č. 4, s. 342.

nepristúpil k žiadnej zmene oproti pôvodnej právnej úprave. Rovnako ako NOZ nedefinuje pojem „dobré mravy“, nerobí tak ani vo vzťahu k pojmu „dobré mravy súťaže“. Preto je pri interpretácii tohto pojmu nevyhnutné vychádzať z doterajšej teórie a judikatúry, a to súčasnej ako aj prvorepublikovej.

V súvislosti s treťou podmienkou generálnej klauzuly, český zákonodarca opätovne použil pojem spôsobilosť privodiť ujmu. NOZ označuje negatívny následok, ktorý dotknutým osobám v súvislosti s nekalým súťažným konaním hrozí, slovom „ujma“. Tento pojem označuje stratu v osobnej či majetkovej sfére poškodeného, pričom k zodpovednosti škodcu za ujmu je vyžadovaná existencia kauzálneho nexu. Ustanovenia venované náhrade ujmy sú obsiahnuté v samostatnej časti s názvom „Náhrada majetkovej a nemajetkovej ujmy“. Ako je zrejmé už z názvu uvedeného systematického celku NOZ pozná dva druhy ujmy, a to ujmu majetkovú, ktorej sa rozumie ujma na majetku (škoda) a ujmu nemajetkovú. Vzhľadom na to, že generálna klauzula by mala byť koncipovaná pomerne široko a všeobecne, považujeme použitie výrazu ujma za vhodné, nakoľko, ako sme už skôr uviedli, ide o pojem širší ako pojem škoda, aj napriek tomu, že v právnej teórii sa vedú nekonečné spory správnosti použitia oboch pojmov.

Nekalosúťažné delikty si aj v novej právnej úprave zachovávajú svoju ohrozovaciu povahu. Konaním nemusí byť spôsobená ujma, plne postačí, keď toto konanie, bude spôsobilé privodiť ujmu, t.j. že ujma bude reálne hroziť. Aby došlo k naplneniu tejto podmienky generálnej klauzuly, nie je nevyhnutné preukázať, že ujma vznikla, postačí dôkaz, že konanie bolo spôsobilé ujmu privodiť. Naopak, pokiaľ je požadovaná náhrada škody, je nutné preukázať vznik škody, výšku škody a zavinenie, keďže NOZ je na rozdiel od Obchodného zákonníka založený na subjektívnej zodpovednosti za škodu. NOZ nehovorí o rozsahu ujmy, ktorá musí vzniknúť, alebo aspoň hroziť, a preto možno usúdiť, že môže hroziť aj ujma nie príliš rozsiahla. S prihliadnutím k judikatúre možno usúdiť, že nie je potrebné, aby bolo konanie spôsobilé privodiť ujmu obom skupinám dotknutých subjektov súčasne, ale plne postačí, ak ujma hrozí len súťažiteľom alebo zákazníkom (spotrebiteľom). Ďalej možno konštatovať, že k naplneniu tohto pojmového znaku generálnej klauzuly dôjde, ak je konanie spôsobilé privodiť ujmu aspoň jednému dotknutému subjektu.

Obchodný zákonník v generálnej klauzule stanovuje okruh subjektov, ktorým môže byť v dôsledku nekalosúťažného konania privedená ujma (súťažiteľov alebo spotrebiteľov). Formuláciu použitú zákonodarcom v § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka „...privodiť ujmu

iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom...” nepovažujeme za legislatívne presnú. V rámci pripravovanej rekodifikácie súkromného práva by mohol zákonodarca de lege ferenda zvážiť možnosť zmeny formulácie a použiť jednotné číslo, nakoľko postačuje „...privodiť ujmu inému súťažiteľovi alebo spotrebiteľovi...”. V praxi však táto legislatívna nepresnosť neprináša žiadne aplikačné problémy.

Pokiaľ ide o vymedzenie okruhu subjektov znenie § 2976 ods. 1 NOZ hovorí o konaní spôsobilom privodiť ujmu iným súťažiteľom alebo zákazníkom, čo zvýrazňuje a podporuje poňatie práva proti nekalej súťaži ako súčasť spotrebiteľského práva. V NOZ došlo pri úprave generálnej klauzuly k vypusteniu pojmu „spotrebiteľ“, ktorý v ustanoveniach regulujúcich problematiku nekalej súťaže bežne používa Obchodný zákonník. Pojem „zákazník“ je všeobecne chápaný ako širší pojem ako pojem „spotrebiteľ“, pretože označuje osoby, ktoré sa v konkrétnom vzťahu nachádzajú na strane kupujúceho, teda ako osoby v pozícii spotrebiteľa pri uzatváraní tzv. spotrebiteľských zmlúv, tak osoby v postavení podnikateľa. NOZ definíciu pojmu „zákazník“ neobsahuje, ale v ustanovení § 419 podáva definíciu pojmu „spotrebiteľ“: *„Spotrebiteľom je každý človek, ktorý mimo rámca svojej podnikateľskej činnosti alebo mimo rámca samostatného výkonu svojho podnikania uzatvára zmluvu s podnikateľom alebo s ním inak jedná.“*

Právnu úpravu nekalej súťaže v slovenskom právnom poriadku z pohľadu stále prebiehajúcej rekodifikácie súkromného práva na Slovensku podľa nášho názoru čaká osud českej právnej úpravy a právna úprava nekalej súťaže bude systematicky zaradená do unifikovaného kódexu súkromného práva, teda Občianskeho zákonníka. Ako menej pravdepodobná sa javí možnosť vytvorenia samostatného právneho predpisu po vzore prvorepublikového Zákona na ochranu proti nekalej súťaži alebo nemeckého UWG (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb).

Pokiaľ vychádzame z predpokladu, že právna úprava nekalej súťaže bude včlenená do ustanovení Občianskeho zákonníka (namiesto súčasného Obchodného zákonníka), nepožujeme za potrebné existujúcu právnu úpravu výrazným spôsobom meniť alebo dopĺňať. V nastávajúcej právnej úprave by bolo vhodné skôr odstrániť niektoré terminologické nedostatky a predovšetkým zefektívniť a modifikovať prostriedky ochrany proti nekalej súťaži. Napriek tomu, že v niektorých zahraničných úpravách sa výrazne rozširuje „prospotrebiteľský“ charakter práva proti nekalej súťaži, podľa nášho názoru do ustanovení právnej úpravy nekalej súťaže nie je nutné inkorporovať ustanovenia predpisov na ochranu

spotrebiteľa (napr. zákona o ochrane spotrebiteľa). Ved' nakoniec aj v súčasnosti, pokiaľ nekalá obchodná praktika voči spotrebiteľovi napĺňa súčasne znaky generálnej klauzuly nekalej súťaže, je toto konanie postihnuteľné taktiež (súbežne) právnymi prostriedkami na ochranu proti nekalej súťaži.

Použité pramene

GERLOCH, A. Teorie práva. 4. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007

HAJN, P.: Jak jednat v boji s konkurencií. Praha: Linde, 1996

HORÁČEK, V. Bude soutěžní právo samostatnou disciplínou? Časopis pro právní vědu a praxi. 2012, č. 4

KNAP, K. Právní ochrana hospodářské soutěže. Díl 2. Ochrana proti nekalé soutěži. Praha. ABF 1992

KNAPP, V. Teorie práva. Praha: C. H. Beck, 1995

LISSE, L. Některé aspekty generální klauzule nekalé soutěže. Obchodní právo, 2007, roč. 2007, č. 9

MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 1.vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010

MUNKOVÁ, J. Právo proti nekalé soutěži. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 1996

ZAVADOVÁ, D. Generálne klauzuly v procese aplikácie práva. In: Právny obzor, 4/2015

Nález Ústavného súdu ČR zo dňa 11.09.2009, sp. zn. IV. ÚS 27/09

Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obo 138/2000

Dôvodové správy k právnym predpisom

Stav pozitívneho práva v oblasti ochrany hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci

L a p š a n s k ý, L. *

The state of positive law in the field of protection of competition against anti-competitive interference by public authorities. *The legal regime for the protection of competition against unauthorized interference by public authorities currently constitutes, in particular, a positive obligation on the part of the State to protect and promote competition under Article 55 (2) of the Constitution, general prohibition of bodies in the exercise of public power to favour a certain entrepreneur or otherwise restrict competition under § 39 ZOHS, prohibition of typologically defined interventions of public authorities in competition under European law, specifically (taking into account the extensive state aid agenda) prohibition of anticompetitive state market regulation under a combination of Article 101 TFEU and Article 4 (3) of the TEU and the prohibition of anti-competitive recognition and exercise of exclusive or special rights under Article 106 (1) TFEU mitigated by the possibility of granting exclusive or special rights to provide services of general economic interest under Article 106 (2) TFEU. A strongly dominant source of positive law in this area is the decision-making practice of competition authorities and the case law of higher courts.*

Keywords: *competition, equality of competition, market regulation, exclusive law, services of general economic interest*

Úvod

Ťažiskom protimonopolného práva sú protisúťažné praktiky podnikateľov, teda dohody obmedzujúce súťaž, zneužívanie dominantného postavenia a koncentrácie vytvárajúce alebo posilňujúce dominantné postavenie. Súčasťou protimonopolného práva sú však aj pravidlá vzťahujúce sa na konanie orgánov verejnej moci.

Pravidlá vzťahujúce sa na konanie orgánov verejnej moci v oblasti hospodárskej súťaže sú obsiahnuté v právnych normách ako národného, tak aj európskeho pôvodu.

---

* Článok bol napísaný v rámci projektu APVV-15-0456 Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku.

Relevantnými právnymi normami národného pôvodu sú najmä článok 55 ods. 2 Ústavy a § 39 ZOHS. Tieto dva vnútroštátne režimy ochrany hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci sa tvoria relatívne samostatne, o. i. preto, lebo ich normatívnym podkladom sú predpisy nachádzajúce sa na rôznych stupňoch hierarchie právnych noriem (Ústava, ZOHS); naopak, ich spoločným znakom je ich všeobecná vecná aplikovateľnosť.

Relevantnou právnou normou európskeho pôvodu je článok 106 ZFEÚ, ktorého odsek 1 predstavuje normatívny podklad na kontrolu priznávania a výkonu výlučných alebo osobitných práv podnikom, a ktorého odsek 2 upravuje podmienky, za ktorých sa pravidlá hospodárskej súťaže nevzťahujú na podniky poskytujúce služby všeobecného hospodárskeho záujmu (ďalej tiež „SVHZ“).

Ďalšou relevantnou normou európskeho pôvodu sú články 107 a nasl. ZFEÚ, ktoré predstavujú normatívny podklad na kontrolu poskytovania štátnej pomoci.

Tieto dve súbory európskych noriem, ktoré sa vzťahujú sa na konania orgánov verejnej moci s dopadom na hospodársku súťaž, sa opierajú o právne normy, ktoré upravujú zásadné hmotnoprávne povinnosti členských štátov v oblasti hospodárskej súťaže, ako aj výnimky z týchto povinností.

Popri uvedených európskych režimoch kontroly konania orgánov verejnej moci členských štátov s dopadom na hospodársku súťaž však existuje ešte ďalšia, menej známa európska agenda. Súdny dvor vyjaviť skutkovú podstatu protisúťažnej štátnej regulácie trhu, ktorá je postavená na kombinácii článku 101 ZFEÚ, ktorý upravuje zákaz protisúťažných dohôd podnikateľov, a článku 4 ods. 3 ZEÚ, ktorý upravuje všeobecnú povinnosť lojality členských štátov voči Európskej únii pri plnení jej úloh a cieľov.

Keďže tento výsek pozitívneho protimonopolného práva doposiaľ nebol v slovenskej právnej spisbe predmetom systematického spracovania, pokúsili sme sa ponúknuť prvý náhľad na túto problematiku¹⁶⁹. Zo záberu výskumu sme vynechali iba agendu poskytovania

---

¹⁶⁹ Vid' LAPŠANSKÝ, L. *Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci* [elektronická publikácia]. 1. vyd. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV, 2020. [CD], 162 s. ISBN 978-80-973039-6-9, časť 1.1.

štátnej pomoci, ktorá sa už v slovenskej a českej právnej spisbe dočkala prvých ucelených doktrínálnych spracovaní¹⁷⁰.

1. Ochrana hospodárskej súťaže podľa článku 55 ods. 2 Ústavy

Podľa článku 55 ods. 2 Ústavy Slovenská republika chráni a podporuje hospodársku súťaž; podrobnosti ustanoví zákon. Uvedená povinnosť štátu chrániť a podporovať hospodársku súťaž je základným ústavným princípom.

Adresátmi povinností, ktoré z tohto ústavného princípu vyplývajú, sú nielen zákonodarca, ale aj orgány aplikácie práva. Pri výklade právnych noriem v oblasti ochrany hospodárskej súťaže by orgány aplikácie práva mali preferovať teleologický výklad a v situáciách súbežnej aplikácie vnútroštátneho a európskeho súťažného práva sú povinné uplatniť eurokonformný výklad.¹⁷¹ Videli sme však, že povinnosť uplatňovať eurokonformný výklad súťažných predpisov môže vyústiť do stavu, keď v určitej otázke – v nadväznosti na meniace sa závery európskych súťažných orgánov – môžu slovenské súťažné orgány dospieť v určitom časovom úseku k radikálne odlišným záverom. Ilustráciou toho sú peripetie ohľadne kvalifikácie činnosti poskytovania verejného zdravotného poistenia na Slovensku ako hospodárskej činnosti, od čoho sa odvíja subsumovanie činnosti verejného zdravotného poistenia pod pôsobnosť protimonopolného práva (európskeho aj slovenského). Táto otázka zamestnávala príslušné slovenské aj európske orgány – s radikálne odlišnými závermi – od roku 2002 do roku 2020¹⁷².

Javí sa, že Ústavný súd veľkoryso akceptuje koncept činností bez ekonomickej podstaty, ktoré sa v dôsledku tejto ich charakteristiky vymedzujú spod pôsobnosti článku 55 ods. 2 Ústavy, pričom výslovne priznáva inšpiráciu judikatúrou ESD.

Ústavný súd buduje režim povinnosti štátu chrániť a podporovať hospodársku súťaž podľa článku 55 ods. 2 Ústavy zdôrazňujúc samostatnosť tohto ústavnoprávneho režimu vo vzťahu ku všeobecnému zákonnému režimu ochrany hospodárskej súťaže podľa ZOHS. To

---

¹⁷⁰ JANKŮ, M., MIKUŠOVÁ, J. *Veřejné podpory v soutěžním právu EU*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, 290 s.

¹⁷¹ Vid' LAPŠANSKÝ, L. cit. dielo Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci, časť 1.2.

¹⁷² Vid' LAPŠANSKÝ, L. *Peripetie eurokonformného výkladu ustanovení o osobnej pôsobnosti zákona o ochrane hospodárskej súťaže na činnosť verejného zdravotného poistenia*. In *Právny obzor*, 2018, roč. 101, č. 6, s. 566-582.

nebránilo Ústavnému súdu v tom, aby pri konštruovaní predmetu ochrany článku 55 ods. 2 Ústavy siahol po zákonom pojme relevantný trh (§ 3 ods. 2 ZOHS) v tom zmysle, že predmetom ochrany je ekonomická činnosť uskutočňovaná na konkrétnom relevantnom trhu. Možnosť cenzúry zvýhodnenia subjektov pôsobiacich na jednom relevantnom trhu (oproti subjektom pôsobiacim na iných relevantných trhoch), ktoré nespĺňa požiadavku aspoň minimálnej systémovej koherentnosti, ostáva otázná.¹⁷³

Obsahom povinnosti orgánov verejnej moci je zabezpečiť voľnosť vstupu na trh a rovnosť pravidiel správania účastníkov hospodárskej súťaže na trhu. Zo systémoveho hľadiska je veľmi zaujímavou judikatúra týkajúca sa prípustnosti kritérií rozlišovania účastníkov hospodárskej súťaže v rámci posudzovania splnenia povinnosti zabezpečiť rovnosť pravidiel správania účastníkov hospodárskej súťaže na trhu. Orgány verejnej moci môžu vystaviť účastníkov hospodárskej súťaže pôsobiacich na jednom relevantnom trhu rôznym pravidlám správania bez toho, aby tým porušili článok 55 ods. 2 Ústavy, ak rozdielnosť v pravidlách správania účastníkov hospodárskej súťaže pôsobiacich na jednom relevantnom trhu nedosahuje ústavnoprávnu intenzitu v podobe podstatného ohrozenia, podstatného obmedzenia alebo vylúčenia hospodárskej súťaže na relevantnom trhu. Kritériami rozlišovania účastníkov hospodárskej súťaže, ktoré nedosahujú stanovenú ústavnoprávnu intenzitu, sú napr.:

- a) postavenie účastníka ako fyzickej osoby alebo právnickej osoby,
- b) začlenenie účastníka do určitej skupiny dovozcov, vývozcov, predajcov alebo výrobcov zákonom vymedzených komodít,
- c) neodvedenie dane účastníkom (či už protiprávne, na hrane zákona alebo aj oprávnene) oproti účastníkom, ktorí daňový základ priznajú podľa svojich skutočných výsledkov a z neho zaplatia daň, a
- d) iná skutočnosť, ktorá je objektívne odôvodniteľná.¹⁷⁴

Ústavný súd konzistentne formuluje názor, že popri súťažnom správaní bez ekonomickej podstaty existujú aj spoločenské vzťahy s ekonomickou podstatou, v ktorých pôsobia alebo by mohli pôsobiť zákonitosti hospodárskej súťaže, ale existujú spoločenské

---

¹⁷³ Vid' LAPŠANSKÝ, L. cit. dielo *Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci*, časť 1.3.

¹⁷⁴ Vid' LAPŠANSKÝ, L. cit. dielo *Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci*, časť 1.4.

záujmy prevažujúce nad záujmami uplatňovanými pri ochrane hospodárskej súťaže. Súčasťou Ústavou zaručenej ochrany a podpory hospodárskej súťaže je podmienka, aby každý orgán Slovenskej republiky uplatňujúci svoju pôsobnosť vo veciach hospodárskej súťaže obmedzil hospodársku súťaž iba vtedy, ak:

- a) sa obmedzenie hospodárskej súťaže deje vo verejnom záujme, teda za účelom dosiahnutia určitého cieľa, ktorý je legitímny a zodpovedá naliehavej spoločenskej potrebe,
- b) podmienky obmedzenia hospodárskej súťaže upravuje zákon,
- c) obmedzenie hospodárskej súťaže je nevyhnutné pre dosiahnutie sledovaného cieľa v tom zmysle, že vzťah medzi obmedzením hospodárskej súťaže a sledovaným cieľom je primerane vyvážený, a
- d) obmedzenie hospodárskej súťaže nenarušuje či nepopiera zmysel a podstatu ústavnej povinnosti štátu chrániť a podporovať hospodársku súťaž.

V náleze sp. zn. PL. ÚS 1/06 sa Ústavný súd taktiež zaoberal otázkou, či vyhradenie určitej činnosti, dovtedy uskutočňovanej viacerými vzájomne súťažiacimi poskytovateľmi, iba príspevkovej organizácii zriadenej ministerstvom hospodárstva, spĺňa podmienku nevyhnutnosti zásahu. Ústavný súd uviedol, že:

„... Je zjavné, že v takmer každom prípade obmedzenia základných práv a slobôd je predstaviteľné aj menej obmedzujúce riešenie. Avšak takéto striktné chápanie „nevyhnutnosti“ by mohlo demokraticky neprípustným spôsobom zúžiť priestor parlamentu pre realizáciu jeho politiky. Preto ústavný súd vzal do úvahy aj istý priestor pre uváženie parlamentu nezabúdajúc však na zásadu minimalizácie zásahov do základných práv a slobôd.

V citovanom odseku Ústavný súd výslovne priznáva zákonodarcovi právo na veľkorysé poňatie podmienky nevyhnutnosti zásahu do ochrany hospodárskej súťaže, hraničiace až so vzdaním sa právomoci reálne vykonávať kontrolu tejto podmienky, čo bolo aj dôvodom pre sformulovanie troch odlišných stanovísk sudcov Ústavného súdu k tomuto nálezu.¹⁷⁵

---

¹⁷⁵ Vid' LAPŠANSKÝ, L. cit. dielo *Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci*, časť 1.5.2.1.

Všeobecnú možnosť neaplikovania alebo obmedzeného aplikovania pravidiel na protisúťažné konanie podnikateľov upravuje aj samotný § 2 ods. 2 ZOHS, ktorý – zjavne inšpirovaný článkom 106 ods. 2 ZFEÚ – predpokladá, že sa ZOHS nebude aplikovať vtedy, ak:

- a) sa podnikatelia dopustili konania predstavujúceho dohodu obmedzujúcu súťaž alebo zneužívanie dominantného postavenia,
- b) konajú na základe osobitného zákona, ktorý upravuje konanie podnikateľov pri poskytovaní služby vo verejnom záujme alebo pri plnení úlohy vo verejnom záujme,
- c) pričom poskytovanie tejto služby vo verejnom záujme alebo plnenie úlohy vo verejnom záujme:
  - i) by pri aplikácii ZOHS bolo zmarené, alebo
  - ii) by pri aplikácii ZOHS nebolo možné za ekonomicky prijateľných podmienok.¹⁷⁶

2. Ochrana hospodárskej súťaže podľa § 39 ZOHS

Podľa § 39 ZOHS:

„Orgány štátnej správy pri výkone štátnej správy, obce a vyššie územné celky pri výkone samosprávy a pri prenesenom výkone štátnej správy a záujmová samospráva pri prenesenom výkone štátnej správy nesmú zjavnou podporou zvýhodňujúcou určitého podnikateľa alebo iným spôsobom obmedzovať súťaž.“

Prvou otázkou v problematike nástrojov, ktorými orgány verejnej moci narúšajú hospodársku súťaž podľa § 39 ZOHS, je spoľahlivé určenie účelu použitia posudzovaného nástroja v posudzovanom prípade, teda posúdenie, či použitie nástroja je výkonom štátnej správy, preneseného výkonu štátnej správy alebo územnej alebo záujmovej samosprávy. Právne formy nástrojov zásahov orgánov verejnej moci do hospodárskej súťaže môžu byť rôzne: všeobecne záväzné nariadenie územnej samosprávy, pokyn, individuálny správny akt (správne rozhodnutie, záväzné stanovisko, rozpis záväzných ukazovateľov rozpočtového príspevku,...), uznesenie zastupiteľského orgánu, zmluva, ...). Druhou otázkou je identifikácia

---

¹⁷⁶ Vid' LAPŠANSKÝ, L. cit. dielo *Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci*, časť 1.5.2.2.

prípadných normatívnych prekážok aplikovateľnosti § 39 ZOHS na protisúťažné použitie nástroja v posudzovanom prípade; častou námietkou prešetrovaných orgánov verejnej moci je tvrdenie, že pri prijímaní, vydávaní či realizovaní nástrojov narušovania súťaže iba postupovali podľa určitého právneho predpisu alebo určitý právny iba vykonávali, čo samo osebe vylučuje možnosť, že by tým súčasne porušili § 39 ZOHS. V takýchto prípadoch je predpokladom aplikovateľnosti § 39 ZOHS nájdenie odpovede na otázku, či aplikovaný právny predpis ponecháva orgánu verejnej moci dostatočne veľký manévrovací priestor na vlastnú úvahu, a teda aj na výber riešenia rešpektujúceho požiadavku podľa § 39 ZOHS, alebo nie.

Protisúťažný účinok zásahu orgánu verejnej moci podľa § 39 ZOHS môže mať viacero možných podôb, najčastejšie má ale podobu vytvárania stavu nerovnosti príjmov, nákladov či povinností podnikateľov (alebo tolerovanie takéhoto stavu), vytvárania bariér pôsobenia na trhu, zvyhodňovania podnikateľa v jeho súťažných vzťahoch alebo v jeho dodávateľsko-odberateľských vzťahoch. Posúdenie protisúťažného účinku zásahov orgánov verejnej moci do hospodárskej súťaže závisí aj od rozsahu regulačných právomocí orgánov verejnej moci, od komplexnosti vzťahov, v ktorých by sa ich regulačná právomoc mala uplatňovať, a v niektorých prípadoch aj od ich zainteresovanosti (napr. ak jedným z regulovaných subjektov by bol subjekt majetkovo prepojený s regulujúcim orgánom verejnej moci).

3. Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnou štátnou reguláciou trhu podľa kombinácie článku 101 ZFEÚ a článku 4 ods. 3 ZEÚ

Skutkovú podstatu protisúťažnej štátnej regulácie trhu napĺňa konanie členského štátu (ktoréhokoľvek orgánu verejnej moci členského štátu, vrátane zákonodarného zboru), ktorý nariadi alebo zvýhodní uzatváranie dohôd obmedzujúcich súťaž, alebo posilní účinky dohôd obmedzujúcich súťaž, alebo zbaví svoju vlastnú právnu úpravu jej štátneho charakteru tým, že prenesie zodpovednosť za prijatie rozhodnutí zasahujúcich do oblasti hospodárstva na súkromné hospodárske subjekty¹⁷⁷.

Súdny dvor vyjaval skutkovú podstatu protisúťažnej štátnej regulácie trhu s cieľom zamedziť tomu, aby členské štáty umožňovali podnikom vyňať ich dohody obmedzujúce

---

¹⁷⁷ Napríklad rozsudok Súdneho dvora zo dňa 30. novembra 1995 vo veci *Esso Espagnola*, konanie č. C-134/94, bod 18.

súťaž spod pôsobnosti zákazu podľa článku 101 ZFEÚ (upravujúceho zákaz dohôd obmedzujúcich súťaž) tým, že ich protisúťažným praktikám dodajú legitimitu opatrení štátnej regulácie trhu. Vyjavením skutkovej podstaty protisúťažnej štátnej regulácie trhu luxemburský súd vyplnil medzeru v pozitívnom európskom protimonopolnom práve.

Miestom dojednania dohody obmedzujúcej súťaž, ktorej je dodaná legitimita opatrenia štátnej regulácie trhu, je zväčša určitý špecifický sektorový orgán alebo určité združenie podnikov. Prirodzene, keďže sa jedná o skutkovú podstatu európskeho súťažného práva, dojednaná dohoda musí mať spôsobilosť ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi.

Vzťah medzi opatrením orgánu verejnej moci a dohodou obmedzujúcou súťaž môže mať viaceré podoby: štátne opatrenie môže nariaďovať alebo zvýhodňovať uzavretie dohody obmedzujúcej súťaž, posilňovať jej účinky alebo môže presúvať právomoc prijímať regulačné opatrenia na plecia podnikateľov, špecifického regulačného orgánu alebo profesijného združenia podnikateľov.

Je ale namieste poznamenať, že pri presadzovaní požiadavky napĺňania cieľov jednotného trhu musel Súdny dvor dbať na zachovanie krehkej rovnováhy s protichodnou požiadavkou rešpektovania autonómie členských štátov vo sfére domácej ekonomiky¹⁷⁸. Preto sa Súdny dvor obmedzil na sankcionovanie iba celkom zjavne predstieraných štátnych regulácií, pri ktorých intervencia orgánu verejnej moci vo verejnom záujme do procesu protisúťažného dojednávania podnikateľov bola prakticky neexistujúca.

4. Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažným priznávaním a výkonom výlučných alebo osobitných práv podľa článku 106 ods. 1 ZFEÚ

Podľa článku 106 ods. 1 ZFEÚ:

„V prípade verejnoprávnych podnikov a podnikov, ktorým členské štáty priznávajú osobitné alebo výlučné práva, tieto štáty neustanovia ani neponechajú v účinnosti opatrenia, ktoré sú v rozpore s pravidlami zmlúv, najmä s pravidlami uvedeným v článkoch 18 a 101 až 109.“

---

¹⁷⁸ BACON, K. *Regulace trhu státem*. In *EMP*, 1997, č. 9-10, s. 46.

Na tento normatívny podklad nadviazala judikatúra Súdneho dvora, ktorá synteticky vyjadruje skutkovú podstatu protisúťažného priznávania a výkonu výlučných alebo osobitných práv sériou čiastkových právnych viet, ktoré popisujú možné podoby porušenia článku 106 ZFEÚ v spojení s článkom 102 ZFEÚ (upravujúcim zákaz zneužívania dominantného postavenia). Členský štát poruší uvedenú kombináciu článkov ZFEÚ ak prijme zákon, iný právny predpis alebo správne opatrenie vyvolávajúce situáciu, v ktorej je verejný podnik alebo podnik, ktorému priznal osobitné a výlučné práva, v dôsledku samotného výkonu prednostných práv, ktoré mu boli udelené, vedený k zneužívaniu svojho dominantného postavenia (tzv. automatické zneužitie dominantného postavenia) alebo ak tieto práva môžu vyvolať situáciu vytvárajúcu riziko, že dominantný podnik zneužije svoje postavenie; taktiež systém nenarušenej hospodárskej súťaže možno zaručiť len vtedy, keď je medzi jednotlivými hospodárskymi subjektmi zabezpečená rovnosť príležitostí¹⁷⁹.

Samotná skutočnosť, že členský štát vytvorí dominantné postavenie priznaním výlučných práv určitému podniku na určitom trhu, nie je sama osebe nezlučiteľná s článkom 106 ZFEÚ. Podkladom pri aplikácii článku 106 ods. 1 ZFEÚ je zhodnotenie dopadu – skutočného alebo potenciálneho – výkonu priznaného osobitného alebo výlučného práva na odberateľov/dodávateľov alebo na konkurentov podniku, ktorému bolo priznané osobitné alebo výlučné právo, pretože práve tieto dve kategórie subjektov môžu byť poškodené prípadným zneužitím dominantného postavenia zo strany nositeľa tohto práva. No v prípade, že príslušný orgán skonštatuje – skutočné alebo potenciálne – zneužitie dominantného postavenia a že obsahom skúmaného opatrenia členského štátu je samotné priznanie osobitného alebo výlučného práva, ako nesúladne s článkami 106 ods. 1 a 102 ZFEÚ sú označované priamo štátne opatrenia priznávajúce osobitné alebo výlučné právo. Európske súťažné právo tak rozširuje svoju vecnú pôsobnosť z otázky výkonu osobitných alebo výlučných práv aj na otázku existencie (priznania, ponechávania) týchto práv¹⁸⁰.

Ťažiskom aplikácie kombinácie článkov 106 ods. 1 a 102 ZFEÚ je preukázanie skutočného alebo potenciálneho zneužívania dominantného postavenia podniku a kauzálneho vzťahu medzi opatrením členského štátu a skutočným alebo potenciálnym zneužívaním dominantného postavenia podniku.

---

¹⁷⁹ Rozsudok Súdneho dvora vo veci *DEI/Európska komisia* zo dňa 17. júla 2014, konanie č. C-553/12 P, body 41 až 43.

¹⁸⁰ KOVAR, R. *La «peau de chagrin», ou comment le droit communautaire opère la réduction des monopoles publics*. In *Revue Europe*, 1992, juillet, s. 2.

Skutočné alebo potenciálne zneužitie dominantného postavenia môže mať podobu jednej z jeho možných podôb podľa článku 102 písm. a) až d) ZFEÚ alebo podobu vytvorenia nerovnakých podmienok hospodárskej súťaže medzi podnikmi. Vytvorenie nerovnakých podmienok hospodárskej súťaže medzi podnikmi môže mať podobu priznania výhody dotknutému podniku s dopadom na súťažné vzťahy na trhu, na ktorom pôsobia dotknutý podnik aj jeho konkurenti, alebo podobu priznania výhody dotknutému podniku s dominantným postavením na jednom trhu a s dopadom na súťažné vzťahy na vedľajšom trhu, na ktorom pôsobia dotknutý podnik aj jeho konkurenti, teda podobu rozšírenia dominantného postavenia dotknutého podniku na vedľajší trh.

Rozdiel medzi dvoma možnými typmi kauzálneho vzťahu medzi opatrením členského štátu a zneužitím dominantného postavenia (tzv. automatické zneužitie dominantného postavenia alebo vytvorenie rizika zneužitia dominantného postavenia) sa dá vysvetliť pomocou súhrnu relevantných právnych skutočností zakladajúcich zneužívanie dominantného postavenia v kontexte kombinácie článkov 106 ods. 1 a 102 ZFEÚ a prisúdenia týchto jednotlivých právnych skutočností štátu, resp. dominantnému podniku. Týmito právnyimi skutočnosťami sú

- a) existencia práva dominantného podniku, ktorá je vždy prisúditeľná štátu,
- b) konkrétne nastavenie práva dominantného podniku, ktoré
  - i) v prípade tzv. automatického zneužitia je prisúditeľné štátu, keďže štátne opatrenie neponecháva dotknutému podniku žiadny manévrovací priestor na nastavenie práva a nastavuje ho samo, zatiaľ čo
  - ii) v prípade vytvorenia rizika zneužitia dominantného postavenia dotknutým podnikom je prisúditeľné dotknutému podniku, keďže štátne opatrenie mu ponecháva manévrovací priestor pri nastavení práva,
- c) výkon konkrétneho nastavenia práva dominantným podnikom, ktorý je vždy prisúditeľný dotknutému podniku.

Dobrá znalosť stavu pozitívneho práva v agende ochrany hospodárskej súťaže pred protisúťažným priznávaním alebo výkonom výlučného alebo osobitného práva by mala umožniť predchádzať vzniku necitlivých a iba ťažko odôvodniteľných zásahov zákonodarcu do hospodárskej súťaže, akým bolo priamočiare vyhradenie poskytovania určitej služby

štátnemu poskytovateľovi v situácii, keď dovedy bola táto služba poskytovaná aj súkromnými poskytovateľmi, k akým sa uchýlil slovenský zákonodarca v prípade *Slovenská pošta/Európska komisia*¹⁸¹, alebo aj v iných prípadoch¹⁸².

5. Kontrola priznávania výlučných alebo osobitných práv na zabezpečenie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu podľa článku 106 ods. 2 ZFEÚ

Podľa článku 106 ods. 2 ZFEÚ:

„Podniky poverené poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu alebo podniky, ktoré majú povahu fiškálneho monopolu, podliehajú pravidlám zmlúv, najmä pravidlám hospodárskej súťaže, za predpokladu, že uplatňovanie týchto pravidiel neznemožňuje právne alebo v skutočnosti plniť určité úlohy, ktoré im boli zverené. Rozvoj obchodu nesmie byť ovplyvnený v takom rozsahu, aby to bolo v rozpore so záujmami Únie.“

Služby všeobecného hospodárskeho záujmu sú služby, ktoré určitý podnik, na základe poverenia orgánom verejnej moci, poskytuje občanom alebo v záujme spoločnosti ako celku za podmienok, za akých by ich v bežnom trhovom prostredí neposkytoval.

Členské štáty môžu zabezpečiť poskytovanie SVHZ rôznymi spôsobmi ako napr. tak, že povereným podnikom priznávajú výlučné právo alebo osobitné právo uskutočňovať určitý okruh ekonomických činností, s cieľom dosiahnuť to, aby zisk z uskutočňovania ziskových činností pokryl stratu z poskytovania stratových činností predstavujúcich SVHZ.

Vzhľadom na rozsiahlu diskrečnú právomoc členských štátov pri určovaní toho, čo považujú za SVHZ a ako by mali byť realizované a financované, vývoj pozitívneho súťažného práva v agende SVHZ zabezpečovala judikatúra ESD iba nepriamo, stanovením požiadaviek kladených na poverenie na poskytovanie SVHZ (autorstvo orgánu verejnej moci, jasnosť definovania záväzkov SVHZ, špecifickosť povahy SVHZ, univerzálnosť a záväznosť poskytovania SVHZ).

---

¹⁸¹ Rozsudok Všeobecného súdu zo dňa 25. marca 2015 vo veci *Slovenská pošta/Európska komisia*, konanie č. T-556/08, potvrdený uznesením Súdneho dvora zo dňa 30. júna 2016, konanie č. C-293/15 P.

¹⁸² Vid'. napr. prípad posudzovaný náleze Ústavného súdu zo dňa 10. marca 2010, sp. zn. PL. ÚS 1/06.

Východiskom posudzovania prípustnosti aplikovania súťažných pravidiel na podniky poskytujúce SVHZ je rešpektovanie práva členského štátu na výber nástroja poskytovania SVHZ, ako aj práva povereného podniku na poskytovanie SVHZ za ekonomicky prijateľných podmienok. Cieľom posudzovania prípustnosti aplikovania súťažných pravidiel na podniky poskytujúce SVHZ je určenie, či členský štát poskytnutím osobitného alebo výlučného práva neprekročil hranice toho, čo bolo nutné na to, poverený podnik mohol plniť osobitné úlohy SVHZ za ekonomicky prijateľných podmienok; toto posudzovanie zahŕňa aj komplexné hodnotenie ekonomických, finančných a sociálnych prvkov a nástrojov, ktoré by členský štát mohol použiť na zabezpečenie plnenia záväzkov SVHZ.

Možno predpokladať, že požiadavka právnej istoty bude spôsobovať, že ťažiskovým nástrojom vývoja pozitívneho práva v agende SVHZ budú čoraz častejšie všeobecne záväzné právne normy, prípadne akty *soft law* Európskej komisie¹⁸³. Prvé otázky týkajúce sa vzťahu medzi všeobecnou právnou úpravou SVHZ v článku 106 ods. 2 ZFEÚ a osobitnými právnymi normami upravujúcimi SVHZ, priamo alebo nepriamo (napr. prostredníctvom inštitútu univerzálnej služby), bolo možné vidieť už v niektorých nedávnych rozhodnutiach ESD (napr. v spomínanom prípade *Slovenská pošta/Európska komisia*).

Dobrá znalosť stavu pozitívneho práva v agende SVHZ, či už vyplýva z judikatúry ESD alebo z európskych právnych noriem, umožní štátom (vrátane jednotiek územnej samosprávy) využiť široké možnosti usporiadania SVHZ aj v oblastiach uspokojovania verejných potrieb, ktoré budú výrazne dotknuté dominantnými aktuálnymi vývojovými faktormi (ochrana životného prostredia, zmeny v energetickom sektore, rozvoj komunikačných technológií, ...).

Osobitne vo vzťahu k orgánom verejnej moci v Slovenskej republike je spomínaný prípad *Slovenská pošta/Európska komisia* upozornením na nutnosť dobrej znalosti stavu pozitívneho práva v agende SVHZ. Argumentácia a podklady poskytnuté *Slovenskou poštou* a Slovenskou republikou s cieľom odôvodnenia vyňatia výlučného práva *Slovenskej pošty* na poskytovanie služieb hybridnej pošty spod súťažných pravidiel sa ukázali byť zjavne neúplné, nepresvedčivé a vnútorne rozporné.

---

¹⁸³ Vid' napr. LAPŠANSKÝ, L. *Systematika európskeho normatívneho rámca financovania služieb všeobecného hospodárskeho záujmu*. In Právny obzor, 2020, roč. 103, č. 3, s. 183-197.

Záver

Európske právne normy, resp. kombinácie noriem, chránia hospodársku súťaž proti typologicky vymedzeným zásahom orgánov verejnej moci (výlučné a osobitné práva, štátna pomoc, protisúťažná štátna regulácia trhu); slovenské právne normy chránia hospodársku súťaž pred zásahmi orgánov verejnej moci bez ohľadu na typ zásahu. Európske právne normy, resp. kombinácie noriem, rovnako ako § 39 ZOHS, sú primárne normami zakazujúcimi protisúťažné zásahy orgánov verejnej moci; článok 55 ods. 2 Ústavy je normou prikazujúcou chrániť hospodársku súťaž.

Spoločnou a najvýraznejšou črtou pravidiel ochrany hospodárskej súťaže vzťahujúcich sa na orgány verejnej moci (s čiastočnou výnimkou v agende poskytovania štátnej pomoci) je to, že dominantným prameňom pozitívneho práva je judikatúra vyšších súdnych inšancií a rozhodovacia prax súťažných orgánov. Súťažné orgány a vyššie súdne inštalácie, konfrontované s prípadmi vyvolávajúcimi stále nové právne a skutkové otázky, sú nútené reagovať v začatom (správnom alebo súdnom) konaní a dať na nastolenú otázku odpoveď. Tieto odpovede promptne a priebežne obohacujú pozitívne protimonopolné právo o nové prvky vecnej súťažnej analýzy (definície, charakteristiky, podmienky, kritériá, parametre, ...) aj procesného postupu (vzťah pravidla a výnimky, ťarcha povinnosti tvrdenia a dôkazu, obsah relevantného tvrdenia a dôkazu, predmet a rozsah prípustného prieskumu, ...).

Dominantné, a v niektorých agendách výlučné, dotváranie pozitívneho protimonopolného práva judikatúrou vyšších súdov a rozhodovacou praxou súťažných orgánov je v drvivej väčšine prípadov všeobecne akceptované. Právna doktrína zabezpečuje plynulý prenos nových poznatkov vyplývajúcich z pozitívneho práva do právnej spisby (aj s prípadnou vecnou kritikou), súťažné orgány a súdy implementujú pomerne disciplinované a konzistentne najnovšie poznatky vyplývajúce z pozitívneho práva do svojej rozhodovacej praxe a judikatúry (iba s výnimočným a iba dočasným disidentstvom niektorého orgánu alebo súdu v niektorej otázke) a zákonodarca implicitne akceptuje toto dotváranie pozitívneho práva absenciou reakcie. Ba čo viac, zákonodarca v niektorých prípadoch nadväzuje na zásadné rozhodnutia vyšších súdov tak, že prijíma alebo mení právne normy s cieľom zosúladiť ich so závermi súdov alebo s cieľom premietnuť do nich závery súdov a spresniť ich. Ako príklad by

sme uviesť fakt, že na rozsudok ESD vo veci *Altmark*¹⁸⁴ nadviazala Európska komisia, ktorá v rokoch 2011-2012 vytvorila ucelený normatívny rámec, ktorý upravuje požiadavky a možnosti pri nastavovaní režimu finančnej náhrady podnikom poskytujúcim SVHZ¹⁸⁵. Takisto slovenský zákonodarca reagoval na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR v prípade *rozpisu rozpočtového príspevku TASR na rok 2005 Ministerstvom kultúry SR*, v ktorom potvrdil porušenie § 39 ZOHS ministerstvom kultúry, prijatím úplne nového zákona č. 385/2008 Z. z. o Tlačovej agentúre Slovenskej republiky, v ktorom stanovil také pravidlá použitia rozpočtového príspevku určeného TASR, ktoré by mali zabrániť opätovnému vzniku situácií porušenia § 39 ZOHS¹⁸⁶.

Povinnosť súťažných orgánov alebo vyšších súdov poskytnúť odpoveď na nastolené skutkové a právne otázky promptne v začatom (správnom alebo súdnom) konaní má výnimočne za následok vydanie vecne odlišných rozhodnutí v rovnakom prípade alebo v skutkovo veľmi podobných prípadoch. Stáva sa tak najmä v prípadoch, keď sa hľadanie odpovede na relevantnú právnu alebo skutkovú otázku uskutočňuje na základe multikriteriálneho posudzovania ako napríklad vo vyššie spomínanej problematike kvalifikovania činnosti poskytovania verejného zdravotného poistenia na Slovensku ako hospodárskej činnosti slovenskými aj európskymi súťažnými orgánmi a súdmi v rokoch 2002 až 2020. Vzhľadom na komplexnosť a ekonomickú povahu vzťahov, ktoré sú predmetom posudzovania v protimonopolnom práve, tento problém nie je nový¹⁸⁷; o to dôležitejšia je v takýchto prípadoch presvedčivosť a zrozumiteľnosť odôvodnenia, keďže právo to dáva návod na posudzovanie podobných prípadov do budúcnosti.

Zdroje

BACON, K. *Regulace trhu státem*. In *EMP*, 1997, č. 9-10, s. 46.

DOLGOŠ, Ľ. *Kriteriálny problém protimonopolnej politiky*. Bratislava : IRIS, 2006, s. 119.

JANKŮ, M., MIKUŠOVÁ, J. *Veřejné podpory v soutěžním právu EU*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, 290 s.

---

¹⁸⁴ Rozsudok zo dňa 24. júla 2003, konanie č. C-280/00.

¹⁸⁵ Vid' poznámku pod čiarou č. 16.

¹⁸⁶ Vid' LAPŠANSKÝ, L. cit. *dielo Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci*, časti 2.1.2.3. a 2.2.1.

¹⁸⁷ DOLGOŠ, Ľ. *Kriteriálny problém protimonopolnej politiky*. Bratislava : IRIS, 2006, s. 119.

KOVAR, R. *La «peau de chagrin», ou comment le droit communautaire opère la réduction des monopoles publics.* In *Revue Europe*, 1992, juillet, s. 2.

LAPŠANSKÝ, L. *Peripetie eurokonformného výkladu ustanovení o osobnej pôsobnosti zákona o ochrane hospodárskej súťaže na činnosť verejného zdravotného poistenia.* In *Právny obzor*, 2018, roč. 101, č. 6, s. 566-582.

LAPŠANSKÝ, L. *Ochrana hospodárskej súťaže pred protisúťažnými zásahmi orgánov verejnej moci* [elektronická publikácia]. 1. vyd. Bratislava : Ústav štátu a práva SAV, 2020. [CD], 162 s. ISBN 978-80-973039-6-9

LAPŠANSKÝ, L. *Systematika európskeho normatívneho rámca financovania služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.* In *Právny obzor*, 2020, roč. 103, č. 3, s. 183-197.

nález Ústavného súdu zo dňa 10. marca 2010, sp. zn. PL. ÚS 1/06.

rozsudok Súdneho dvora zo dňa 30. novembra 1995 vo veci *Esso Espagnola*, konanie č. C-134/94

rozsudok Súdneho dvora zo dňa 24. júla 2003, konanie č. C-280/00

rozsudok Súdneho dvora vo veci *DEI/Európska komisia* zo dňa 17. júla 2014, konanie č. C-553/12 P

rozsudok Všeobecného súdu zo dňa 25. marca 2015 vo veci *Slovenská pošta/Európska komisia*, konanie č. T-556/08, potvrdený uznesením Súdneho dvora zo dňa 30. júna 2016, konanie č. C-293/15

P